

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı

**Y VE Z KUŞAKLARININ AİLE İÇİ İLİŞKİLERDE BAĞLANMA
STİLLERİNİN EVLİLİK BEKLENTİLERİ İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet TÜRK

Sivas

Kasım 2022

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı

**Y VE Z KUŞAKLARININ AİLE İÇİ İLİŞKİLERDE BAĞLANMA
STİLLERİNİN EVLİLİK BEKLENTİLERİ İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet TÜRK

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. İshak AYDEMİR

Sivas

Kasım 2022

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu yüksek lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

Ahmet TÜRK

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim sırasında en derin tecrübeleriyle bana yol gösteren ve rehberlik eden, bilimsel bilgi birikimini benden esirgemeyen, tez çalışmamın yürütülmesinde engin bilgi ve deneyimleriyle yolumu aydınlatan çok değerli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. İshak AYDEMİR'e teşekkürü bir borç bilir; şükran ve minnetlerimi sunarım.

Hiç bıkmadan sorularıma cevap veren ve özellikle araştırmanın istatistik çözümlemeleri noktasında çok büyük yardımlarını gördüğüm çok kıymetli hocam Doç. Dr. Meral ÖZTÜRK'e bilginin paylaşıldıkça çoğaldığını gösterdiği için sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim ve tez sürecimde motivasyon ve telkinleriyle bana her zaman destek olan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Vehbi ÜNAL, Doç. Dr. Miraç Burak GÖNÜLTAŞ ve Doç. Dr. Veda BİLİCAN GÖKKAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Aynı zamanda kıymetli vakitlerini ayırarak tezimi dil ve anlatım bakımından inceleyen Dr. Öğr. Üyesi Olcay TİRE'ye çok teşekkür ederim.

Her an maddi ve manevi desteklerini hissettiğim çok değerli annem Celaliye TÜRK başta olmak üzere kıymetli ağabeylerim Ali TÜRK ve Samet TÜRK'e çok teşekkür ederim.

Ayrıca çalışma süresince maddi ve manevi katkılarını hissettiğim tüm dost ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Amacı	3
2. Araştırmanın Önemi	4
3. Araştırmanın Sayıtları	5
4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
I. BÖLÜM	7
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	7
1. Bağlanma	7
1.1. Bağlanma Kavramının Tanımlanması	7
1.2. Bağlanma Kuramları.....	8
1.2.1. Sigmund Freud	8
1.2.2. John Bowlby	9
1.2.3. Mary Ainsworth	11
1.2.4. Harry Harlow	12
1.2.5. Cindy Hazan ve Phillip Shaver	13
1.3. Üçlü Bağlanma Modeli.....	15
1.3.1. Güvenli Bağlanma.....	15
1.3.2. Kaygılı/Kararsız Bağlanma	17
1.3.3. Kaçınan Bağlanma	18
1.4. Bağlanma ve Sosyal Hizmet.....	20
2. Evlilik	22
2.1. Evlilik Kavramının Tanımlanması.....	23
2.2. Evlilik Beklentileri.....	24
2.3. Evlilik Danışmanlığı ve Sosyal Hizmet.....	31
3. Kuşak	33
3.1. Kuşak Kavramının Tanımlanması	33

3.2. Kuşak Teorisi	36
3.3. Kuşakların Sınıflandırılması ve Özellikleri	39
3.3.1. Sessiz Kuşak.....	40
3.3.2. Bebek Patlaması Kuşağı.....	41
3.3.3. X Kuşağı.....	42
3.3.4. Y Kuşağı.....	44
3.3.5. Z Kuşağı	47
II. BÖLÜM.....	51
YÖNTEM.....	51
1. Araştırmanın Modeli	51
2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	51
3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	52
3.1. Kişisel Bilgi Formu	52
3.2. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği.....	53
3.3. Evlilik Beklentileri Ölçeği	54
4. Verilerin Toplanması	55
5. Verilerin İstatistiksel Analizi	56
III. BÖLÜM	61
BULGULAR	61
1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler	61
2. Katılımcıların Evlilikten En Önemli Beklentileri ve Beklentilerini Nasıl Oluşturduklarına İlişkin İstatistikler	64
3. Katılımcıların Bağlanma Stilleri ve Evlilik Beklentisi Düzeyleri	65
4. Katılımcıların Evlilik Beklentilerine İlişkin Betimsel İstatistikler	66
5. Katılımcıların Evlilik Beklentilerine Göre Bağlanma Stillerinin İncelenmesi...	67
6. Kuşaklara Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi	69
7. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi.....	70
8. Katılımcıların Aile Tipine Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi.....	72
9. Katılımcıların Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumuna Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi	74
10. Katılımcıların Evliliğe Kendini Hazır Hissetme Durumuna Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi	75
IV. BÖLÜM	79
TARTIŞMA	79

SONUÇ	91
ÖNERİLER	93
KAYNAKÇA	95
EKLER	111
Ek 1. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Kullanım İzni	111
Ek 2. Evlilik Beklentileri Ölçeği Kullanım İzni	112
Ek 3. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulu Kararı	113
Ek 4. Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Onam Formu	114
Ek 5. Kişisel Bilgi Formu	115
Ek 6. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	116
Ek 7. Evlilik Beklentileri Ölçeği	117
Ek 8. Benzerlik Raporu	119
ÖZGEÇMİŞ	121

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet ve Kuşak Dağılımına İlişkin Bilgiler	52
Tablo 2. Veri Toplama Teknikleri Özeti.....	56
Tablo 3. Veri Toplama Tekniğine Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi	57
Tablo 4. Ölçeklere İlişkin Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Değerleri	57
Tablo 5. Ölçeklere İlişkin Histogram, Kutu ve Çizgi Grafikleri	58
Tablo 6. Ölçeklere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	59
Tablo 7. Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Betimsel İstatistikler	61
Tablo 8. Katılımcıların Evlilikten En Önemli Beklentilerine İlişkin İstatistikler	64
Tablo 9. Katılımcıların Evlilikten En Önemli Beklentilerini Nasıl Oluşturduklarına İlişkin İstatistikler	65
Tablo 10. Katılımcıların Bağlanma Stilleri ve Evlilik Beklentisi Düzeyleri	66
Tablo 11. Katılımcıların Evlilik Beklentilerine İlişkin Betimsel İstatistik	67
Tablo 12. Katılımcıların Evlilik Beklentilerine Göre Bağlanma Stillerinin İncelenmesi	69
Tablo 13. Kuşaklara Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi.....	70
Tablo 14. Kuşaklara Göre Katılımcıların Bağlanma Stillerinin İncelenmesi	70
Tablo 15. Cinsiyete Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi.....	71
Tablo 16. Cinsiyete Göre Katılımcıların Bağlanma Stillerinin İncelenmesi	71
Tablo 17. Aile Tipine Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi	72
Tablo 18. Katılımcıların Aile Tipine Göre Bağlanma Stillerinin İncelenmesi	73
Tablo 19. Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumuna Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi	74
Tablo 20. Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumuna Göre Katılımcıların Bağlanma Stillerinin İncelenmesi	75
Tablo 21. Evliliğe Kendini Hazır Hissetme Durumuna Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi	76
Tablo 22. Katılımcıların Evliliğe Kendini Hazır Hissetme Durumuna Göre Bağlanma Stillerinin İncelenmesi	77

ÖZET

Bu araştırmada Y ve Z kuşağındaki bireylerin bağlanma stilleri ve evlilik beklentilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada nicel yaklaşım benimsenmiştir. Araştırma Türkiye genelinde Y kuşağından 542 kişi, Z kuşağından 512 kişi olmak üzere 1054 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcıların sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak için “Kişisel Bilgi Formu”, bağlanma stilleri hakkında bilgi sahibi olmak için Erzen (2016) tarafından geliştirilen “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği”, evlilik beklentileri hakkında bilgi sahibi olmak için Jones ve Nelson (1996) tarafından geliştirilen Öz-Soysal ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçeye adaptasyonu yapılan “Evlilik Beklentileri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada betimsel ve çıkarımsal istatistik teknikleri kullanılmıştır. Betimsel istatistiklerde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini ortaya koymak için frekans, minimum, maksimum, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi analizler kullanılmıştır. Çıkarımsal istatistiklerde sosyodemografik değişkenlerin grup ortalama puanlarının farklılaşma durumu incelenirken iki grup karşılaştırmalarında “Ki kare”, “bağımsız örneklem t testi”, üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında “ANOVA” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre hem Y kuşağının hem de Z kuşağının güvenli bağlanma stiline ve büyük oranda gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentilerine sahip olduğu görülmüştür. Güvenli bağlanma stiline sahip Y ve Z kuşağının idealist evlilik beklentilerinin, kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip Z kuşağındaki katılımcıların kötümser evlilik beklentilerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra Z kuşağının idealist evlilik beklentilerinin Y kuşağına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında ayrıca katılımcıların evlilik beklentilerinin ve bağlanma stillerinin cinsiyet, aile tipi, romantik ilişki olma durumu ve evliliğe kendinin hazır hissetme faktörleri bağlamında farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş olup araştırma bulguları literatür kapsamında tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Y kuşağı, Z Kuşağı, Evlilik Beklentileri, Bağlanma Stilleri.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the attachment styles and marriage expectations of individuals in Y and Z generations. Quantitative approach was adopted in the study. 1054 people from all over Turkey participated in the research. Of the participants, 542 were generation Y and 512 were generation Z. In the study, "Demographic Information Form" was used to have information about the socio-demographic characteristics of the participants. "Three-Dimensional Attachment Styles Scale" developed by Erzen (2016) was used to have information about attachment styles. In order to have information about marriage expectations, the "Marriage Expectations Scale" developed by Jones and Nelson (1996) and translated into Turkish by Öz-Soysal et al. (2016) was used. In the study, the data were analyzed by using SPSS 25.0 package program. In the study, descriptive analyses such as frequency, minimum, maximum, percentage, mean and standard deviation were used for the socio-demographic characteristics of the participants. The differentiation of the research variables according to sociodemographic variables was analyzed with "Chi-square", "independent sample t test" and "ANOVA". According to the findings, both millennials and Generation Z have secure attachment styles and largely unrealistic-idealistic marriage expectations. The generation Y and Z with secure attachment styles have higher expectations of unrealistic-idealistic marriage. Generation Z with an anxious/ambivalent attachment style has higher expectations of unrealistic-pessimistic marriages. In addition, the idealistic marriage expectations of Generation Z are higher than those of Generation Y. The study also examined whether the participants' marriage expectations and attachment styles differed according to gender, family type, romantic relationship status and feeling ready for marriage. The findings of the study were discussed and interpreted within the scope of the literature.

Keywords: Generation Y, Generation Z, Marriage Expectations, Attachment Styles.

GİRİŞ

İlişki kurmak her bireyin temel ihtiyaçları arasında yer almaktadır. Murray (1938) psikolojik ihtiyaçlardan söz ederken insanın yakın ilişki ihtiyacı olduğundan söz etmektedir. Aynı şekilde Maslow (1943) da bireyin fiziksel ihtiyaçlarını karşıladıktan bir süre sonra bir yakın ilişkiye ihtiyaç duyduğundan bahsetmektedir. Aile kurumunun devamlılığını sağlayan ve gelecek nesillerin yetişmesinde etkili rol oynayan evlilik insanların hayatını en çok etkileyen yakın ilişki olarak görülmektedir (Carroll ve diğ. 2005). Modernleşmeyle birlikte toplumdaki alt ve üst sistemlerin karşılıklı etkileşiminin meydana getirdiği toplumsal yapıdaki değişim ve dönüşümler; toplumun temel dinamiklerinden olan aileyi de etkilemiş ve aynı zamanda karşılıklı etkileşimin bir sonucu olarak aileden de etkilenmiştir (Karataş 2001). Aile yapısında meydana gelen değişim ve dönüşüm bireylerin evliliğe yükledikleri anlamı, evliliğe ilişkin tutumlarını ve evlilikten beklentilerini de değiştirmiş ve dönüştürmüştür (Yıldırım 2021). Mutlu ve sağlıklı bir evliliğin varlığı ise eşlerin birbirinin ihtiyaçlarına önem vermesi ve ilişkiden beklentilerinin uyumlu olması ile paraleldir (Mavili-Aktaş 2009).

Evlilik beklentisi; kişilerin kendilerini evlilik içerisinde nasıl görmek istedikleri ve nasıl hayal ettikleriyle ilgilidir (Barich, Bielby 1996). Yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerin ve ilişkiden beklentilerin oluşmasında çocukluk ve ergenlik dönemi oldukça önemlidir (Jones, Nelson 1996). Erken çocukluk döneminde çocuk ve bakım vereni arasında kurulan yakın ilişkinin yansımaları sonraki yaşantılarda da kendini göstermekte, çocukluk döneminde geliştirilen bu ilişki örüntülerinin benzeri yetişkinlik dönemlerinde yakın sosyal çevre ve romantik partner ilişkilerinde de yaşanmaktadır (Burger 2006).

Erdoğan'a (2015) göre modernleşmenin beraberinde getirdiği hızlı ve radikal toplumsal değişimlerle birlikte aile ve evlilik paradigmaları değişmiş olup yaklaşık çeyrek asırdır bu yeni evlilik ve aile paradigmalarıyla toplumsal yaşam şekillendirilmektedir. Bu noktada özellikle benzer yaş gruplarındaki, benzer alışkanlıkları ve ortak bir kültürü paylaşan, belirli bir süre içinde önemli tarihi ve

sosyal olayları birlikte deneyimlemiş insan kümeleri olarak ifade edilen kuşaklar karşımıza çıkmaktadır (Mannheim 1952). Nitekim her kuşağın kendine özgü spesifik özelliklere sahip olması toplumu ve toplumsal olguları anlamlandırma biçimlerini de etkileyebilmektedir. Bu noktada her kuşak kendine özgü sosyal ve kültürel bir bakış açısı oluşturmaktadır.

Çift ilişkilerinde, partnerlerin düşünceleri, duyguları ve davranışları her iki partnerin de erken dönem bağlanma ve bakım verme davranışlarından etkilenebilmektedir (Bretherton, Munholland 2008). Bağlanma, insanların yaşamlarının ilk anlarından itibaren yakın ilişki içerisinde olduğu diğer insanlarla kurmuş olduğu sevgi dolu, güçlü ve kalıcı duygusal bir bağdır (Ainsworth 1989; Bowlby 1969). Erken çocukluk döneminde temel bakım vereni ile güvenli bağlanma örüntüsü geliştiren bireyler ilerideki romantik ilişkilerinde de güvenli bir şekilde bağlanmakta ve olumlu bir benlik oluşturmakta; güvensiz bağlanma örüntüsü geliştiren bireyler benlik ve dış dünyayı olumsuz olarak değerlendirmekte ve bundan dolayı ilişkilerinde çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir (Berber-Çelik 2018).

Hazan ve Shaver (1987), çocuklukta temel bakım veren bebek arasındaki bağlanma örüntülerinin bir yansıması olarak yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkileri de bir bağlanma süreci olarak değerlendirmektedir. Buna göre yetişkinler de sıkıntılı ve rahatlığa ihtiyaç duyduklarında yakın ilişki partnerlerine yönelmekte ve sıklıkla birincil bağlanma figürü olan romantik partner veya eşle bağlanma örüntüsü oluşturmaktadırlar. Bu bağlamda Hazan ve Shaver (1987) çocuklukta bağlanmanın bir yansıması olarak yetişkinlikte de bireylerin yakın ilişkilerinde güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma olmak üzere üç bağlanma örüntüsü geliştirdiğini ifade etmektedir. Güvenli bağlanma, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde esnek ve yapıcı olmalarını sağlayan iç çalışma mekanizmalarıyla geliştirmiş olduğu karşılıklı esnek ilişkilerle karakterize edilen sağlıklı bir bağlanma stilidir (Simmons ve diğ. 2009). Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireyler, yakın çevresindeki bireylerle ilişki kurma arzusunda olmalarına rağmen çevrelerindeki bireylerin kendilerini reddetmesinden ve umursamamasından endişe duymakta, ilişkilerini takıntı haline getirerek aşırı kıskançlık, duygusal dalgalanmalar ve yoğun çatışmalar yaşamaktadır (Feeney, Karantzas 2017; Hazan, Shaver 1987). Son olarak kaçınan bağlanma stili ise bireyin partnerleriyle sınırlı bir yakınlık istediği, ilişkilerinde

psikolojik ve duygusal olarak bağımsız olmayı tercih ettiği bağlanma stilidir (Simpson ve diğ. 2002).

Bağlanma stilinin güvenilirlik derecesi, kişinin ilişki memnuniyetini belirlemekte ve bireyin ilişkilerle ilgili inançlarını şekillendirmektedir (Majidova, İpek 2020). Evlilik beklentisi, bireylerin içinde bulundukları toplumdaki evlilik stilleri ile kendi ebeveynlerinin evlilik stillerini algısal olarak harmanlayıp kendi ideal romantik ilişkisini kurgulamasını ifade eden bir kavramdır (Yıldız 2020). Dolayısıyla bağlanma stillerinin evlilik beklentileri ile yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Buna karşın yapılan literatür incelemesinde evlilik beklentileri ile bağlanma stillerinin ilişkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır (Aramideh, RezaKhani 2019; Yıldız 2020). Bunun yanı sıra yeni sosyo-kültürel yapının bir ürünü olarak yeni evlilik ve aile paradigmaları içine doğan Y ve Z kuşağının bağlanma örüntüleri ve evlilik beklentilerini inceleyen çalışmaya rastlanmamış olması mevcut çalışmanın problematiğine temel teşkil etmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada Y ve Z kuşağının bağlanma stillerinin ve evlilik beklentilerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı merak konusu olmuş ve mevcut çalışmada evlilik beklentileri ve bağlanma stillerinin kuşaklar bağlamında incelenmesine karar verilmiştir.

1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada temelde Y ve Z kuşağının bağlanma stilleri ve evlilik beklentilerinin analizi ve karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Bu temel doğrultusunda araştırmanın iki temel alt amacı vardır. Araştırmanın birinci amacı katılımcıların evlilikten en önemli beklentilerinin ne olduğu, bu beklentileri nasıl oluşturduğu, bağlanma stilleri ile evlilik beklenti düzeylerinin ne olduğu, hangi bağlanma stiline ve evlilik beklentisi türüne sahip olduğu sorularına cevap aramaktır. Araştırmanın ikinci amacı bazı sosyodemografik faktörler bağlamında Y ve Z kuşağının bağlanma stilleri ve evlilik beklentilerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H₁: Katılımcıların evlilik beklentileri ve bağlanma stilleri kuşaklara göre farklılaşmaktadır.

H₂: Y ve Z kuşağının bağlanma stilleri evlilik beklentilerine göre farklılaşmaktadır.

- H₃: Y ve Z kuşağının evlilik beklentileri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.*
- H₄: Y ve Z kuşağının bağlanma stilleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.*
- H₅: Y ve Z kuşağının evlilik beklentileri aile tipine göre farklılık farklılaşmaktadır.*
- H₆: Y ve Z kuşağının bağlanma stilleri aile tipine göre farklılık farklılaşmaktadır.*
- H₇: Y ve Z kuşağının evlilik beklentileri romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre farklılaşmaktadır.*
- H₈: Y ve Z kuşağının bağlanma stilleri romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre farklılaşmaktadır.*
- H₉: Y ve Z kuşağının evlilik beklentileri kendini hazır hissetme durumuna göre farklılaşmaktadır.*
- H₁₀: Y ve Z kuşağının bağlanma stilleri evliliğe kendini hazır hissetme durumuna göre farklılaşmaktadır.*

2. Araştırmanın Önemi

Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren anne-bebek bağlanması araştırmacılar için merak konusu olmaya başlamıştır. Bu dönemde öncü araştırmacılar tarafından çeşitli kuramsal açıklamalar yapılmış ve bu kuramsal açıklamalar yapılan ampirik çalışmalarla desteklenmiştir. Yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren anne-bebek bağlanması çerçevesinde oluşturulan bağlanma kalıplarının yetişkin romantik ilişkilerinde de etkili olabileceği düşünülmüş ve Hazan ve Shaver (1987) tarafından yetişkin bağlanma teorisi ortaya konulmuştur. Bretherton ve Munholland (2008) bağlanmanın çift ilişkilerinde oldukça önemli olduğunu belirterek partnerlerin düşünceleri, duyguları ve davranışlarının her iki partnerin de erken dönem bağlanma ve bakım verme davranışlarından etkilenebildiğini öne sürmektedir. Bu noktada romantik ilişkilerin en önemlisi olan evlilik konusu öne çıkmaktadır.

Bireylerin evliliğe yükledikleri anlam çerçevesinde şekillenen evlilik beklentileri kavramı, bağlanma kavramına göre çok daha yeni bir kavram olmasından dolayı literatürde geniş çaplı bir alana sahip değildir. Teknolojik, sosyal ve kültürel değişimlerle birlikte değişen geleneksel kadın ve erkek rolleri, kadının sosyal ve endüstriyel alanda daha fazla yer alması evlilik beklentileri çalışmalarının önemini her

geçen gün artırmaktadır. Erdoğan (2015) son yıllarda meydana gelen yeni evlilik örüntülerinin bilimsel perspektifler ışığında incelenmesi gerektiğinin oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Ancak yapılan literatür incelemesinde bireylerin bu yeni evlilik örüntülerinden neler beklendiklerine ilişkin yapılan çalışmaların ve evlilik beklentilerinin bağlanma stilleriyle birlikte incelendiği çalışmaların (Aramideh, RezaKhani 2019; Yıldız 2020) oldukça sınırlı olduğu görülmüş, ayrıca bu iki değişkenin kuşaklar bağlamında incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu noktada mevcut araştırmanın Y ve Z kuşağındaki henüz evliliği deneyimlememiş bireylerin evlilik beklentilerini (kötümser, gerçekçi, idealist) ve bağlanma stillerini (güvenli, kaçınan, kaygılı/karasız) incelemesinin literatürdeki önemli bir boşluğu dolduracağına inanılmaktadır. Bununla birlikte değişkenler ve örneklem grubu açısından ulusal ve uluslararası literatürde kuşaklar arası karşılaştırmalı olarak bağlanma stillerini ve evlilik beklentilerini inceleyen ilk araştırma olması araştırmanın özgün değerini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarının aile ve ruh sağlığı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, psikologlara, aile danışmanlarına ve aileye/gençlere yönelik sosyal politika çalışmalarına katkı sağlayacağı ve kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

3. Araştırmanın Sayıtları

- Araştırmada örneklem hacminin evreni temsil gücüne sahip olduğu varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan katılımcıların “Kişisel Bilgi Formu”, “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği” ve “Evlilik Beklentileri Ölçeği”ndeki soruları gerçek durumlarını yansıtacak biçimde içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının araştırmanın değişkenlerini doğru yansıttığı varsayılmaktadır.

4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmanın verileri, veri toplama süreci olan 29.10.2021-15.04.2022 tarihleri arasıyla sınırlıdır.
- Araştırmanın dahil etme kriterlerinden biri olan henüz evlenmemiş olma kriterinden dolayı Y kuşağında henüz evlenmemiş olan bireylere ulaşılmakta zorlanılmıştır.
- Araştırmanın verileri ve elde edilen bulgular “Kişisel Bilgi Formu”, “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği” ve “Evlilik Beklentileri Ölçeği”nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

I. BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın değişkenlerine ilişkin kavramsal ve kuramsal temeller sunulmaktadır. Kavramsal ve kuramsal çerçeve bölümünün birinci kısmında bağlanma kavramı, bağlanma kuramları ve üçlü bağlanma modeli; ikinci kısmında evlilik kavramı, evlilik beklentisi kavramı ve evlilik beklentisi türleri; üçüncü kısmında kuşak kavramı, kuşak teorisi ve kuşakların sınıflandırılması; dördüncü kısmında araştırmanın değişkenleri ile ilgili yapılan çalışmalar hakkında literatür bilgisi yer almaktadır.

1. Bağlanma

Bağlanma kuramlarını açıklamadan önce bir terim olarak bağlanmanın tanımının yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Literatürde çeşitli bağlanma tanımları mevcuttur. Bu bölümde bağlanma kuramcıları tarafından kavramsallaştırılan bağlanma tanımları verilecektir. Daha sonra bağlanmaya ilişkin kuramsal açıklamalara yer verilip mevcut çalışmanın odağını oluşturan üçlü bağlanma modeli açıklanacaktır.

1.1. Bağlanma Kavramının Tanımlanması

Bağlanma kavramına ilişkin ilk kavramsallaştırmanın Bowlby tarafından yapıldığına inanılsa da literatürde bağlanma terimine ilişkin ilk kavramsal çerçeve Freud'un (1949) "*An outline of psychoanalysis*" isimli eserinde oluşturulmuştur. Freud (1949) eserinde bağlanmayı evrimsel temelde ele almış, içgüdüsel dürtüleri kanalizasyon eden ve dönüştüren zihinsel yapı olarak tanımlamıştır.

Darwin ve Freud'un öncü çalışmalarından faydalanarak (Thompson 2008) bağlanma kuramının temelini atan Bowlby'a (1969) göre bağlanma, insanları veya hayvanları zaman ve mekân içinde birbirine bağlayan sevgi dolu duygusal bir bağıdır.

Yaptığı ampirik çalışmalarla bağlanma kuramına önemli katkılar sunan (Granqvist 2002) ve bağlanma stillerinin temeli atan Ainsworth'a (1989) göre bağlanma, bağlanma figürü ve bağlanan arasındaki beynin ve sinir sisteminin fizyolojik işleyişini büyük ölçüde etkileyebilen güçlü ve kalıcı duygusal bağıdır.

Bilim dünyasında tartışmalı deneyleriyle anılan ve yaptığı hayvan deneyleriyle sağlıklı gelişim sürecinde erken çocukluk dönemindeki bağlanmaların, sevginin ve duygusal bağların önemini ortaya koymaya (Hu ve diğ. 2016) çalışan Harry Harlow'a (1958,1962) göre bağlanma, bir yakınlık ihtiyacıdır ve bu yakınlık ihtiyacının altında yatan neden de duygusal bağlar, şefkat ve sevgidir.

Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) temelini attığı bebeklikteki bağlanma kalıplarını kullanarak yetişkinlikte bağlanma stillerini ortaya koymuş, yetişkin romantik ilişkisini bir bağlanma süreci olarak değerlendirmiştir. Yetişkin bağlanmasının da çocuklara benzer şekilde oluştuğunu öne sürerek bağlanmayı yetişkinlik boyutunda partnerler arasındaki romantik ilişkide oluşan duygusal bağ olarak tanımlamışlardır (Hazan, Shaver 1987).

Yukarıda verilen tanımlarda da görüleceği üzere tüm bu tanımlar bağlanmanın doğası gereği aşağı yukarı aynı kavramları içermektedir. Ancak tanımların aralarındaki benzerliklere rağmen zaman içerisinde bazı farklılıklar ve gelişmeler gösterdiği görülmektedir. Aynı şekilde bağlanmaya ilişkin kuramsal çerçeve de zaman içinde değişmiş ve gelişim göstermiştir.

1.2. Bağlanma Kuramları

Çalışmanın bu bölümünde bağlanma kavramıyla ilgili kuramsal açıklamalar yer almaktadır. Sigmund Freud, John Bowlby, Mary Ainsworth, Harry Harlow, Cindy Hazan ve Phillip Shaver gibi kuramcıların bağlanmaya ilişkin görüşleri sunulmaktadır.

1.2.1. Sigmund Freud

Psikoanalitik kuramın kurucusu Sigmund Freud, bebek ve bakım veren arasındaki ilişkiye odaklanan ilk kuramcı olarak bakım veren ile bebek arasında içgüdüsel bir ilişki olduğunu ve bu ilişkinin bebeğin tüm yaşamı boyunca devam edecek olan bir davranış kalıbı oluşturduğunu öne sürmektedir (Miller 1993).

Freud'un psikoseksüel gelişim kuramı, bireylerin kişilik gelişiminin yaşamın ilk 5-6 yıllık sürecinde oluştuğunu, bu süreçteki yaşantıların hiçbir zaman tamamen ortadan kalkmayacağını, yaşamın ileri aşamalarında etkilerinin devam edeceğini iddia etmektedir. Kuram yaşamın bu ilk 6 yıllık dönemini oral dönem (0-1 yaş), anal dönem

(1-3 yaş) ve fallik dönem (3-6 yaş) olmak üzere üç aşamada ele almaktadır (Erden, Akman 2002).

Oral dönem -diğer adıyla haz dönemi-, bebeğın yaşamsal ihtiyaçlarını ağız yoluyla gidererek haz duyduğı dönemdir. Bu dönemde bebek emme eylemiyle oral ihtiyaçlarını gidererek haz duymakta, haz duymasını sağlayan annesi ile bağ kurmaktadır. Bu oral ihtiyaçların düzenli ve yeterince karşılanması halinde bakım veren ile bebek arasında güven duygusu oluşmakta, yeterince karşılanmaması veya aşırı karşılanması halinde bebek anormal bilişsel, duygusal ve davranışsal örüntüler geliştirmektedir (Gençtan 2008).

Anal dönemde çocuk için haz verici bölge anal ve üretral bölgelerdir. Bu dönemde çocuk, tuvaletini yapmanın verdiği hazzın farkı varmaktadır. Aynı zamanda bu dönem çocuğın tuvalet eğitimi aldığı dönemdir. Tuvalet eğitimi sırasında ebeveyn tutumu oldukça önemlidir. Bakım verenin baskıcı veya cezalandırıcı tutumu çocukta özgüven zedelenmesine ve benlik saygısında düşüşe yol açmaktadır. Bu dönemde bakım veren ile çocuk arasında kurulan olumlu ilişki ise çocuğın bağımsızlık duygusunun gelişmesini sağlamaktadır (Erden, Akman 2002; Öztürk 2004).

Fallik dönem ise libido enerjisinin genital bölgede bulunduğu, cinsel kimliğin temellerinin atıldığı ve kişilik gelişimi için oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemde kız çocuklarda eletra, erkek çocuklarda odipus kompleksleri görülmekte olup bu çatışmaların sağlıklı bir şekilde çözümlenmemesi halinde çocuklar, sonraki yaşam dönemlerinde anne-babadan kopamama, romantik ilişkilerde çekingenlik, karşı cinse eleştirel yaklaşım ve cinsel sorunlar gibi durumlar yaşayabilmektedir (Karahana, Sardoğana 2004).

1.2.2. John Bowlby

Psikoanalitik kuramın ilk öğrencilerinden birisi olan John Bowlby'nin bağlanma ile ilgili çalışmaları başlangıçta Freud'un gelişim kuramı bağlamında yazılmış ve yürütölmüştür. Kuramının merkezinde bilinçdışının günümüz davranışı üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğı inancı vardır. Bowlby, bağlanma kuramını oluştururken Darwin ve Freud'un öncü çalışmalarından faydalanmıştır (Thompson 2008).

Bowlby'nin bağlanma kuramının temelleri 1940'lı yıllarda suç eğilimli çocuklarla yaptığı çalışma ile atılmıştır. Bowlby suç eğilimli çocuklarla yaptığı bu çalışmada çocukların erken çocukluk dönemlerinde anneleri tarafından terk edildiğini ya da kötü muameleye maruz kaldığını gözlemlemiştir (Bowlby 1944). Bu çalışma sonrasında erken çocukluk dönemindeki deneyimlerin bireylerin psiko-sosyal gelişimlerinde önemli rol oynayabileceğini düşünmüş ve çalışmalarının odağına erken çocukluk döneminde ebeveyn-çocuk ilişkisini almıştır (Bretherton 1992). Kariyerinin geri kalanında bebek ve bakım veren arasındaki ilişkinin dinamiklerini inceleyerek bu ilişkinin gelişim aşamalarını nasıl etkilediğine cevap aramıştır (Schore 2000).

Bowlby (1973), bebek ve bakım veren arasındaki duygusal bağın yani bağlanmanın doğuştan geldiğini ve hayatta kalmak için önemli olan koruyucu bir işlevi yerine getirdiğini öne sürmüştür. Bowlby (1969), biyolojik temelli, bağlanma davranış sisteminin, tehdit edici senaryolarda veya bağlanma figürünün bulunmadığı veya dikkatsiz olduğu durumlarda aktive olduğunu belirtmiştir. Bowlby, bebek ve bakım veren arasındaki duygusal bağın iki yetişkin arasında -ilişkiyi sürdürmek için- geliştirilen duygusal bağdan farklı olduğunu ileri sürmüştür. Bebek bağlanmasının, bebeğin sıkıntılı ve tehlikeli olarak anlamlandırdığı durumlardan korunmak, temel fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için bakım vereniyle kurduğu genetik, evrimsel, duygusal ve davranışsal bir sistemin parçası olduğunu iddia etmiştir (Bowlby 1969; Maier ve diğ. 2005).

Bowlby, bağlanmanın sadece bebeğin hayatta kalması için değil aynı zamanda sağlıklı fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimi için de hayati önem taşıdığını belirtmiştir. Buna göre bağlanma yaşam boyu davranış ve zihinsel sağlığı büyük ölçüde etkilemektedir (Fairchild 2006). Bowlby, bebeklerin bakım verenleriyle ilişkide içselleştirdiği duygusal bilgileri daha sonra bir stresörle karşı karşıya kaldıklarında kendilerini güvende hissetmek ve korumak için kullanacakları içsel çalışma modelleri veya bağlanma figürlerinin zihinsel temsillerini oluşturmak için kullandıklarını ileri sürmüştür (Bretherton 1992; İmamoğlu, İmamoğlu 2007).

Bağlanma kuramına göre erken çocukluk dönemindeki bağlanma deneyimleri çocukların kendilerine (sevilebilir biriyim/sevilmeye layık biri değilim gibi) ve bağlanma figürlerine (güvenilir veya güvenilmez) ilişkin görüşlerini organize

etmeleriyle sonuçlanmaktadır. Bu içsel çalışma modelleri, bir kez şekillendirildikten sonra istikrarlı bir şekilde bireylerin yaşamları boyunca bağlanma ilişkilerini belirleyen şemaları oluşturmaktadır (Bowlby 1969; Downing 2008). Bowlby, bağlanma figürüyle oluşturulan duygusal anıların bireylerin gelecekteki davranışlarını, sosyal ilişkilerini, yaşam boyu alınan bilgilerin nasıl işleneceğini, stresli durumlarla nasıl başa çıkacaklarını etkilediğini öne sürmüştür (Bretherton 1992; Thompson 2008).

1.2.3. Mary Ainsworth

Bowlby her ne kadar bağlanma kuramının kurucu olarak ifade edilse de meslektaş ve çalışma arkadaşı Mary Ainsworth da yaptığı ampirik çalışmalarla bağlanma kuramının gelişmesinde temel rol oynamıştır (Granqvist 2002). Ainsworth, bağlanma sisteminin sadece dış davranışı etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda beynin ve sinir sisteminin fizyolojik işleyişini de büyük ölçüde etkilediğini öne sürmüştür (Schoore 2000).

Ainsworth ve arkadaşları (1978) bebeklerde bağlanma davranışını inceledikleri çalışmada Bowlby'nin kuramının bebeklerin stres durumlarında bağlanma figürlerine yakınlık arama ve sürdürme eğiliminde oldukları görüşünü destekleyecek nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Bebekler tarafından kullanılan üç ana bağlanma stratejisi modelini geliştiren Ainsworth, yaptığı ampirik çalışmalarda bebeklerin bağlanma stillerini etkileyen bakım veren davranış örüntülerini incelemiş ve “anneler duyarlılık” kavramını geliştirmiştir (Bretherton 1992). Ainsworth’a göre anne-bebek arasındaki bağ, çocuğun bilişsel ve sosyal gelişimini etkileyen önemli bir faktördür. Buna göre bakım veren annenin bebeğin ihtiyaçlarına duyarlı olması bebek ve anne arasındaki duygusal bağ güçlendirmekte; böylece bebeğin iletişimsel becerilerinin gelişimi desteklenmekte ve bebeğin özerkliği teşvik edilerek çevresini keşfetmesi sağlanmaktadır (Ainsworth, Bell 1974).

Ainsworth ve arkadaşları (1978) bebekleri yabancı ortama koyarak bağlanma örüntülerini inceledikleri “yabancı ortam” deneyinde anneleri tarafından bağlanma ihtiyaçlarını reddedilen ya da çekingen bir şekilde ihtiyaçlarına cevap verilen bebeklerin kaçınan bağlanma örüntüsü oluşturduklarını tespit etmişlerdir. Bu bebeklerin oyun oynarken annelerinin varlığına veya yokluğuna çok az ilgi

gösterdikleri, annelerinden ayrılmak için çok az sıkıntılı oldukları ve onlarla yeniden bir araya geldiklerinde annelerini görmezden gelme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Aynı deneyde anneleri tarafından iletişim sinyallerine karşı hassas ve duyarlı bir şekilde cevap alan bebeklerin güvenli bağlanma örüntüsü geliştirdikleri ve bu bebeklerin annelerinin yanında aktif olarak oynadıkları, annelerinden ayrıldıktan sonra bazı sıkıntılar yaşadıkları, oyun davranışlarını azalttıkları, anneleri yeniden yanlarına geldiğinde rahatladıkları tespit edilmiştir (Downing 2008). Tutarsız anne tutumu sergileyenlerin bebeklerin ise kaygılı bağlanma örüntüsü geliştirdiği ve anneleri ortamdaki çıktığında aşırı sıkıntılar yaşadıkları, anneleri yeniden yanlarına döndüğünde sakinleşmekte zorluk çektikleri görülmüştür (Demirdağ 2017). Bu deneyle güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı/karasız bağlanma stillerinin temelleri atılmıştır (Bartholomew, Horowitz 1991).

1.2.4. Harry Harlow

Harry Harlow, insan sevgisinin ve şefkatinin doğasını bilimsel olarak araştıran ilk psikologlardan birisidir. Harlow, anne-çocuk bağlarının davranışsal görüşünün yetersiz olduğuna inanmaktaydı. Bir dizi tartışmalı deney yoluyla, sağlıklı gelişim sürecinde erken çocukluk dönemindeki bağlanmaların, sevginin ve duygusal bağların önemini ortaya koymuştur (Hu ve diğ. 2016).

Harlow'un (1958) en ünlü deneyi, rhesus maymunlarına uyguladığı tel anne deneyidir. Deneyde yeni doğan maymunlar doğduktan birkaç saat sonra biyolojik annelerinden ayrılmış ve bir ayrı bir ortama bırakılmıştır. İki farklı yapay anne figürü oluşturulmuş olup bunlardan ilki telden yapılmış üzerine bağlı biberonla maymunlara gıda sağlayabilen anne iken diğeri ise yumuşak havlu kumaştan yapılmış yavru maymunlara gıda sağlayamayan annedir. Bu yapay anne figürlerini yavru maymunların olduğu ortama bırakarak incelemeler yapmıştır. Yaptığı incelemeler sonucunda yavru maymunların tel anneyle sadece gıda ihtiyaçlarını giderdiklerini, geriye kalan zamanlarının çoğunu rahatlatıcı ve yumuşak havlu kumaştan yapılmış anne figürüyle geçirdiklerini gözlemlemiştir.

Harlow, yavru maymunlara Ainsworth'un "yabancı ortam" deneyinde kullandığı ortamdaki çıkarma tekniğini kullanmış, yavru maymunların yapay anne figürleri ortamda varken veya yokken odayı keşfetmelerine izin verilmiştir. Yumuşak

havlu kumaştan yapılmış anne figürünü kendileri için güvenli bir liman olarak gören yavru maymunların, kumaş anne odadan çıkarıldığında sık sık donduğu, çömeldiği, sallandığı, çığlıklar attığı ve ağladığı görülmüştür (Harlow 1958).

Harlow (1962) bir başka deneyinde anne figüründen yoksun olarak izolasyonda büyüyen maymunların yavrularına karşı duyarsız ve ilgisiz tutumlar sergilediğini ve ciddi sosyal anormallikler gösterdiğini gözlemlemiştir. Anne figüründen yoksun bir şekilde büyüyen anne maymunların yavrularına karşı ilgisiz, sevgisiz ve annelik duygusundan yoksun tutumlar gösterdiğini tespit etmiştir. Bu durumun anne maymunların kendi anneleriyle güvenli duygusal bağ kuramadıkları için kendi yavrularıyla güvenli bağlanma geliştiremediklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Harlow'un maymunlar üzerinde yaptığı ampirik çalışmalar, sağlıklı çocuk gelişimi için bakım veren ve bebek ilişkisinde sevginin önemini ortaya koyarken sevgi yoksunluğunun yıkıcı etkilerini göstermiştir. Bu tür çalışmalar, sevgi dolu bağların gelişim için kritik olduğunu ortaya koydu. Harlow, çocukların gelişiminde duygusal destek, şefkat ve sevginin önemini pekiştirerek yaptığı deneyler sonucunda yakınlık ve bağlanma ihtiyacının arkasında yatan nedenin şefkat ve sevgi olduğunu öne sürmektedir (Harlow 1958).

Harlow'un ampirik çalışmaları her ne kadar etik açıdan tartışmalar meydana getirse de bilim dünyasına önemli katkılar sunmuştur. Bowlby ve Ainsworth'un çalışmalarını ampirik açıdan desteklemiştir. Yetiştirme yurtlarının, evlat edinme kurumlarının, sosyal hizmet çalışmalarının ve gelişim psikolojisinin önemli bir referansı haline gelmiştir (Hong, Park 2012).

1.2.5. Cindy Hazan ve Phillip Shaver

Psikolog Cindy Hazan ve Psikolog Phillip Shaver, Bowlby'nin çalışmalarını temel alarak ergenlik ve yetişkin ilişkilerinde bağlanma kuramını geliştirmiş, bağlanmanın çiftler arası ilişkideki yerine odaklanmıştır. Yetişkin bağlanma kuramı, sevginin sağlıklı ve sağlıklı biçimlerinin nasıl ortaya çıktığı sorusuna cevap aramaktadır (Hazan, Shaver 1987).

1980'li yıllardan itibaren yetişkinler arasındaki bağlanma ilişkilerini incelemek üzere çeşitli çabalar olmuştur. Weiss (1982), romantik ilişkisi olmayan yetişkinlerin güvenli ve başarılı bir yetişkin bağlanma örüntüsü oluşturmamış olduklarını ve bu bireylerin romantik ilişkilere yönelik tutumlarının önceki bağlanma deneyimlerinden ortaya çıktığını öne sürmüştür. Weiss'in (1982) çalışmalarının ardından Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) temelini attığı bebeklikteki bağlanma kalıplarını kullanarak yetişkinlikte bağlanma stillerini ortaya koymuş, yetişkin romantik ilişkisini bir bağlanma süreci olarak değerlendirmiştir. Hazan ve Shaver'ın (1987) çığır açan çalışmasının yayınlanmasından bu yana, bağlanma boyutları veya stilleri ile flört ve evlilik ilişkilerinin kalitesi arasındaki bağlantıyı araştıran pek çok çalışma yapılmıştır (Babahanoğlu 2021; Collins, Read 1990; Majidova, İpek 2020).

Hazan ve Shaver'a (1987) göre, çocuklara benzer şekilde yetişkinler de sıkıntılı olduklarında ve rahatlığa ihtiyaç duyduklarında yakın ilişki partnerlerine yönelirler ve sıklıkla birincil bağlanma figürü olan romantik partner veya eşle bağlanma örüntüsü oluştururlar. Yetişkin romantik partner, temel bakım verenlere benzer şekilde yakın ilişkilerde yakınlık, güvenli bir temel ve güvenli bir liman işlevleri görür. Ancak çocukluk ve yetişkinlikte bağlanma stilleri arasında önemli farklılıklar vardır. Ebeveyn-bebek ilişkisinde, bakımın verilmesi tek yönlüdür. Yetişkin bağlanmasında çift ilişkilerinde ise her iki partner de stresli olduklarında rahatlık ve güvenlik için birbirlerine gerektiğinde yatıştırıcı destek sunabilir (Schachner ve diğ. 2003).

Çift ilişkilerinde, ortakların düşünceleri, duyguları ve davranışları her iki ortağın da erken dönem bağlanma ve bakım verme davranışlarından etkilenir. Bağlanma stilleri, bireylerin çocukken aldıkları bakımdan ve ayrıca eşlerinin bağlanma tarzından etkilenir. Güvensiz bir bağlanma tarzına sahip bir kişi, eşi için duygusal olarak uygun olmayabilir. Bu durum ilişkide güven, güvenlik ve samimiyet sorunlarına yol açabilir (Bretherton, Munholland 2008). Örneğin, bir kadın ilişkisinde partnerinin samimiyet ve duygusal yoğunluk eksikliğinden şikâyet ederken erkek partner bu şikâyet karşısında reaktif olarak sinirlenebilir. Erkek partnerin tepkisinin muhtemel nedeni ailesi tarafından samimiyet görmemiş olması olabilir. Nitekim aileleri tarafından samimiyet ve duygusal yoğunluk içerisinde yetiştirilmeyen bireyler partnerlerine karşı hassas bir şekilde yanıt vermek için gereken becerileri

geliştirememiş olabilir. Bireylerin çocukken temel bakım verenleriyle geliştirdikleri iletişim kalıpları yetişkinlik ve aile iletişimlerini de etkileyebilir (Aldous, Klein 1991).

1.3. Üçlü Bağlanma Modeli

Erken çocukluk döneminde kurulan bakım veren-bebek ilişkisinin yansımaları yetişkinlik döneminde de kendini göstermektedir. Çocuk, temel bakım vereniyle kurmuş olduğu ilişkinin benzerini -sonraki yaşantılarında- arkadaşlarıyla, çevresindeki kişilerle, hayatı boyunca etrafındaki herkesle yaşamaktadır (Burger 2006).

Hamilelik sürecinden itibaren kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olan bebeğin ihtiyaçlarının bir yetişkin tarafından karşılanması bebek ve bakım veren (genellikle anne) arasındaki bağı kuvvetlendirmektedir. Bakım veren ve bebek arasındaki bu etkileşim süreci bebeğin gerçek dünya ilişkilerini öğrenerek içselleştirdiği bir aşamadır. Bir başka deyişle bebeklerin gerçek dünyayla ilişkileri en temelde bakım vereniyle geliştirdiği bu duygusal bağ çerçevesinde şekillenmektedir (Bowlby 1969; Kavlak, Şirin 2007). Bu duygusal bağ bireylerin sonraki yaşamlarında geliştirecekleri ilişkilere zemin hazırlaması açısından oldukça önemlidir. Nitekim erken çocukluk döneminde geliştirilen bağlanma örüntüleri zaman içerisinde sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimin temeli haline gelmektedir (Collins, Read 1990). Bebeklik döneminde geliştirilen davranışsal stratejiler ve iletişim yöntemleri bireylerin bilişsel-duygusal şemalarının şekillenmesinde rol oynamaktadır (Ainsworth 1989).

Hazan ve Shaver (1987), çocuklukta geliştirilen bağlanma stillerinin yetişkinlikte romantik ilişki deneyimlerini etkilediğini ve romantik ilişkiler için bir çerçeve oluşturduğunu öne sürmüşlerdir. Bununla birlikte yetişkinlikte bağlanma örüntülerini incelemek için Ainsworth ve arkadaşları (1978) tarafından geliştirilen bağlanma kalıplarını odağına alarak güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma olmak üzere üçlü bağlanma modelini geliştirmişlerdir.

1.3.1. Güvenli Bağlanma

Erken dönem bağlanma örüntüleri açısından güvenli bağlanma, çocuk ve temel bakım vereni arasında gelişen ve çocuğun kendisini güvende hissettiği en sağlıklı bağlanma şeklidir (Ainsworth, Bell 1974). Güvenli bağlanan bebekler, bakım verenleri

onları yabancı bir ortamda yalnız bıraktığında yani bağlanma figüründen ayrıldıklarında üzümlük belirtileri göstermekle birlikte panik yapmazlar, sakin kalırlar ve çevreyle etkileşime girmeye devam ederler. Bağlanma figürünün ortama geri dönmesiyle çocukların bakım veren bağlanma figürüne karşı davranışları değişmez, geri dönüşünü memnuniyetle karşılar, keşiflerini paylaşarak onları sosyal etkileşime sokmaktan memnun olduklarını gösterirler, sıkıntı olursa kolayca rahatlarlar ve sosyalleşmeye devam ederler (Ainsworth ve diğ. 1978; Connors 2011; Sümer, Güngör 1999).

Güvenli bir şekilde bağlanan çocuklar kendileri ve başkaları hakkında olumlu görüşe sahiptir, kendilerini nispeten stressiz ve diğerlerini destekleyici olarak görürler. Ayrıca güvenli bir şekilde bağlanmış çocukların ebeveyn-çocuk ilişkisinde daha fazla samimi ve özerklik gösterme, daha etkili iletişim kurma eğiliminde oldukları görülür (Bartholomew, Horowitz 1991; Nosko ve diğ. 2011).

Yetişkinlikte güvenli bağlanma, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde esnek ve yapıcı olmalarını sağlayan iç çalışma mekanizmalarıyla geliştirmiş olduğu karşılıklı esnek ilişkilerle karakterize edilen sağlıklı bir bağlanma stildir (Simmons ve diğ. 2009). Güvenli bağlanan kişi, olumlu bir benliğe sahip olup ilişkilerinde karşısındakine kolay bağlanan ve güvenen, aynı zamanda başkalarının da onlara güvenmesi konusunda kendilerini rahat hisseden ve karşısındaki kişinin de ilişki içinde güvenli hissetmesini sağlayan kimsedir. Başkalarının onları terk edeceğinden veya reddedeceğinden ve başkalarının onlara yaklaşmasından endişe etmezler (Hazan, Shaver 1987). Güvenli bağlanma stiline sahip bir kişi, farklı insanlarla esnek ve karşılıklı ilişkiler kurarak sağlıklı bir davranış kalıbı sergiler. Güvenli bağlanma örüntüleri geliştiren insanların bu sağlıklı davranış kalıpları ihtiyaç duydukları zamanlarda dokunabilecekleri güvenilir bir sosyal destek ağı oluşturmalarına yardımcı olur ve tek başlarına hareket etmeleri gerektiğinde etkili ve rahat bir şekilde hareket etmelerini sağlar (Simmons ve diğ. 2009).

Hazan ve Shaver (1987), güvenli bağlanma tarzına sahip bireylerin mutlu, güvenilir ve arkadaşça ilişkilere sahip olduklarını ifade etmiştir. Güvenli bağlanmaya sahip bireyler özgüvenli, ilişkilerinde katılımcı, sıcak, samimi ve hoşgörülüdür (Bartholomew, Horowitz 1991). Güvenli bağlanan bireyler kaçınan bağlanma

örüntüsü geliştiren bireylere kıyasla duygusal yakınlığa karşı daha olumlu bir tutuma sahiptir ve sözsüz iletişim becerileri daha yüksektir (Guerrero, Burgoon 1996). Bu bireyler, kendi becerilerine güvenir ve böylece daha başarılı ve yapıcı başa çıkma planları geliştirir, daha fazla öz yansıma sergilerler, metabilişsel yetenekleri yüksektir, stres yönetilebilirliği konusunda daha olumlu beklentilere ve yüksek benlik saygısına sahiptirler (Lopez 2009).

Güvenli bağlanmaya sahip bireyler kendilerini sevgiye layık görme eğilimindedirler (Mikulincer, Shaver 2007). Romantik ilişki deneyimini mutlu, arkadaş canlısı ve güven verici bir süreç olarak görürler (Hazan, Shaver 1987). Daha tatmin edici ve başarılı ilişkiler yaşarlar. Çatışmaları ele almada iyidirler, tartışmaları bir tehdit olarak tanımlamaları daha az olasıdır ve çatışmalardan sonra iyileşmede daha iyidirler (Salvatore ve diğ. 2011). Romantik ilişkiler hakkında kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma yönelimi sergileyen bireylerden daha olumlu bir görüşe sahiptirler. Romantik ilişkilerini arkadaş canlısı, güvenilir ve mutlu olarak tanımlar, romantik partnerlerini destekler ve onlara güvenirler. Diğer bağlanma stiline sahip bireylerden daha uzun süreli, tatmin edici ilişkiler kurma ve daha olumlu kişilerarası beklentilere sahip olma eğilimindedirler (Hazan, Shaver 1987).

1.3.2. Kaygılı/Kararsız Bağlanma

Erken dönem kaygılı/kararsız bağlanma stili, bebek ve bakım veren arasındaki ilişkinin tutarsızlığı, istikrarsızlığı ve bebek tarafından bakım verene karşı gösterilen ayrılık direnciyle karakterize bir bağlanma örüntüsüdür (Ainsworth ve diğ. 1978). Temel bakım vereni ile ilişkileri soğuk, yakın beklentileri karşılanmayan ya da kesintiye uğrayarak istikrarlı bir şekilde devam etmeyen çocuklar kaygılı/kararsız bağlanma örüntüleri geliştirmektedir (Sümer, Güngör 1999). Kaygılı/kararsız bağlanan çocuklar, duygusal bir kararsızlık içerisindedirler, bağlanma figüründen ayrılma konusunda kaygılıdırlar, bağlanma figürünün olmadığı ortamlarda endişe, sıkıntı ve öfke belirtileri gösterirler. Bakım veren bağlanma figürünün ortama geri dönmesiyle çocuklar bağlanma figürüyle iletişim kurma noktasında kararsız kalırlar, kolayca sakinleşemezler ve sosyal çevre ile etkileşimi reddederler. Bağlanma figürüne karşı öfke geliştirebilir, güvenme konusunda kaygı yaşayabilirler. Kaygılı/kararsız bağlanan çocuklar genellikle bağlanma figürünün ulaşılabilir ve ihtiyaçlarına duyarlı

olmasını beklemezler. Bu nedenle bağlanma figürüne karşı direnç gösterir, onları güvenilmez olarak görür ve çevreyi keşfetmek yerine bağlanma figürünün yanında kalmak isterler (Feeney, Noller 1996; Sperling, Berman 1994).

Kaygılı/kararsız bağlanan çocuklar, kendilerini yardım edilmeye, rahatlatılmaya değer biri olarak görmeme duygusuna sahip olabilirler. Bu çocuklar kendilerinin muhtaç durumda olduğuna inanmakta, çevre ile yakın ilişkiler kurmak istememekte, ilişkilerinde sürekli endişe yaşamakta, ihtiyacı olduğunda çevresinde kimseyi bulamayacağını düşünmektedir (İnan, 2015).

Yetişkinlikte kaygılı/kararsız bağlanma, kişilerarası ilişkilerde endişeli, kıskanç, takıntılı ve duygusal iniş çıkışların yaşanmasıyla karakterize bağlanma örüntüsüdür (Sümer, Güngör 1999). Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireyler, yakın çevrelerindeki bireylerle ilişki kurma arzusunda olmalarına rağmen çevresindeki bireylerin onları reddetmesinden ve umursamamasından endişe duyarlar. Ayrıca kaygılı/kararsız bireyler, ilişkilerini takıntı haline getirerek aşırı kıskançlık, duygusal dalgalanmalar ve yoğun çatışmalar yaşama eğilimindedirler. Partnerlerinin olumsuz davranışlarını kendilerine yapılmış kasıtlı davranışlar olarak algırlar. Partnerlerinin ihtiyaçlarını ihmal etme eğilimindedirler (Feeney, Karantzas 2017; Hazan, Shaver 1987).

Kaygılı/kararsız bağlanan bireyler yakınlarının sevgilerine takıntılıdır, partnerlerinin tepkiselliği ve yüksek düzeyde kıskançlığı konusunda yoğun korku ve kaygı yaşarlar (Hazan, Shaver 1987). Düşük özgüvenle karakterize bu bireylerin romantik ilişkilere sık katılma ve başkalarına bağımlı olma düzeyleri yüksektir. Kaygılı/kararsız bağlanan bireyler duygularını ve kendileri hakkındaki bilgileri açığa vurma eğilimindedirler (Bartholomew, Horowitz 1991).

1.3.3. Kaçınan Bağlanma

Erken dönem bağlanma örüntüleri açısından kaçınan bağlanma, yakınlıktan korkmayla karakterize bir bağlanma stildir (Hazan, Shaver 1987). Fraley ve arkadaşlarına (1998) göre, bebekler duygusal olarak tepkisiz, soğuk, uzak ve reddedici bir temel bakım alırlarsa, başkalarının ihtiyaç anında onların yanında olmayacağına ve beklentilerini reddedeceğine dair bir inanç geliştirirler. Bu inançtan dolayı kaçınma

stratejileri kullanabilir, olumsuz ve aşırı kendine güvenen bir duruş oluşturabilir ve diğer insanların güvenilmez olduğuna inanabilirler.

Kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler, çevreyi keşfetmek için bakım verenlerinden kolaylıkla ayrılabilirler (Feeney, Noller 1996). Bakım verenleri onları yabancı bir ortamda yalnız bıraktıklarında panik yapmazlar, yüksek tepkiler göstermezler, dikkatlerini çevrelerine verip çevreleriyle etkileşime girmeye devam ederler (Sümer, Güngör 1999). Oyun oynarken çok az duygusal paylaşım yaparlar. Bakım verenleriyle duygusal bir uzaklık içerisinde olan bu bebekler, yabancılara karşı bakım verenlerinden daha olumlu davranışlar sergilerler. Bakım verenden duygusal uzaklıkları bağlanma figürünün ortamdaki ayrılmasıyla daha belirgin hale gelir (Feeney, Noller 1996; Sperling, Berman 1994). Bakım verenlerinin ortama geri dönmesiyle bakım verenleriyle büyük oranda yakınlığı, samimiyeti reddederler ve onlarla herhangi bir bağlantı kurmaktan kaçınırlar (Bartholomew, Horowitz 1991). Nosko ve arkadaşları (2011), kaçınan bağlanma stiline sahip çocukların bağlanma figürleriyle yeniden birleşmesinde bakım verenleri reddetme ve onlardan ayrılma davranışları gösterdiğini belirtmişlerdir.

Kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip yetişkin bireyler, kendilerini başkalarıyla yakın olmakta rahat hissetmezler, başkalarına güvenmekte zorlanırlar, yakınlık kurmaktan ve aidiyet hissetmekten kaygı duyarlar. İlişkilerinde yoğun kıskançlıkla birlikte duygusal iniş çıkışlar yaşarlar. Aynı zamanda romantik ilişkilerde samimiyet ve yakınlıktan korkarlar, romantik partnerlerine güvenme ve onlara bağlı olma konusunda sorun yaşamaktan rahatsız olurlar (Hazan, Shaver 1987). Bu bireyler genellikle duygusal uyarılmalarını düzenler, ilişkilerin değerini küçümserler ve kendilerini diğer insanlardan uzak tutarlar (Mikulincer ve diğ. 1990).

Kaçınan bağlanan bireyler, partnerleriyle sınırlı bir yakınlık isterler, ilişkilerinde psikolojik ve duygusal olarak bağımsız olmayı tercih ederler (Simpson ve diğ. 2002). Bu bireyler ilişkilerinde bağımsızlık duygusunu ve kişisel alanlarının kontrolünü sürdürmeye çalışırlar. Kolayca savunmacı olurlar ve çatışma durumlarında duygusal geri çekilme yaşarlar. Ayrıca romantik partnerlerini görmezden gelme, onlarla olan yakınlıklarını azaltma ve desteklerini azaltma eğilimindedirler (Feeney, Karantzas 2017).

Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ilişkilerindeki çatışmalar sırasında kendinin ve başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çok az girişimde bulunurlar veya hiç girişimde bulunmazlar (Kızılkaya 2021). Kaçınan bireyler genellikle bir çatışma durumunda tartışmaktan kaçınmaya çalışırlar. Bu bireyler kendilerini korumak ve partnerleriyle daha derin etkileşimden kaçınmak için baskın davranışlar gösterirler. Bu baskın davranışlar aynı zamanda partner şiddetine de neden olur (Shi 2003). Nitekim Weiss ve Sampson (1986), kaçınan bir bağlanma stiline sahip bireylerin, partnerlerine karşı taciz edici, saldırgan ve tatmin edici olmayan tutumlar sergileyebileceğini belirtmiştir.

1.4. Bağlanma ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet; bireylerin sosyal işlevselliklerini artırmak, sorun çözme kapasitelerini geliştirmek, psikososyal ve sosyoekonomik sorunlarını çözüme kavuşturmak, insan onur ve haysiyetini korumak, sosyal adaleti tesis etmek, toplumsal ihtiyaçların karşılanması için sosyal politikalar geliştirmek, kaynak ve olanaklarla müracaatçıları buluşturmak, sistemleri insanlar için insancılaştırmak gibi yüksek idealler çerçevesinde uygulamalarını gerçekleştiren bir meslektir (Pincus, Minahan 1973; Zastrow 2013).

Sosyal hizmet, hassas ve incinebilir gruplar olarak edilen psiko-sosyal manada sorun yaşayan müracaatçı gruplarıyla (örneğin; parçalanmış aile, istismar/ihmal mağduru çocuklar, ensest, engelliler, aile içi şiddet mağdurları, suça sürüklenmiş çocuklar vb.) ilgilenmektedir (Thompson 2005). Derin sosyal ve psikolojik sorunlara maruz kalan müracaatçılarla karşı karşıya kalan sosyal hizmet uzmanları gerçekleştirdikleri uygulamalarda bireylerin sorunlarına yönelik etkili ve uygun çözümler ortaya koymak için insanların psiko-sosyal durumları hakkında iyi bir bilgi sahibi olmalı, insanların stresli olaylar karşısında nasıl davrandıklarını ve davranışlarının arkasında yatan nedenleri sağlam bir şekilde ele almalıdır. Nitekim çözüm için oluşturulan plan her ne kadar rasyonel, sistematik, mantıksal ve yasal olarak mükemmel olsa da irrasyonel, duygusal ve psikolojik boyutları görmezden gelen -yani davranışların neden ve nasıl oluştuğunun arka planını göz ardı eden- bir müdahale çözüme ulaşamayacaktır (Howe 1995). Bu nedenle bireylerin ayrı birer sosyal tarihin ve bağların ürünü olduğu düşüncesinden hareketle bireylerin mevcut ve

geçmiş yaşam deneyimlerini ve sosyal bağlamlarını dikkate alan anlayışla psiko-sosyal uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Dunn 1993).

Bireylerin benlikleri ve kişiliklerinin oluşumunda sosyal ilişkiler oldukça önemlidir. Bireylerin sosyal ilişkilerinin oluşumunda ise özellikle çocukluk döneminde kurmuş oldukları ilişki örüntülerinin kalitesi en önemli faktörlerden birisidir (Howe 1995). Nitekim bireyler erken çocukluk dönemlerinde bakım verenin yakın veya uzak davranışları, istek ve beklentilerine yanıt verip vermemesi, aradığında onu yakınında bulup bulamaması gibi durumlara yönelik verdikleri tepkileri sonraki yaşantılarında da benzer durumlarla karşılaştıklarında tekrar deneyimleyebilmektedir (Payne 2020).

Sosyal hizmet mesleği bir bireyi dahil olduğu tüm sistemler ve bu sistemlerle kurduğu etkileşimler açısından değerlendirmektedir. Bu noktada bireylerin özellikle erken dönem çocukluk yıllarında bakım verenleriyle geliştirmiş oldukları ilişkilerden itibaren yetişkinlik döneminde sosyal çevreleriyle geliştirmiş oldukları ilişkilere ve duygusal bağlara odaklanan bağlanma kuramı, çevresi içerisinde birey anlayışını benimseyen sosyal hizmet disiplini açısından da oldukça önem taşımaktadır (Howe 1995). Sosyal hizmet uzmanının bebeklikten başlayıp, çocukluk dönemi, ergenlik dönemi, yetişkinlik dönemi ve yaşlılık döneminde de devam eden bağlanma süreci hakkında bilgi sahibi olması sosyal hizmet uzmanına mesleki uygulamalarda karşılaştığı farklı sorunlara sahip müracaatçılara yönelik müdahale hususunda yardımcı olmaktadır. Değerlendirme ve müdahale yapılması gereken vakaların; aile ilişkileri, çevresi ile ilişkileri, romantik ilişkileri, sorun çözme becerileri, yaşam beklentileri, şiddet eğilimi, anne-baba arasındaki ilişkiler gibi konularda bağlanma kuramının sosyal hizmet uzmanlarına önemli bir desteği olmaktadır (Bennet, Nelson 2010).

Sosyal hizmet uzmanları özellikle müracaatçılarının sosyal çevreleriyle geliştirmiş oldukları ilişkileri, müracaatçılarının kişilik yapılarını ve aile içi ilişkilerini anlama noktasında bağlanma kuramına sıklıkla başvurmaktadır (Stalker, Hazelton 2008). Sosyal hizmet uzmanlarının duygusal gelişimin ve sosyal ilişkilerin insan gelişimindeki önemini göz önünde bulunduran kuramları incelemek ve anlamak istemesinde beş temel nokta bulunmaktadır (Howe 1995):

- Ailelerle çalışan profesyoneller çocukların gelişimini anlamak için bununla ilgili becerilerini güçlendirmelidir. Sosyal hizmet uzmanları çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını ve davranışlarını anlamak, karar verme sürecinde onlara rehberlik edebilmek için bilgi ve becerilere sahip olmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları, ailelere yönelik uygulamalarında ebeveynlerin davranışlarını, kişiliklerini, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılama becerilerini değerlendirmelidir. Bu değerlendirmeler ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama biçimlerine ve stres durumlarıyla başa çıkma stratejilerine ışık tutmaktadır.
- Ebeveynlerin her birinin kendi ilişki geçmişi, ebeveynler arasındaki ilişkiyi ve ebeveyn-çocuk ilişkisini nasıl oluşturdukları hakkında sosyal hizmet uzmanlarına çocukların yetiştiği ortam hakkında bilgi sağlamaktadır.
- Gelişimsel bir bakış açısına, bilgi ve beceriye sahip olmak sosyal hizmet uzmanlarının insan davranışlarını anlamasına yardımcı olmaktadır. Gelişimsel bir bakış açısı aynı zamanda uygulayıcıların zor insanlarla ve sorunlu durumlarla karşılaştıklarında toleranslarını, sabırlarını, endişelerini, şefkatlerini, meraklarını ve esnekliklerini artırmalarını sağlamaktadır.
- Sosyal hizmet uzmanının gelişimsel süreçler, bu süreçteki ilişkiler ve bu ilişkiler sonucunda oluşan kişilik yapısı hakkında sağlam bilgi ve beceriye sahip olması, mesleki uygulamalar sırasında karşılaşılan sorunlara nasıl tepki verilmesi ve ne söylenmesi gerektiği konusunda fikir vermektedir.

2. Evlilik

Çalışmanın bir diğer değişkeni olan evlilik beklentilerini açıklamadan önce evlilik kavramının tanımlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde evliliğe ilişkin pek çok tanım olduğu, her disiplinin kendi felsefesi çerçevesinde kavramsallaştırma yaptığı görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde çalışmanın amacı doğrultusunda literatürdeki evlilik tanımları sunulacaktır. Daha sonra evlilik beklentilerinin tanımlanması yapıp evlilik beklenti türleri açıklanacaktır.

2.1. Evlilik Kavramının Tanımlanması

Toplum sisteminin en küçük yapı taşı olan ailenin ortaya çıkışında evlilik önemli rol oynamaktadır. Toplumlar sağlıklı bir evlilik yoluyla sosyal, kültürel ve dini değerlerini gelecek nesillere aktarmakta ve bu değerlerin devamlılığını sağlamaktadır (Fergus 1997). Aile sosyolojisi ailenin ebeveyn, çocuk ve akraba gibi birçok alt birimden meydana geldiğini vurgulamaktadır. Bu birimlerin en önemlilerinden birinin de evlilik olduğunu belirtmektedir (Özkaya 2010). Türk toplumları da tarih boyunca aile kurumunu kutsal ve önemli kabul etmiştir. Bu bağlamda evlilik olgusu toplumların örf, adet, anane ve yasalarını etkilemekte ve onlardan etkilenmektedir (Ekşi, Kahraman 2012). Dolayısıyla evliliğe yönelik toplumsal ve bireysel tutumların ortaya konulabilmesi oldukça önemlidir. Çünkü evlilik kişisel ve sosyal yapıların tanımlanmasında güçlü bir yol göstericidir (Özabacı ve diğ. 2018).

Evlilik; farklı yaşam tarzlarına sahip bireylerin, toplumsal kurallar dahilinde kabul gören bir sözleşme ile gizliliğe gerek duyulmadan dini, medeni veya yasal çerçevede birlikteliklerini sürdürdükleri, bireylere birbirleri üzerinde bazı hak ve sorumluluklar yükleyen meşru bir kurumdur (Özdemir ve diğ. 2016). Evlilik geçmişten bugüne tüm toplumlar içinde var olmuş ve aile yapısının ortaya çıkışında kutsal bir vaat olarak görülmüştür (Khojastemehr ve diğ. 2007). Nitekim Cüceloğlu (2017) da evliliği benzer şekilde geçmişten günümüze her toplumda var olmuş, toplumun geleceğine yön veren ve insan yaşamını etkileyen çok önemli sosyal bir olgu olarak tanımlamıştır.

Strong ve arkadaşları (2008) evliliği bir kadın ve bir erkeğin cinsel ve ekonomik birlikteliklerinin bulunduğu yasal bir beraberlik olarak tanımlamıştır. Çiftler bu yasal zemin üzerinde dünyaya çocuk getirebilir ya da evlat edinebilirler. Kadın ve erkek arasında benzersiz ve daimî bir birlik sağlayan evlilik çocukların doğumu ile eşler arasında daha kuvvetli bir bağ oluşmasına olanak sağlar (Mal 2013). Evlilikte kurulan sağlıklı ilişkiler kişilerarası çatışmaların çözümünde oldukça etkilidir. Evliliğin karmaşık ve duygusal yönden sürekli değişen bir yapıya sahip olması eşler için uyulması gereken birtakım kuralları ve uyum zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir (Özgüven 2001). Nitekim Türk Medeni Kanunu'nun (2001) evlilikle ilgili 185. maddesinde “Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler,

bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.” ifadelerine yer verilerek evliliğin çiftlere yüklemiş olduğu sorumluluklar yasal zeminde ortaya konulmuştur.

İlişki kurmak her bireyin temel ihtiyaçları arasında yer almaktadır. Murray (1938) psikolojik ihtiyaçlardan söz ederken insanın yakın ilişki ihtiyacı olduğundan da söz etmiştir. Aynı şekilde Maslow’da (1943) bireyin fiziksel ihtiyaçlarını karşıladıktan bir süre sonra bir eşe, dosta ve çocuğa ihtiyaç duyduğundan bahsetmiştir. İlişkilerin sağlığını etkileyen faktörlerden biri eşler arasındaki uyumdur. İlişkide uyum beraberinde mutluluk duygusunu getirir, bu durum bireylerin ruhsal olarak etkilemektedir. Evliliğin sağlıklı olarak sürdürülebilmesi için çiftlerin devam eden bir uyum içerisinde olması gerekmektedir. İlişkide uyumun ve doyumun sağlanması bireylerin benzer ve gerçekçi beklentilere sahip olmasıyla yakından ilişkilidir (Ekşi ve diğ. 2018).

2.2. Evlilik Beklentileri

Evlilik ilişkisi aile kurumunun devamlılığını sağladığı ve gelecek nesillerin yetişmesinde etkili rol oynadığı için önemli ve temel bir insan ilişkisi olarak görülmektedir. Bu ilişkinin sağlığı ve sürekliliği ise çiftler arasındaki uyum ve beklentilerin karşılanmasıyla sağlanmaktadır (Carroll ve diğ. 2005). Bu durum evlilik beklentisi kavramını karşımıza çıkarmaktadır.

Sternberg (1986) evlilik beklentisini; kişilerin ilişkilerinde paylaştıkları özel bir bağ olarak tanımlamıştır. Sternberg’e (1986) göre ilişkideki tutku, sadakat, samimiyet ve duygusal yakınlık gibi unsurlar bu bağın oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Barich ve Bielby’e (1996) göre ise evlilik beklentisi; kişilerin kendilerini evlilik içerisinde nasıl görmek istedikleri ve hayal ettikleridir. Beklentilerin karşılanma düzeyleri ise kişilerarası ilişkinin kalitesi ve evlilik doyumu açısından oldukça önemlidir.

Evlilik beklentileri üzerine öncü çalışmalar yapan Jones ve Nelson (1996) evlilik beklentilerini gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentisi, gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisi ve gerçekçi evlilik beklentisi olmak üzere üç kategoride sınıflandırmışlardır. Jones ve Nelson’un (1996) kavramsallaştırması çerçevesinde

evlilik beklentileri bu çalışmada; gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentisi, gerçekçi evlilik beklentisi ve gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisi olarak ele alınmıştır. Bu evlilik beklentilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bireylerin evlilik tutumlarını ve beklentilerini etkileyen faktörlerin incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmüş ve çalışmanın bu bölümünde bireylerin evlilik beklentileriyle bu beklentilerin arka planı sunulmuştur.

Barich ve Bielby (1996) insanların evlilikten önce evliliğin neye benzediğine dair fikirler oluşturdıklarını, evliliği gerçekleştirdiklerinde ise bu durum üzerinden bir beklentiye girdiklerini belirtmişlerdir. Jones ve Nelson'a (1996) göre evlilikte yüksek ve idealist beklentilere sahip olan bireyler, genelde eşleriyle daha tutkulu ve romantik bir ilişki kurma beklentisi taşımakta ve bu bireyler ilişki konusunda mükemmeliyetçi bir tavır sergilemektedirler. McNulty ve Karney (2002) evliliğe yönelik yüksek beklentilerin karşılanmasının güç olduğunu ve bu beklentilerin karşılanamamasının bireyler üzerinde yoğun bir mutsuzluğa neden olduğunu ve evlilikten alınan tatmini düşürdüğünü ifade etmektedirler. Bununla birlikte beklentilerin yüksek olmasının evlilik için her zaman yıkıcı sonuçlar doğurmayacağına dair bazı görüşler bulunmaktadır. Johnson (2015) bireylerin evlilikten beklentilerinin yüksek ve olumlu olmasının bu beklentiler karşılanabildiği sürece evliliği olumlu etkilediğini öne sürmüştür. Castelfranchi ve Lorini'ye (2003) göre de bireylerin beklentilerinin karşılanabilmesi oldukça önemlidir. Çünkü beklentilerin karşılanamaması duygusal ve psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkmasında etkili rol oynar. Buradaki önemli husus ise kişinin beklenti seviyesinin yükselmesiyle alacağı hasar oranının da aynı oranda artıyor olmasıdır. Yani üst düzey beklentilere sahip bireyler düşük beklentilere sahip bireylere kıyasla beklentilerinin karşılığını bulamamasından daha çok etkilenmektedir.

Evlilik, bireylerin yaşamlarını ciddi ölçüde etkileyen önemli olaylardan birisidir. Çiftlerin hayatlarını birleştirmek istemelerinin önemli bir nedeni mutlu bir beraberlik kurmaktır (Waite, Gallagher 2000). Evlilikte mutluluk, yapılan ideal eş seçimiyle yakından ilişkilidir. Kişinin evlilikten beklentisinin, evlilik algısının ve amaçlarının iyi saptanması başarılı bir eş seçimini beraberinde getirir (Mavili-Aktaş 2009). Bireylerin evlilik beklentilerinin rasyonel olması evliliğin başarısını ve evlilikten alınan doyumunu doğrudan etkilemektedir. Bu çerçevede bireylerin evlilikteki rollerinin iyi tanımlanması ve karşılıklı olarak benimsenmesi gerekmektedir.

Böylelikle eşlerin birbirlerine olan beklentileri karşılanabilir ve ilişkideki aksaklıkların önüne geçilebilir (Çağ, Yıldırım 2016).

Eşler, ömürlerinin geri kalanını beraber geçirecekleri ve hayat arkadaşı olarak seçecekleri kişilerde bazı nitelikler aramaktadır. Bu niteliklerin başındaysa ilişkiden psikolojik doyum almak gelmektedir. Bireylerin birbirlerinden beklentileri özellikle karşılıklı romantik bir sevgi, dostluk, sırdaşlık ve anlayıştır (Sprecher ve diğ. 1998). Bireylerin evlilikten diğer beklentileri ise; yalnız kalmaktan kurtulmak, mutlu ve iyi bir yaşam sürmek, evlilikle taçlandıkları aşklarının ömür boyu devam etmesi, cinsel tatmin sağlamak, evlat sahibi olabilmek, iyi bir anne-baba olmak ve gelirlerini birleştirerek hane halkı adına ekonomik güvence sağlamaktır (Knox, Schacht 2009). Burada en önemli nokta bireylerin bu beklentileri rasyonel bir şekilde gerçekçi temelde oluşturmasıdır. Zira, evlilikte eş seçimine ilişkin arzu edilen standartların gerçeklik düzeyi yaşanacak muhtemel hayal kırıklıkları ve evlilik doyumu açısından önemli bir faktördür. İlişkideki yanlış beklentiler, gerçekçi olmayan ilişki inançlarının gelişiminde oldukça etkilidir (Epstein, Eidelson 1981). İşlevsel olmayan evlilik beklentileri, bireylerin evlilikte arzu ettikleri doyuma ulaşmaları önünde engel oluşturmaktadır (Haferkamp 1994). İlişkideki duygusal ve fiziksel yakınlık başarılı bir evlilik için temel gerekliliktir. Eşlerin birbirlerine sevildiğini, sayıldığını ve değerli olduklarını her fırsatta hissettirmesi gerekir. Bahsedilen bu durum evlilik doyumu açısından önemlidir. Evlilik doyumu; bireylerin birbirine duyduğu psikolojik temelli bir beklentidir. Eşlerin birbirlerine yönelttikleri sevgi tarzı, iletişim şekli, cinsel tatminleri, sorunlara ortak çözüm yolları bulabilmeleri ve evlilikteki kazançları gibi hususlar bu doyumun oluşumunda etkili rol oynamaktadır. Bir başka ifade ile evlilik doyumu; bireylerin evlilik beklentilerinin arzu ettikleri seviyeye ulaşabilmesidir (Çağ, Yıldırım 2016).

Mutlu ve sağlıklı bir evliliğin varlığı, eşlerin birbirinin ihtiyaçlarına önem vermesi, birbirlerini düşünmesi ve ilişkiden beklentilerinin uyumlu olması ile paraleldir (Mavili-Aktaş 2009). Odell ve Quinn'e (1998) göre evliliğin ilk yılları evlilik beklentileri açısından oldukça önemlidir. Çünkü bireylerin evliliğe dair kriterleri bu zamanda oluşmaya başlar ve evlilikte karşılıklı oluşan rol ve beklentilerin müzakeresi bu zamanda gerçekleştirilir. Bireylerin evlilikten birden çok beklentisi olabilir ve bu beklentiler eşler arasında farklılık gösterebilir. Kimisi arkadaşlık ve

ebeveynlik gibi beklentiler içerisinde olurken kimisi romantizm ve cinsel uyumu öncelikli tutabilir (McNulty, Karney 2002). Bireylerin evlilikten beklentilerinin birbiriyle örtüşmesi ailenin refahını ve evliliğin kalitesini belirlemektedir (Mavili-Aktaş 2009).

Yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerin ve ilişkiden beklentilerin oluşmasında çocukluk ve ergenlik dönemi oldukça önemlidir. Bireylerin evlilik ve romantizm beklentileri kişinin yaşam boyu devam eden deneyimleri sonucunda oluşmaktadır (Jones, Nelson 1996). Buna göre çocukların evlilik ile ilgili izlenimlerinin önemli bir kısmını ebeveynlerinin birbiriyle kurduğu evlilik ilişkisinden edindiği varsayılmaktadır (Greenberg, Nay 1982). Bu noktada evlilik beklentilerinin oluşmasında aile ilişkilerinin ve yaşantılarının önemi ön plana çıkmaktadır. Çocuk, yetişkin bir birey oluncaya kadar anne-baba ilişkisinden beslenmektedir. Buna göre sağlıklı ebeveyn ilişkisi çocuğun sağlıklı bir ilişki örneğiyle büyümesi demektir (Canel 2007).

Bireylerin anne-babalarıyla ilişkileri, anne-babalarının birbirleriyle ilişkisi, çevredeki çiftlerin romantik ilişkileri ve kendi romantik ilişki deneyimleri sonucunda içselleştirdiği davranış ve tutumlarla evlilik veya romantik ilişkilerine yönelik bilişsel bir şema oluşturmaktadır. Oluşturulan bu bilişsel şemalar bireylerin evliliğe veya romantik ilişkilere yüklediği anlamı ve evlilikten veya romantik ilişkiden beklentilerini şekillendirmektedir (Riggio, Weiser 2008).

Kalter'e (1987) göre bireylerin evlilik ve aile değerlerine karşı bakış açısını etkileyen önemli faktörlerden biri de ebeveynler arasındaki çatışma miktarıdır. Ebeveynleri arasında şiddetli çatışmalara şahit olan çocuklar evlilik hakkında olumsuz izlenimlere kapılmakta ve gelecekte yapacakları evlilik hakkında kötümser bir yaklaşıma sahip olmaktadır. Johnson (2009) annesi ve boşanmış gençlerin evliliğe karşı olumsuz inançlar geliştirdiğini ifade etmektedir. Nitekim yapılan çalışmalar da ailesinde boşanma durumu olan ve ebeveynlerinin evliliğindeki çatışmalara maruz kalan çocukların kötümser evlilik beklentisi geliştirdiği, evlilik bağlılığı konusunda isteksizlik yaşarken ebeveynleriyle aynı hatalara düşme korkusu yaşadığı ifade edilmektedir (Jennings ve diğ. 1991; Markland, Nelson 1993). Geçmiş deneyimleri sonucunda bireylerin oluşturmuş oldukları bu hatalı bilişsel değerlendirmeler, kendi

romantik ilişkilerini de etkilemekte, işlevsel olmayan negatif düşünceler bireylerin evliliğe kötümser anlamlar yüklemesine neden olmaktadır (Bayrami ve diğ. 2011).

Bilişsel davranışçı kurama göre; psikolojik sorunlarının temel nedeni bireyin çarpıtılmış ve akıl dışı düşünceleridir. Bu çarpık düşüncelerin altında yatan temel neden ise kişinin gelişim döneminde edindiği hatalı inançlardır (Beck 2001). Bu düşünceler mantıklı ve geçerli olmamasına karşın birey tarafından gerçek olarak kabul edilmekte ve kişiyi rasyonel olmayan düşünceler karşısında yenilgiye uğratmaktadır (Türküm 2003). Bireyin yanlış bilişsel çarpıtmaları ve akılcı olmayan inançları bireyde işlevsel olmayan davranışların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Beck 2001). Bu çarpık düşünceler bireyin ilişkide kendisine ve partnerine karşı katı, abartılı mantıksız bir tavır sergilemesine yol açmaktadır (Ellis 1986). Nitekim, yapılan araştırmalarda eşlerin birbirleriyle etkisiz iletişimi, karşı tarafın hoşgörüsüz davrandığı inancı, bireylerin birbirleri hakkındaki ağır eleştirel değerlendirmeleri ve partnerin iletişime düşmanca yaklaştığı algısı ile işlevsel olmayan evlilik beklentileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Akgün, Polat-Uluocak 2010; Epstein ve diğ. 1987). Bu noktada işlevsel olmayan beklentiler yalnızca kötümser beklentiler olarak düşünülmemelidir. Evliliğe ilişkin yüksek beklentilerle oluşturulan idealist bilişsel şemalar da bireylerin evlilik tutumları üzerinde oldukça etkilidir (Chatav, Wishman 2009). Bu şemalar evlilik hakkındaki çeşitli mitler ve inanışlardan oluşmakta olup eşlerin karşılıklı davranış tutumlarını organize etme işlevi görmektedir. Bu şemaların temelinde akıl okuma beklentisi, yüksek psikolojik doyum, idealist romantik aşk ve cinsel yaşamda mükemmeliyetçilik gibi akılcı olmayan ve idealist inançlar söz konusudur (Epstein, Eidelson 1981).

Gerçekçi olmayan inançlar bireyi ilişkiyi devamlı yorumlamaya/eleştirmeye yönelttiği için bireyler arası ilişkiyi olumsuz etkilemektedir (Akgün, Polat-Uluocak 2010). Galician (2007) benzer şekilde evlilikte akılcı olmayan beklentilere sahip bireylerin ilişkide ortaya çıkan çatışmaları geçersiz ve işlevsel olmayan yöntemler kullanarak çözmeye çalıştıklarını, sorunların çözüme kavuşmasında daha az tolerans gösterdiklerini ve monoton rutinlere başvurduklarını vurgulamıştır. Rolfe'e (1975) göre de evlilikte oluşan gerginliklerin temel nedeni çiftlerin evlilik öncesinde oluşturdukları akılcı olmayan beklentilerdir. Evlilik öncesinde geliştirilen ve gerçekçi olmayan beklentiler, bireylerin evlilik sürecinde hayal kırıklığı ve mutsuzluk

yaşamalarına, evlilikten doyum alamamaları ve boşanmalara neden olabilmektedir. Gottman'a (1994) göre ise akılcı olmayan idealist beklentilere sahip bireyler birbirlerine karşı daha caydırıcı bir iletişim yolu tercih etmektedir. Çiftlerin sorunların üstesinden gelmede kullandıkları metotlar daha çok diğerinin davranışını değiştirmek üzerinedir. Bu çiftler evlilikleri tehlikeye girse bile kendi fikirlerini terk etmemekte ve kriterlerine sıkı sıkıya bağlanmaktadır. Bunun bir sonucu olarak gerginlikler çözümsüz kalmakta ve boşanma durumu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2021 yılında evlenen çift sayısı 561 bin 710 iken boşanan çiftlerin sayısı 174 bin 85'tir (TÜİK 2022b). Boşanmanın önemli bir nedeni toplumsal yaşantıda ortaya çıkan değişimlerdir. Değişen ve dönüşen toplumsal yapı, aile kurumunu da derinde etkilemekte ve ailenin yapısında bazı değişimlerin oluşmasına neden olmaktadır (Karataş 2001). Ülkemize bakıldığında boşanma oranlarındaki artışın sebebi olarak geleneksel yapının eski önemini yitirmesiyle beraber kadının iş ve çalışma hayatına katılarak ekonomik özgürlük kazanması ve bireylerin gün geçtikçe bireyci ve özgürlükçü bir yaşam tarzını benimsemeleri örnek gösterilebilir (Koç 2019). Larson (1988) ise boşanma oranlarındaki yükselişi bireylerin evlilik doyumunu üzerinden açıklamıştır. Larson'a (1988) göre bireylerin evlilik ilişkisi içerisinde arzu ettikleri doyumunun karşılanamaması evliliklerin sonlanmasına yol açan önemli bir etkidir. Bu doyumsuzluğun nedeni olarak bireylerin gerçekçi olmayan evlilik beklentilerini göstermiştir.

Evlilik beklentisini olumlu yönde etkileyen faktörlere bakıldığında evliliğin aile içinde onaylanması, bireylerin ekonomik olarak kendilerini güvende hissetmeleri, çiftlerin yaşam tarzlarının birbiriyle uyumlu olması, eşlerin ortak bir çevreye sahip olmaları ve ilişkiye dair problemlerin ortak bir dille çözülebilmesi gibi faktörler sıralanabilir (Waller, McLanahan 2005). Tüm bunlar gerçekçi evlilik beklentisi kavramını karşımıza çıkarmaktadır. İlişkideki rasyonel temelde geliştirilen gerçekçi beklenti ve inançlar realiteyi yansıttığı için eşlerin ilişkiye uyumunu, ilişki doyumunu ve kişisel gelişimini arttırarak sağlıklı bir birlikteliğin oluşmasını sağlamaktadır (Sullivan, Scwebel 1995).

Bireylerin evliliğe ilişkin tutum ve beklentilerini etkileyen faktörlerden birisi de toplumsal yaşamda meydana gelen değişim ve dönüşümlerle kadın ve erkeğe atfedilen rollerin değişmesi ve dönüşmesidir. Nitekim, Amerika’da evlilik üzerine yapılan bir araştırmada kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesinin ve ekonomik bağımsızlığa sahip olmalarının evlilik oranlarının düşmesine neden olduğu ortaya konmuştur. Buna göre kadınlar iş hayatında yer almakla birlikte geçimlerini sağlamak için bir erkeğe ihtiyaç duymamakta ve toplumsal rollerinin değişmesiyle evliliğe karşı bakış açıları değişmektedir (Gibson-Davis ve diğ. 2005). Bununla birlikte içinde yaşanılan kültür de aile yapısı ve evlilik üzerine oldukça etkilidir. Kültür kadın ve erkeklere bazı roller biçmekte ve toplum biçilen bu rollerin bireyler tarafından karşılanmasını beklemektedir. Toplum kadınlardan evdeki sorumlulukları üstlenmesini, sabırlı, anlayışlı, şefkatli ve hoşgörülü olmak gibi beklentilere girerken, erkekler için belli bir işte çalışmalarını, evin geçimini sağlamalarını, güçlü ve koruyucu olmalarını beklemektedir. Kadın ve erkekten beklenen bu rollerin ve yüklenen anlamların bireylerin evlilik kurumu hakkındaki beklentileri de etkilediği düşünülmektedir (İmamoğlu 1991).

İlişkilerdeki beklentileri etkileyen diğer bir hususun ise özellikle günümüz toplumlarında yerini iyice belli eden medya olduğu düşünülmektedir. Gerbner’in (1969) ekme teorisine göre, medyada oluşturulan gerçeklik ile nesnel yaşamdaki gerçeklik birbiriyle örtüşmüyor olmasına rağmen birçok insan bu yapay dünyadan etkilenerek kendi ilişkilerinde de benzer yaşamlar aramaktadır. Evlilik beklentileri ekme teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde medya bireylere sonsuz mutluluk, fiziksel güzellik, ilk görüşte aşk ve yüksek empati gibi idealleştirilmiş ve gerçekçi olmayan bir ilişki imajı çizerek kişilerin akılcı olmayan ve fazla idealist bir evlilik beklentisi içerisine girmelerine neden olmaktadır (Ward, Rivadeneyra 1999). Doğan’a (2016) göre de medya; içerdiği çarpık ilişkili diziler, yayınlanan evlilik programları ve magazin programları ile geleneksel aile yapısında bozulmalara sebebiyet vermekte ve eşler arasındaki ilişkiyi bozabilmektedir.

Sonuç olarak evlilik beklentilerinin oluşumunda birçok faktörün etkisi olduğu görülmüştür. Bu beklentilerin gerçekçi ve gerçeğe yakın tutulması ise evliliğin sürekliliği ve sağlığı açısından önem arz etmektedir.

2.3. Evlilik Danışmanlığı ve Sosyal Hizmet

Evlilik, tarih boyunca tüm kültürlerde, ırklarda, etnik ve dini gruplarda var olmuş evrensel bir kurumdur (Aramideh, RezaKhani 2019). İnsan yaşamında güvenli bir yer olan ve toplumların geleceğine yön veren ailenin oluşturulmasında, yeni nesillerin yetiştirilmesinde ve bireylerin sosyalizasyon sürecinde görev alan evlilik, sosyal bir varlık olan insanın en önemli ve en temel sosyal ilişkisidir (Cüceloğlu 2017; Sternberg 1986).

Evliliğin insan yaşamını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen seçilme, ait olma, beğenilme, sevmek, sevilme gibi psikolojik; ev ekonomisi, tüketici bilincinin kazandırılması gibi ekonomik; nesiller yetiştirme, cinsellik, birlikte yaşama, uzun soluklu hayat yaşama gibi biyolojik; saygınlık, toplumsal statü kazanma, dayanışma, korunma ve güven gibi sosyal işlevleri bulunmaktadır (Kasapoğlu ve diğ. 2018; Özgüven 2001). Bu işlevler aynı zamanda bireylerin evlilikten temel beklentilerini oluşturmaktadır. Bireyin hayatının başka bir hayatla paylaşılmasını ifade eden evlilik sürecinde bireylerin çeşitli beklentiler içinde olması doğaldır. Ancak evlilikten rasyonel olmayan beklentilerin karşılanmaması ya da yetersiz karşılanması bireylerde hayal kırıklıklarına yol açarak mutsuz birlikteliklere, doyumsuz evliliklere ve boşanmalara yol açabilmektedir (Rolf 1975). Evliliğin ilk yıllarının ailenin temelini oluşturulması açısından oldukça önemli olduğunu vurgulayan Pinar (2008), evliliğe hazır olmadan evlenen çiftlerin evliliğin yıpratıcı güçlükleri ve sorunlarıyla karşı karşıya kaldığını ifade etmektedir. Söz konusu sorunların ortaya çıkmasını engellemek için yolu rasyonel olmayan inançların farkına varılıp ve bunların değiştirilmesinden geçmektedir. Bu noktada evlilik öncesi danışmanlık hizmetleri karşımıza çıkmaktadır (Yıldız 2016).

Evlilik öncesi danışmanlık, çiftlere evlendikten sonra ilişkilerini sürdürmenin ve geliştirmenin yolları hakkında bilgi sağlayan bilgi ve beceri temelli bir eğitimidir (Senediak 1990). Evlilik öncesi danışmanlık, geleneksel anlamda terapi olarak tasarlanmamış olup kişisel veya kişilerarası ilişkilerin gelişimine yardımcı olan bir psiko-eğitimidir. Bu eğitim bireylerin benlik ve ilişki ile ilgili çeşitli alanlarda bilgi sahibi olmasına ve ilişkilerde yaşanması muhtemel çeşitli zorluklarla mücadele becerilerinin kazanılmasına yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte iletişim, para

yönetimi, çatışma çözümü gibi becerilerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Sanders 2009).

Evlilik öncesi danışmanlık ülkemizde çok fazla yaygın olmayan bir kavramdır. Nitekim ülkemizde bireyler çoğunlukla aile ve evliliklerinde bir sorun meydana geldiğinde bir çözüm yolu arama arayışına girmektedirler. Ancak bu aşamada mevcut problemler çoğunlukla kronik boyutlara ulaşmış, çözümden uzaklaşmış durumda olabilmektedir. Buna karşın çiftler, problemlerinin en başında alacakları bir profesyonel destek ile karşılıklı sevgi, saygı ve tahammülü kaybetmeden, ilişkileri daha fazla yıpranmadan çözüm yolları aramalıdır. Bu noktada evlilik öncesi danışmanlık hizmeti sayesinde evliliğe adım sürecinde ve evliliğin ilk dönemlerinde ortaya çıkabilecek sorunları erkenden tespit edip evliliğe adım atmadan çözmek evlilik ile hayatlarını birleştirecek çiftler için daha sağlıklı ve faydalı olacaktır (Yıldız 2016).

Evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerinin tanınması ve yaygınlaştırılması yoluyla sağlıklı ailelerin gelişiminde ve evlilik sorunlarının ve boşanmaların önlenmesinde önleyici bakış açısıyla kilit rol oynayan sosyal hizmet, bütüncül ve multidisipliner bir bakış açısına sahip olan aile ve evlilik danışmanlığı alanında öne çıkan en önemli disiplinlerden biridir. Sosyal hizmet mesleği, evlilik ve aile danışmanlığında aktif olarak yer almakta; evlilik ve aile çatışmalarının etkilerini onarmaya yönelik mesleki uygulamalar gerçekleştirmede oldukça başarılı göstermektedir (Sanders 2009). Sosyal hizmet uzmanları evliliğe adım atacak bireylerin evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerine katılımı ve bu psiko-eğitimlerin yaygınlaştırılması noktasında önemli roller üstlenmektedir (Kepler 2015).

Sosyal hizmet uzmanları, bireylerin sorun çözme ve sorunlarla baş etme kapasitelerini artırmak, bireylerin kaynaklara ulaşmasını sağlamak, bireylerin çevreleriyle olan ilişkilerini kolaylaştırmak, insanlara hizmet veren örgütleri düzenlenmek ve sosyal politikaları etkilemek için bireyler, aileler, gruplar ve topluluklarla çalışmaktadır (Zastrow 2013). Sosyal hizmetin uygulama alanı mikro, mezzo ve makro olmak üzere üç düzeyde ele alınmaktadır. Sosyal hizmetin mikro düzeyde uygulamaları birey ve bireyin ilişki içerisinde olduğu en yakın çevresinde yer alan -eşler, yakın arkadaşlar ve aile üyeleri arasındaki- ilişkilere odaklanır. Yani mikro

düzeyde sosyal hizmet uygulaması temelde birey ve ailelere yöneliktir (Sheafor, Horejsi 2016).

Mikro boyutta bireyin ve ailenin işlevselliğini odağına alan, aile alt sistemleri arasındaki işlevselliği geliştirmeyi amaçlayan ve ailenin iyilik halinin geliştirilmesi için mesleki uygulamalar gerçekleştiren sosyal hizmet uzmanları sıkıntılı süreçlerde çiftler ve ailelerle çalışmaktadırlar. Mutlu ve tatmin edici bir evliliğin başarılmasında ve boşanma olasılığının azaltılmasında sosyal hizmet uzmanlarının uygulamaları oldukça önemlidir (Kepler 2015). Sosyal hizmet uzmanları çiftleri başarılı ve sağlıklı bir evliliğe teşvik etmek için çiftlerin çatışma yaşamasının başlıca nedenlerinden biri olan iletişimsel süreçlere odaklanmaktadır (Amato, Previti 2003).

Carroll ve Doherty (2003) evlilik öncesi danışmanlık programlarının iletişim süreçlerinde, çatışma yönetimi becerilerinde ve genel ilişki kalitesinde oldukça olumlu etkiler gösterdiğini belirtmektedir. Sosyal hizmet uzmanları da çiftlerle gerçekleştirdiği uygulamalarda çiftlerin iletişimsel becerilerinin geliştirilmesine odaklanarak çiftlerin birbirlerine karşı başarılı, uygun ve destekleyici bir dil geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Kepler 2015).

3. Kuşak

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın ana odağını oluşturan kuşak değişkeni ele alınmaktadır. Bu noktada kuşaklar hakkında daha iyi bilgi sahibi olmak adına öncelikle kuşak kavramı açıklanıp, kuşak sınıflandırmasının arka planını oluşturan kuşak teorisi sunulmakla birlikte; kuşakların sınıflandırılmasına ilişkin bilgi verilip Y ve Z kuşağı başta olmak üzere sessiz kuşak, bebek patlaması kuşağı ve X kuşakları açıklanıp karakteristik özellikleri hakkında literatür bilgisine yer verilmektedir.

3.1. Kuşak Kavramının Tanımlanması

İnsanlığın başlangıcından günümüze kadar sonsuz bir değişim ve dönüşüm olmuştur. Ancak bu değişim ve dönüşüm her dönemde farklı düzeylerde ve hızlarda gerçekleşmiştir. Örneğin, 21. yüzyılda küreselleşme ve teknoloji başta olmak üzere birçok değişkenin de etkisiyle daha hızlı ve radikal değişimler ortaya çıkmıştır (İzmirlioğlu 2008). Öte yandan bu değişim ve dönüşümler sadece toplumların değerlerini, geleneklerini ve kültürlerini değil, bireylerin karakteristik yapılarını,

davranış ve tutumlarını da etkilemiştir. Kültürden sanata, ekonomiden siyasete, bilimden teknolojiye birçok alanda yaşanan hızlı değişimler her toplumu ve bireyi farklı şekilde etkilemektedir. Her toplumun değişime ve dönüşüme tepkisi, karakteristik yapısı nedeniyle farklıdır. Aynı şey bireyler için de geçerlidir. Değişimler ve dönüşümler her bireyi aynı seviyede etkilemez. Bu, bilimsel çalışmaların genel kabul görmüş sonuçlara ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Bu zorluğun üstesinden gelmek için, bireyleri gruplar halinde değerlendirmeyi mümkün kılan ölçeklere ihtiyaç duyulmuştur (Baykal 2019). Bu noktada araştırmacılar yaş değişkeni odağında bir 20-30 yıllık yaş kümelerinden oluşan gruplandırmaya gitmiş ve bu gruplara “jenerasyon”, “nesil” ya da “kuşak” adını vermişlerdir (Çetin-Aydın, Başol 2014).

Sosyoloji, psikoloji ve antropoloji gibi pek çok sosyal bilimleri yakından ilgilendiren kuşak kavramı üzerine yapılan çalışmalar tarihsel olarak çok eski dönemlere dayanmaktadır (Khera, Malik 2014; Martin 2006). En eski zamanlardan beri insanlar, yaş gerçeğinin ve toplumun üyeleri arasındaki yaş farklılıklarının bir tanımını yapmaya çalışmıştır (Jansen 1974). Ancak günümüzde kullanılan kuşak kavramının bağlamı farklıdır. Kuşak kavramının modern kullanımı, belli bir yaş aralığını ifade etmenin yanı sıra mevcut yaş aralığının tarihsel, sosyal, politik, kültürel ve ekonomik birçok yönü hakkında kapsamlı bilgiler sunmaktadır (Bristow 2016; Buahene, Kovary 2003).

Türk Dil Kurumu (TDK) kuşak kavramına ilişkin iki ayrı tanım yapılmıştır. TDK’nin ilk tanımında kuşak kavramı "yaklaşık 25-30 yıllık yaş kümeleri oluşturan bireyler grubu" olarak tanımlamakta olup ikinci tanımda ise "yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın koşullarını paylaşmış, dolayısıyla benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış ve benzer görevleri yapmak zorunda kalmış bir grup insan" olarak tanımlanmaktadır. TDK’nin ilk tanımı kuşak kavramının modern kullanımını tanımlamakta yetersiz kalırken ikinci tanımda bir toplumu kuşak olarak ifade edebilmek için bazı şartlardan bahsedilmiş, aynı yıllarda doğmuş olmanın yanı sıra benzer zorluklar yaşamış olmaya ve benzer sorumluluklarla yükümlü olmaya vurgu yapılmıştır (Baykal 2019).

Bilimsel anlamda kuşak kavramıyla ilgili ilk çalışmalar 1830-1840 yılları arasında Auguste Comte (1849) tarafından yapılmıştır. Comte, aynı dönemlerde

dünyaya gelen nüfus gruplarının benzer özelliklere sahip olduğuna dikkat çekmiş ve toplumsal manada ilerleme ve gelişmenin yalnızca deneyimlerin kümülatif bir şekilde yeni kuşaklara aktarımıyla gerçekleşeceğini belirtmiştir (akt. Jaeger 1985). Kuşaklar arası aktarım yoluyla eski kuşakların geçmiş deneyimleri yeni kuşaklara aktarılmakta böylece yeni kuşakların kalıcı bilgiyi öğrenmesi sağlanmaktadır. Yeni kuşaklar eski kuşakların hatalarından ders çıkarmakta benzer veya yeni sorunlar karşısında daha kolay çözüm yolları bulmaktadır (Latif, Serbest 2014).

Kuşak konusunda yapılan bilimsel çalışmalar incelendiğinde kuşak kavramıyla ilgili pek çok tanım ve boyutla karşılaşılmaktadır. Kimi çalışmalar (Grubb 2016; O'Donnell 1985) kuşağı yaş bağlamında değerlendirirken, kimi çalışmalar (Kupperschmidt 2000; Williams, Page 2011) kuşağı aynı dönemde doğup benzer sosyal, siyasal ve ekonomik koşullarda yaşamak olarak değerlendirmiş, kimi çalışmalar (Martin 2006) ise kuşağı ortak tutum ve deneyimlere sahip nüfus grubu olarak değerlendirmiştir.

Maurice Debesse (1955) kuşak kavramını aşağı yukarı benzer yaş aralığındaki bireylerin, benzer yaşama ve düşünce biçimlerine sahip bireylerin oluşturduğu grup olarak tanımlamaktadır. Kupperschmidt (2000) da benzer şekilde kuşağı, yakın doğum yıllarını ve belli bir zaman içerisindeki önemli yaşam olaylarını paylaşan bir grup birey olarak tanımlamıştır. Marshall (1997) ise kuşağı yakın zamanlarda dünyaya gelen insanların oluşturduğu insan grubu olarak kavramsallaştırmıştır. Marshall'a (1997) göre her kuşak kendine özgü deneyimlere sahiptir. Bu deneyimler toplumsal manada değişimlere yol açmış, toplumsallaşma sürecinde yaşana bu değişimler kuşaklar arasında duygu, düşünce ve amaç farklılıklarını meydana getirmiştir.

Kuşaklar konusunda geniş kapsamlı çalışmalar gerçekleştiren ve yaptığı çalışmalar sonucunda kuşak teorisini geliştiren Karl Mannheim (1952) ise kuşağı, benzer yaş gruplarındaki, benzer alışkanlıkları ve ortak bir kültürü paylaşan, belirli bir süre içinde önemli tarihi olayları birlikte deneyimlemiş insan kümeleri olarak tanımlamıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere Mannheim, kuşak kavramını yalnızca biyolojik bir ayrımı olarak ele almamış, kuşakların hem sosyal düzenin ürünü hem de bunu gerçekleştiren temel faktörlerden biri olduğunu öne sürmüştür (Pilcher 1994).

3.2. Kuşak Teorisi

Kuşak teorisini ortaya çıkaran ve önemli kılan temel faktör, son yüzyılda yaşanan değişim ve dönüşümlerin hızının ileri seviyelere ulaşmış olmasıdır (Edmunds, Turner 2005). Özellikle son elli yıla bakıldığında hemen hemen her an insanlığı yakından ilgilendiren bir gelişme ortaya çıkmaktadır. Bu durum toplumu ve bireyleri daha yakından tanımayı gerekli kılmaktadır. Bu noktada kuşak çalışmaları, dönemlerin tarihsel, siyasi, kültürel ve ekonomik açıdan anlamını kolaylaştıracağı için gelişmelerin insanları nasıl etkilediğini belirlemek açısından oldukça önemlidir (Baykal 2019).

Kuşaklara ilişkin ilk kavramsal ve kuramsal çalışmalar daha önce de bahsedildiği gibi 19. yüzyılın ilk yarısında Auguste Comte (1849) tarafından ortaya konulmuştur (akt. Jaeger 1985). Comte'un görüşleriyle temeli atılan kuşak teorisiyle ilgili ilk kapsamlı çalışma Mannheim (1952) tarafından yapılmıştır. Pilcher (1994) ise Mannheim tarafından ortaya atılan bu yeni fenomeni "Mannheim's Sociology of Generations" (Mannheim'in Kuşak Sosyolojisi) isimli çalışmasında Mannheim'in görüşleri çerçevesinde revize etmiştir. Mannheim ve Pilcher tarafından gerçekleştirilen bu çalışmalar kuşaklar teorisi kapsamında en sistemli ve en detaylı çalışmalar olarak adlandırılabilir.

Mannheim (1952), kuşakların sosyal statüsü ile spesifik davranış kalıpları arasındaki bağlantıları incelemek için kuşak çalışmalarında bilimsel araştırma yöntemlerini kullanmıştır. "The Sociological Problem of Generation" (Kuşakların Sosyolojik Problemleri) isimli çalışmasında kuşaklar kavramını benzer alışkanlıkları ve ortak kültürü paylaşan bir insan topluluğu olarak tanımlamış ve kuşakları toplumsal tarihin içine yerleştirmiştir. Kuşakların sosyal statüsünü açıklarken, her kuşağın kendi dönemindeki durumlara uygun davranış kalıplarını ortaya çıkarabildiğini öne sürmüştür. Mannheim, kuşak kavramının sadece kronolojik ya da biyolojik bir yaş ayrımı anlamına gelmediğini belirtmiş ve kuşakların hem toplumsal düzenin ürünü hem de bunu gerçekleştiren temel taşlardan biri olduğunu savunmuştur (Pilcher, 1994).

Mannheim'a göre kuşakların varlığının temel koşulu sürekliliktir. Mannheim, kuşaklar kuramsallaştırmasını bu koşul üzerine inşa ederek, yeni bireylerin ortaya

ıkması ve mevcut bireylerin bir kısmının bu süreçte ortadan kalkması gerektiğini belirtir. Bu döngünün devamı sonucunda kuşaklar arası akış devam edecek ve kültürel miras aracılığıyla belirli değerler nesilden nesile sürekli aktarılacaktır (Mannheim 1952). Mannheim (1952), ortak konum ve ortak deneyimler kavramlarını kuşak çalışmalarının merkezine koymuştur. Buna ek olarak, Mannheim'ın yaklaşımındaki bir başka önemli nokta, sınıf ve kuşak arasındaki karşıtlığı, yani toplumun yatay ve dikey kesimlerini tarihsel bir perspektiften ele almasıdır.

Mannheim, kuşakların aynı yaşı grubundaki bireylerin önemli tarihi olaylarla birbirine bağlı olduğu topluluklar olduğunu belirterek bu tarihsel olaylara bağlılık, kuşakların kendi içerindeki ortak paylaşımlarıyla ilgili olduğunu ifade etmiştir (Vincent 2005). Nitekim geleceğe dair beklentiler toplumun paylaştığı değerler ve deneyimlerle birlikte değişmektedir. Bu bağlamda Mannheim, bir kuşağın üyelerinin dünyayı önceki kuşaklardan farklı algıladıklarını sık sık vurgulamış, kuşakların ağ olgusunun ötesinde kültürel, sosyal, politik ve ekonomik bir kavram olduğunu öne sürmüştür (Mannheim 1952).

Mannheim (1952) kuşak teorisinde bir insan kümesine kuşak denilebilmesi için belirli unsurların olması gerektiğini ifade ederek bunları 5 madde şeklinde açıklamıştır. Buna göre bir insan kümesinde kuşak kavramından söz edebilmek için sosyo-kültürel süreç içinde kuşağa yeni katılımcılar dahil olmalı, eski jenerasyondaki katılımcılar periyodik olarak yok olmalı, kuşak üyelerinin o kuşağa katılım süreci belli zaman sınırı içerisinde olmalı, çeşitli nedenlerle kuşaklar arası kültürel miras aktarımının sürekliliği sağlanmalı ve kuşaklar arası geçiş birbirini takip eden bir süreç izlemelidir.

Mannheim'in temellerini attığı kuşak teorisi, daha sonraki araştırmacılar için rehber olmuştur. Birçok araştırmacı Mannheim'in kuşak teorisini odağına almış ve teorinin gelişimi için çeşitli çabalarda bulunmuştur. Strauss ve Howe (1991) da bu araştırmacılarındandır. Strauss ve Howe'a (1991) göre bireylerin benzer davranışlar sergilemelerinin ve ortak değer yargılarına sahip olmalarının temel nedeni aynı dönemde doğmuş olmalarıdır. Bu teoriye göre aynı dönemlerde doğan bireyler birbirleriyle benzer özellikler sergilemekte ve davranış, tutum ve eylem açısından farklı çizgilerle farklı bir dönemde doğan bireylerden ayrılmaktadır. Strauss ve Howe

(1991) kuşakları doğum yıllarına göre sınıflandırmış, ancak kuşaklardan bahsedebilmek için bir takım ortak özelliklerin varlığını şart koşmuşlardır. Buna göre, kuşak üyeleri benzer tarihsel olayları ve sosyal yönelimleri içeren ortak bir dönemi ve yaş grubunu paylaşmalıdır. Bu durum kuşak üyelerin ortak özelliklere sahip olmasını sağlayacaktır. Ayrıca kuşak üyelerinin kültür, gelenek ve inanç gibi olgular hakkında ortak değerleri paylaşma eğilimi ve kuşak üyeleri arasında bir aidiyet duygusunun oluşturulmasını kuşak oluşumu için gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda Strauss ve Howe'a (1991) göre kuşak oluşumu için üç ana kriterden bahsedilebilir. Bunlar ortak alan, ortak inanç/tutum ve üyeler arası aidiyet algısıdır.

Kuşak teorisine önemli katkılar sunan isimlerden bir diğeri de Edmunds ve Turner (2005) olarak karşımıza çıkmaktadır. Edmunds ve Turner (2005) kuşak kavramının sosyolojik tanımını vurgularken, kuşak olgusunun sadece ulusal sınırlar içinde meydana gelen gelişmelerle şekillenemeyeceğinin altını çizmişlerdir. Buna göre kuşak sosyolojisinde "küresel kuşak" kavramı çok önemlidir ve günümüz dünyasında farklı coğrafyalardaki insanların etkileşimi göz önüne alındığında kuşakları coğrafi sınırlarla sınırlamak mümkün değildir.

Edmunds ve Turner'in (2005) "küresel kuşak" söylemine karşı bir görüş de literatürde hakimdir. Bu görüşe göre kuşakların sınırları ve özellikleri ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Bu görüşü savunan araştırmacılardan biri olan Kuran'a (2020) göre kuşakların net bir sınırları yoktur. Kuşaklar arası farklılıklar sadece üyelerin içinde bulundukları coğrafyanın sosyoekonomik yapısı, kültürü ve değerlerinde yatmamaktadır. Nitekim, bir şehrin farklı semtlerinde bile aynı kuşaktan farklı özelliklere sahip insan gruplarıyla karşılaşılabilir. Bu durum da küresel ölçekte kuşak sınıflandırmasını mümkün kılmamaktadır.

Sonuç olarak, kuşak teorisi üzerine yapılan çalışmaların ortak noktası belirli bir zaman diliminde ve alanda yaşayan bireylerin bu süreçte benzer tarihi, siyasi, kültürel, ekonomik ve sosyal olayları paylaşmasıdır. Buna göre benzer alışkanlıkları ve ortak kültürü paylaşan, yakın yaş grubunda bulunan, kendilerine özgü spesifik özellikleri ve deneyimleri bulunan insan kümeleri kuşakları oluşturmaktadır. Kuşakların sınıflandırılması da bu kriterler odağında yapılmaktadır.

3.3. Kuşakların Sınıflandırılması ve Özellikleri

Kuşaklar üzerine yapılan çalışmalar, belirli bir zaman diliminde doğan bireylerin algı, davranış, değer, gelenek ve yaşam biçimleri açısından benzer özelliklere sahip olduklarını ortaya koymaktadır (Debesse 1955; Kuran 2020; Mannheim 1952; Strauss, Howe 1991). Bu görüş birey gruplarını kuşak dönemlerine ayırırken araştırmacılar için temel kriter olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre kuşaklar sınıflandırılırken üyelerinin yakın yaş gruplarında olması, ortak kültürü ve değer yargılarını paylaşması, gruplarına özgü deneyim ve özellikleri olması gibi kriterler kullanılmaktadır. Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerde meydana gelen hızlı ve radikal değişimler 20. ve 21. yüzyıllarda toplumsal değişimlerin de hızlı bir şekilde gerçekleşmesini beraberinde getirmiştir. Bu değişim ve dönüşümler toplumların değerlerini, geleneklerini ve kültürlerini değil, bireylerin karakteristik yapılarını, davranış ve tutumlarını da etkilemiştir. Bunun bir sonucu olarak kuşaklar arası sosyo-kültürel farklılıklar ve kuşaklar arası ayrım daha belirgin hale gelmiştir (İzmirlioğlu 2008).

Kuşak, yaş aralıklarını belirlemenin ötesinde toplumun belirli dönemlerini çeşitli açılardan analiz etmeyi sağlayan çok boyutlu bir olgudur. Bu nedenle kuşakları yalnızca belirli yaş grupları odağında sınırlamak yetersiz kalacaktır. Yaş aralıkları, kuşakları sınıflandırmak için yeterli değildir. Toplumu derinden etkileyen ve bireyler arasında kolektif bir hafıza yaratan gelişmeler, kuşakların sınıflandırılmasında da önemlidir. Nitekim kuşak çalışmaları yapan araştırmacılar da kavramsallaştırmalarında genellikle soyut ifadeler kullanmış kuşakların sınırlarını açıkça ifade etmemişlerdir. Bu durum birçok araştırmacının kuşak sınıflandırmasında farklı zaman dilimlerinden ve kuşak sayılarından bahsetmesine neden olmaktadır (Baykal 2019).

Kuşaklar üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırmacıların çeşitli kuşak sınırlamaları ve sayıları ortaya koyduğu görülmektedir. Bu nedenle kuşaklarla ilgili çalışmalarda mutlak bir sınıflama yapmak mümkün değildir. Ancak bu çalışmada Türkiye'nin yakın tarihi dikkate alınarak Roberts ve Manolis (2000), Kavalcı ve Ünal (2016), Adıgüzel ve arkadaşlarının (2014) yapmış oldukları sınıflandırmalar çerçevesinde mevcut çalışmadaki kuşak sınıflandırması şu şekildedir:

- 1- *Sessiz Kuşak (1900-1945 yılları arasında doğanlar)*
- 2- *Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964 yılları arasında doğanlar)*
- 3- *X Kuşağı (1965-1979 yılları arasında doğanlar)*
- 4- *Y Kuşağı (1980-1999 yılları arasında doğanlar)*
- 5- *Z Kuşağı (2000 yılı ve sonrasında doğanlar)*

3.3.1. Sessiz Kuşak

Sosyal gelişmelerin toplum üzerindeki etkilerini ve toplumsal eğilimi anlamak için sessiz kuşak, kuşak sınıflandırmalarının ilk adımında yer almaktadır. Sessiz kuşak, ismini insanların komünizmden korktuğu MacCarthy dönemindeki konformist tutumların bir sonucu olarak almıştır (Cottrell 2022).

Kolektif hafızayı kuşak sınıflandırmalarında ele almak oldukça önemlidir. Kolektif hafızayı oluşturan en önemli faktör kuşkusuz önemli sosyo-kültürel, politik ve ekonomik gelişmelerdir. Bu bağlamda sessiz kuşağı tanımlayan tarih aralıklarına bakıldığında dünya tarihini şekillendiren en önemli olaylar olan I. ve II. Dünya Savaşlarına, nükleer bombalara ve Büyük Ekonomik Buhrana şahit olmalıdır. Yaşanılan savaşlar ve ekonomik kriz nedeniyle toplumsal olaylarda aktif olarak rol alamayan bir kuşak olmaları nedeniyle sessiz olarak adlandırılan bu kuşaktaki bireyler muhafazakâr ve disiplinli bir tutum sergilemişler, aşırılıktan uzak, sade bir yaşam tarzını benimsemişlerdir (İlhan 2019; Zemke ve diğ. 2000). Bahsedilen tarihi olaylar, bu dönemin bireylerinin kişiliklerinin şekillenmesinde ve kuşağın ortak özelliklerinin belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu kuşak iki Dünya Savaşı görmüş ve bu savaşların etkilerini derinden hissetmiştir. Bu kuşağın ebeveynleri ekonomik ve siyasi kargaşa nedeniyle çocuk sahibi olmak istemediler. Bu nedenle, bu kuşak bu yüzyılın en az nüfuslu kuşağıdır (Baykal 2019).

Hayatlarının büyük bir kısmını savaşların ve ekonomik zorlukların yıkıcı etkileri altında geçiren bu kuşağın karakteristik özellikleri de bu çerçevede şekillenmektedir. Savaşların ve Büyük Buhran'ın ortaya çıkardığı kıtlık, bu kuşağın mensuplarının tasarruflarla anılmasına neden oldu (Haeberle ve diğ. 2009). Gelenekçilerin üyeleri tasarruf etmeyi severler ve dönem koşullarının etkisiyle basit bir hayatı tercih ederler (Dorsey, Villa 2020). Ciddi ekonomik zorluklarla karşılaşan

bu kuşağın üyeleri için finansal güvenlik çok önemlidir. Zorlu koşullar nedeniyle yaratıcılığı gelişen bu kuşak, mümkün olduğunca sahip olduklarıyla yetinmeyi tercih etmiştir. Aynı zamanda otoriteye itaat eden, yöneticilerine sadakatle bağlı, çok çalışan ve güvenlikçi anlayışın hâkim olduğu bir kuşaktır (Haeberle ve diğ. 2009). Savaşla doğup büyüyen bu kuşak için ulusal ve ailevi değerler çok önemlidir. Bu kuşağın üyeleri oldukça disiplinlidirler, kurallara bağlıdırlar ve yaşadıkları dönemin koşullarından dolayı otoriteye saygılıdırlar. Mevcut kuşaklar arasında otoriteye en sadık olanlar sessiz kuşağın üyeleridir. İçinde büyüdükleri çevrede ülkeleri ve aileleri için fedakarlıklar yapmaya alışkın olan bu kuşağın fertleri için kurallar her şeydir ve kuralları, düzeni, disiplini, dengeyi hayati olarak görürler (Zemke ve diğ. 2000).

3.3.2. Bebek Patlaması Kuşağı

Dünya savaşlarının ardından sosyal hayatın normalleşmesinin başlamasıyla doğum oranları hızlı bir şekilde artmıştır. Bu artışta uzun yıllar savaşlarla boğuşan askerlerin evlerine geri dönmesi etkilidir. Dönemin şartlarında rekor seviyelere ulaşan doğum oranları büyük bir bebek nüfusunu ortaya çıkarmıştır. Artan bu bebek oranlarından dolayı bu döneme “Baby Boomers” (Bebek Patlaması) adı verilmiştir (Cottrell 2022).

Bu kuşak, sivil haklar hareketi ve soğuk savaş döneminde büyümüştür. Ebeveynlerinin (sessiz kuşak) aksine, büyüdükleri ve yaşadıkları yaşam deneyimleri, tutumları, davranışları ve toplumları tamamen farklıydı. Geçmişin adetlerine meydan okuyan, onları kökten değiştiren ve dönüştüren ilk kuşak olarak dikkat çekmektedir. Rock müzik, özgür aşk, rahat giyim tarzı gibi unsurlar bugünün kuşağının özellikleri gibi görünse de bunların önünü açan ve yeni normların gelişmesini sağlayan kuşak bebek patlaması kuşağıdır. Aynı zamanda iki ebeveyni de çalışan, televizyonla tanışan, boşanmış ebeveynlerle yaşamayı deneyimleyen ilk kuşaktır (Tapscott 2008).

Uzun yıllar süren savaşlar ve ekonomik krizlerin ardından artan refah ve ülkelerin siyasi yapılarındaki değişim yıllarında dünyaya gelen bebek patlaması kuşağının üyeleri, bu olumlu koşullar nedeniyle ebeveynlerinden daha esnek özelliklere sahiptir (Bickel, Brown 2005). Bu kuşak otoriteye koşulsuz itaat eden, paylaşmayı seven ve devletin çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde gören önceki kuşağın (sessiz kuşak) aksine daha bireyselci bir kuşaktır (Lancaster, Stillman 2003).

Ebeveynleri gibi kurallara uyarlar ve düzeni sahiplenirler ancak kurallar kendi özgürlük alanlarına müdahale ettiğinde tepki gösterirler (Bickel, Brown 2005). Bu özgür ruhlu özellikleriyle 1960'ların ve 1970'lerin toplumsal hareketlerini büyük ölçüde etkilemişlerdir (Seemiller, Grace 2019). Toplumsal cinsiyet eşitliği, ırkçılığa karşı mücadele ve çevre duyarlılığı gibi konularda reformların yapıldığı bir dönemde doğan bu kuşağın üyeleri, ailelerinin karamsar düşüncelerinin aksine dünyanın değişebileceğine ve her şeyin düzenlenebileceğine inanıyorlardı (Strauss, Howe 1991).

Bebek patlaması kuşağının üyelerinin bir diğer önemli özelliği de rekabetçi ruhlarıdır. Savaş sonrası dönemde milyonlarca bebeğin doğduğu düşünüldüğünde, bu kuşağın üyelerinin rekabetçi olması anlaşılabilir bir durumdur. Çünkü bu kuşağın üyeleri milyonlarca insan arasındaki fırsatlardan yararlanmak zorundadır (Westerman, Yamamura 2007). Bu rekabetçi ruh çerçevesinde çalışan bu kuşak toplumsal bilince sahip, üretken ve topluma en faydalı kuşak olarak ifade edilmektedir. Dürüstlüğü büyük önem veren bu kuşağın üyeleri özgür ruhlu, çalışkan, idealist, sadakat duyguları ve özgüveni yüksektir (Arsenault 2004).

3.3.3. X Kuşağı

Bebek patlaması kuşağının çocukları olan X kuşağı, literatürde genel olarak 1965-1979 yılları arasında doğan bireylerin kuşağı olarak tanımlanmaktadır. Kuşağın kültürel ve politik pasifliği, X kuşağının "Kayıp Nesil" olarak adlandırılmasına da yol açmıştır (Bristow 2016). X kuşağı kavramının ilk kez 1991 yılında Douglas Coupland kullanmıştır. Bu kuşağa X isminin verilmesinin nedeni kuşağın nereye ait olduğundan emin olunmamasıdır. Bu durum kuşak üyelerinin kimlik eksikliğini ifade edecek şekilde X olarak tanımlanmıştır (Rosen, Lara-Ruiz 2015). Coupland'ın bu tanımı, sonraki kuşakların sırasıyla Y ve Z harfleriyle, X kuşağını takip eden isimlerle anılmasına yol açmıştır (Baysal-Berkup 2015).

X kuşağı uluslararası literatürde "Latchkey Kids/Children" olarak ifade edilmekte olup bu kavram ülkemizde "anahtarla eve giren kuşak" olarak adlandırılmaktadır. X kuşağının bu şekilde adlandırılmasının temel nedeni, bebek patlaması kuşağında bahsetmiş olduğumuz üzere çalışan baba figürünün yanı sıra anne figürünün de çalışma hayatına dahil olmasıdır (Keskin 2019). X kuşağı üyeleri anne

ve babalarının çalışmaları nedeniyle aile ilgisinden mahrum kalmıştır (Baysal-Berkup 2015). Bu onları kendi ayakları üzerinde durmaya, yaratıcı ve yetenekli bireyler olmaya yönlendirmiştir (Zemke ve diğ. 2000).

X kuşağı üyelerinin bebek patlaması kuşağı üyeleriyle bazı benzer özelliklere sahip olduğu (Twenge 2010) görülse de kuşağın temel benzerliği sessiz kuşaklardır. Bu benzerliğin temel nedeni, her iki kuşağın da iki kalabalık ve aktif kuşak arasında bir bağlantı kuşağı olarak sonraki kuşakların gölgesinde kalmasıdır. X kuşağı üyeleri, ekonomik kalkınma teriminin tersine döndüğü ve yeni değer sistemlerinin ortaya çıkmaya başladığı bir zamanda doğmuş ve büyümüştür. Bu kuşağın büyüme aşamasında meydana gelen sosyal, politik ve ekonomik değişimler X kuşağı üyelerinin bir önceki kuşağa göre daha cömert, sosyalist, sadık ve idealist bir kuşak haline gelmesine neden olmuştur (Baykal 2019).

Teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan küreselleşme olgusu, X kuşağını derinden etkilemiştir. İletişim olanaklarının gelişmesi sonucunda farklı ülkelerdeki bireyler birbirleriyle kolayca etkileşime girebilmişlerdir. Bu, X Kuşağı üyelerini küresel olarak düşünülebilir bir kuşak haline getirmiştir (Reeves, Oh 2008). Küresel düşünen ilk kuşak olarak kabul edilen X kuşağı üyeleri, teknolojik gelişmelerin her geçen gün hızlandığı bir ortamda büyümüş, bu gelişmelerden büyük ölçüde etkilenmişlerdir (Mitchell ve diğ. 2001). Buna ek olarak söz konusu kuşak önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında nüfus politikalarının hız kazanmasından dolayı doğum ve nüfus oranında en küçük grubu oluşturmaktadır (Keskin 2019). Bu durum bu kuşağın önceki kuşakların aksine daha az rekabetçi olmasına yol açmıştır (Mitchell ve diğ. 2001). Ebeveynlerinin aksine, çalışmak için yaşama fikriyle değil, yaşamak için çalışma fikriyle hareket etmişlerdir. Kariyer ve daha iyi koşullarda çalışmak bu kuşağın üyelerinin öncelikleri arasındadır. Bu nedenle, ebeveynlerinin aksine, otoriteye karşı sadakatleri daha zayıftır (Twenge 2010).

X kuşağı üyeleri bağımsız düşünmeyi, amaç ve sonuç odaklı olmayı severler. Bununla birlikte, X Kuşağı üyeleri için aile çok önemlidir ve birçoğu için aile arkadaşlardan daha değerlidir (Bickel, Brown 2005). Çocuklarının hayatında aktif ve cesaret verici roller oynamaya gayret ederler ve bu nedenle aileyle geçirdikleri zamana

ve ebeveynlerinin aksine çocuklarının sosyal ve eğitimsel gelişimine büyük önem verirler (Cottrell 2022; Seemiller, Grace 2019).

3.3.4. Y Kuşağı

1980-1999 yılları arasında doğan Y kuşağı literatürde genel olarak ilk teknolojik ve küresel kuşak olarak tanımlanmaktadır (Edmunds, Turner 2005). “Dijital Kuşak” olarak da adlandırılan bu kuşağa içinde bulundukları durumları sürekli sorguladıkları için "Why" kuşağı da denilmektedir (Öztunalı 2019). Nüfusu X kuşağından çok daha fazla olan Y kuşağı, bebek patlaması kuşağından sonra en kalabalık kuşaktır (Baykal 2019).

Arsenault (2004), Y kuşağının temel özelliklerini iyimserlik, güven ve başarı olarak ifade etmiştir. Raines (2002) bu kuşağı dost canlısı, kendine güvenen, yüksek beklentilere sahip, insanlar ve olaylar hakkında tarafsız, başarı odaklı, eğitilmiş ve kültürlü insan kümesi olarak tanımlamıştır. Lancaster ve Stillman'a (2003) göre Y kuşağı; akıllı, pratik, tekno-anlayışlı, kendine güvenen ve pragmatik bir kuşaktır. Tapscott'e (2008) göre ise Y kuşağı özgürlüğe, bireyselleşmeye, şeffaflığa, iş birliğine, hızlı iletişime, eğlenceye ve yenilikçi düşüncelere oldukça önem vermektedir. Aynı zamanda Y kuşağı, itaatkâr X kuşağı ile karşılaştırıldığında, kendine güvenen, sonuç odaklı ve otoriteyi eleştiren bir kuşaktır.

Y kuşağının önceki kuşaklardan farklı spesifik özellikleri olmakla birlikte bazı özellikleriyle önceki kuşakların bir karışımı olarak dikkat çekmektedir. Sadakat ve itimat noktasında sessiz kuşağı; güvenirlilik ve iyimserlik noktasında bebek patlaması kuşağına; şüphecilik noktasında X kuşağına benzerdir (Bourne 2009).

Doğdukları andan itibaren değişimle karşı karşıya kalan Y kuşağı üyeleri, değişime açık ve kolayca uyum sağlayabilen bireylerdir. Bu kuşağın üyeleri değişimi hayatlarının sürekli bir parçası olarak görmektedirler (Khera, Malik 2014). Küreselleşmenin de etkisiyle farklılıklara karşı daha esnek olan Y kuşağı, ırk, cinsiyet ve etnik köken gibi konularda negatif ayrımcılığa da şiddetle karşı çıkmaktadır (Buahene, Kovary 2003). Y kuşağı üyeleri, önceki kuşaklara kıyasla topluma ve çevreye karşı en duyarlı kişiler olarak görülmektedir. Bu kuşağın üyeleri, yardım kampanyalarına katılmayı ve çevreye karşı koruyucu önlemler almayı seven, sosyal açıdan bilinçli insanlardır (Greenberg, Weber 2008). Açık fikirli Y kuşağı üyeleri,

bireysel tercihlerine önem ve öncelik vermekte, aşırı otoriter yaklaşımlardan rahatsızlık duymaktadırlar (Williams, Page 2011).

Teknoloji, Y kuşağını önceki kuşaklardan ayıran en temel faktördür. Teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla küreselleşmenin etkilerinin yoğunlaştığı bir dönemde büyümek Y kuşağı üyelerini etkilemiştir (Tulgan 2009). Bu kuşak teknolojiye olan yakınlıklarından dolayı geleneksel bir toplumdan yeni bir topluma geçişi temsil etmektedir (Baykal 2019). Teknolojinin de etkisiyle bu kuşağın üyeleri hızla düşkün, aceleci ve sabırsızdır (Khera, Malik 2014). Bu noktada Y Kuşağı üyelerinin iletişim tarzı, bir önceki kuşaktan oldukça farklılık göstermektedir. Sabırsız Y kuşağı üyeleri, teknolojiyle hızlı ve doğrudan iletişime öncelik vermekte; bilgisayarlar, cep telefonları veya diğer teknolojik cihazlar aracılığıyla iletişim kurmayı oldukça sevmektedir (Kilber ve diğ. 2014). Teknoloji ile büyüyen ve dijitalleşme çağının ilk kullanıcıları olan bu kuşaktaki bireyler bilginin ulaşılabilirliği konusundaki avantajları nedeniyle önceki kuşaklara göre daha iyi bir eğitim ve genel kültüre sahiptirler. Bu kuşağın bireyleri eğitim konusundaki imkanların fazlalığından dolayı genellikle lisansüstü eğitimine kadar uzanan bir kariyer örüntüsüne sahiptirler (İlhan 2019).

Tüm dünyada olduğu gibi 1980'li yıllardaki küreselleşmeyle birlikte Türkiye'de de sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamda yapısal değişimler meydana gelmiştir (Kaya 2009). Bunların yanı sıra Türkiye'de kuşakların spesifik özellikler kazanmasında yerel faktörler de etkili olmuştur. Bu dönemde 1960'lı ve 1970'li yıllarda yaşanan toplumsal hareketlerin etkileri, 1980 askeri darbesi, siyasi yasaklar, darbe sonrası demokratikleşme süreci, siyasi yasakların kalkması, serbest piyasa ekonomisine geçiş, neoliberal politikalar gibi siyasal ve sosyoekonomik gelişmeler yaşanmıştır. Aynı zamanda bu dönemde Türkiye'de TV kanallarının çeşitlenmesi, renkli yayınların başlaması, özel televizyon ve radyo kanallarının kurulması, internetin günlük hayata aktif katılımı, cep telefonu ve özel bilgisayarların kullanılması gibi çarpıcı teknolojik gelişmeler yaşanmıştır (Çelik 2010). Türkiye'de kuşakların spesifik özellikler kazanmasında küresel etkinin yanında tüm bu faktörlerin de etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim, bu dönemde yaşanan toplumsal ve siyasal olaylar sonucunda tüm dünyadan farklı olarak Türkiye'de Y kuşağı apolitik tutum sergileyen, toplumsal düzeni bozan aykırı eylemlerden kaçınan bir kuşak olarak ifade

edilmektedir (Yaşar 2018). Bu bağlamda Tufur (2011) Türkiye'de Y kuşağını; son derece enerjik, eğlenmeyi seven, anı yaşayan, özgürlüklere önem veren, yeni deneyimler arayan, hedef ve başarı odaklı, aile odaklı, idealist, benmerkezci, apolitik, hedonist duruşa sahip, titiz ve çabuk sıkılan, dikkati dağılan/odaklanma sorunu yaşayan, fark yaratmak isteyen ve esnek ilişkileri benimseyen bir kuşak olarak tanımlanmaktadır.

Y kuşağının üyeleri için aile bağları ve ahlaki normlar oldukça önemlidir. Bu kuşağın üyeleri yaşamları hakkında önemli kararlar alırken ebeveynlerinin görüşüne büyük önem vermektedirler (Khera, Malik 2014). Ailelerinin yoğun ilgisiyle büyüyen Y kuşağı mensuplarının özgüveni yüksektir (Tulgan 2009). Bu sayede neredeyse birçok konuda imkânsız kavramını kabul etmemektedirler. Kendilerini hızlı karar veren, risk alan, yüksek beklentilere ve verimliliğe sahip bireyler olarak görmektedirler (Fernandez 2009). Büyük beklentilerinin ve varsayımlarının temel nedeni olarak iki durum karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki Zemke ve arkadaşlarının (2000) ifade ettiği gibi ebeveynleri tarafından ilgi odağı olarak yetiştirilen bu kuşağın net hedeflere ve yüksek beklentilere sahip olmasıdır. İkincisi ise yaşadıkları teknolojik ilerlemelerdir. Nitekim, Patterson (2007), bu kuşağın üyelerinin dünya görüşlerinin önceki kuşaklardan çok daha farklı olduğunu, çünkü dünyanın her köşesine teknolojik ağlarla ulaşılabilindiklerini ve bilginin gücüyle yüksek özgüven sahibi olduklarını ifade etmiştir.

Y kuşağının, ebeveynlerinin yaşı ve ebeveynlerinin tutumları önceki kuşaklardan çok farklıdır. Y kuşağı üyelerinin ebeveynleri ile olan ilişkileri hiyerarşik olmaktan ziyade daha eşitlikçidir. Ayrıca bu kuşaktaki üyelerin ebeveynleriyle arasındaki ilişki arkadaşlığa benzer, bu da ilişkilerinin danışmanlık, destek ve yardıma dayandığı anlamına gelmektedir (Huntley 2006). Ailevi ilişkilere verdikleri öneme karşın iyi eğitilmiş Y kuşağı üyeleri kariyerlerine herhangi bir zorluk olmadan devam etmek istedikleri için evliliği ertelemektedir (Erdoğan 2015). Bu noktada gençliğin yeni özellikleri ve tutumlarının geleneksel evlilik kalıplarında da değişiklik meydana getirdiği söylenebilir.

Ayrıca Y kuşağı üyelerinin arkadaşlarıyla mükemmel bir bağı vardır. Arkadaşları onlar için aile anlamına gelmektedir ve arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi severler (Gravett, Throckmorton 2007).

3.3.5. Z Kuşağı

Kuşak araştırmacıları tarafından yapılan çok çeşitli sınıflandırmalardan dolayı Z kuşağının sınırlarının kesin bir şekilde ifade edilmesi ve sınıflandırılması oldukça zordur. Nitekim bu kuşağın üyelerinin ne zaman doğduğuna dair literatürde çeşitli sınırlar ifade edilmektedir. Teknolojik gelişmeler, yeni bir yüzyıla giriş ve sosyokültürel faktörler göz önünde bulundurulduğunda Z kuşağı bu çalışma kapsamında 2000 yılı ve sonrası doğan bireyleri ifade etmektedir (Adıgüzel ve diğ. 2014; Kavalcı, Ünal 2016; Roberts, Manolis 2000).

Küresel ölçekte yaygın olarak Z kuşağı olarak adlandırılan bu kuşak için de önceki kuşaklarda olduğu gibi “iGeneration”, “App Generation”, “Teknoloji Kuşağı”, “İnternet Kuşağı”, “Kristal Kuşak”, “Zoomer” ve “Dijital Yerliler” şeklinde çeşitli isimlerle anılmaktadır (Dolot 2018; Gardner, Davis 2013). Adlandırmaların çoğundan da görüleceği üzere bu kuşağa verilen isimler kuşağın teknolojiyle ilişkisini ortaya koymaktadır. Y kuşağının “Dijital Kuşak” olarak adlandırılmasına karşılık bu kuşağa “Dijital Yerliler” denilmesinin en önemli sebebi bu kuşağın teknolojiye alışma sürecini yaşamadan doğrudan teknolojinin içine doğmuş olmalarıdır. Bu kuşağın üyeleri telefonsuz ve internetsiz bir dünyayı tanımamakta, teknolojinin içine doğup büyümektedir. Z kuşağını, ilk teknolojik nesil olan Y kuşağından ayıran temel farklılıklardan biri de teknolojik gelişmelerin seviyelerinin farklı olmasıdır (Öztunalı 2019). 2000 yılından sonra meydana gelen teknolojik gelişmeler göz önüne alındığında, Z kuşağı üyelerinin çok hızlı ve radikal değişimlere tanık oldukları görülmektedir. Her geçen gün baş döndürücü bir hızla yeni bir teknolojik gelişme ortaya çıkmaktadır (Baykal 2019). Teknolojik gelişmeler sayesinde tüm dünyayla bağlantı içerisinde olan Z kuşağının kimlik oluşumunda, içerisinde olduğu bu küresel bağlantı ve dijital dünya oldukça etkilidir (Seemiller, Grace 2019). Gardner ve Davis’e (2013) göre teknolojik alanda yaşanan bu hızlı ve radikal değişim ve gelişmeler benzersiz bir kuşak ortaya çıkarmıştır. Teknolojideki bu hızlı değişim, teknolojinin

şekillendirdiği ekonomi ve bu ikisinin sonunda ortaya çıkan yeni fırsatlar, bu kuşağın yaşam tarzını ve özelliklerini şekillendirmiştir (Yıkılmaz 2018).

İlk gerçek küresel kuşak olarak ifade edilen Z kuşağı üyeleri, aynı anda birden fazla iş yapma ve büyük miktarda bilgiyi işleme konusunda yeteneklidirler (Bolser, Gosciej 2015). Son derece kendine güvenen, pragmatik ve girişimci ruha sahip bu kuşağın üyeleri bireyselliğe önem verirler (Fromm, Read 2018). Resmi iletişim becerileri konusunda iyi olmayan bu kuşak, hiyerarşi ve otoriteden hoşlanmazlar (Düzgün 2020). Kendilerini açık fikirli, sevecen, sorumluluk sahibi, adil ve dürüst olarak tanımlayan (Seemiller, Grace 2019) bu kuşağın üyeleri sosyal çeşitlilik, ırksal eşitlik, iklim sorunları, toplumsal cinsiyet ve sosyal adalet gibi konuları önemsemekte ve bu konularla ilgili mevcut statükoyu reddetmektedirler (Kılıç 2021). Z kuşağı önceki kuşaklara kıyasla kendilerinden farklı olan insanlara daha rahat ve kabullenici, cinsiyet farklılıklarına daha saygılı, ırklar arası ilişkilere daha açık bir kuşaktır (Gardner, Davis 2013).

Teknoloji odaklı bir kuşak kabul edilen Z kuşağı interneti doğal yaşamlarının olmazsa olmaz bir parçası ve temel ihtiyacı olarak görmektedirler (Cho ve diğ. 2018). Kişilerarası ilişkilerde çok iyi olmayan bu kuşağın üyeleri arkadaşlık ilişkileri kurmak ve sürdürmek için sosyal ağlara önem vermektedirler. Genellikle kendilerine sunulan sanal platformların sınırlarının sonsuzluğunun avantajından yararlanarak sanal platformu bir iletişim aracı olarak kullanmakta ve bu sanal platformların oluşturduğu sanal toplumdaki çok sayıda insanla bazı fiziksel ve sosyal çekinceleri geride bırakarak bağlantı kurmaktadır (Gouws, Tarp 2016). Öte yandan teknolojinin kişilik özellikleri üzerinde büyük bir etkiye sahip olan Z kuşağı üyelerinin öne çıkan bir diğer özellik ise sabırsızlık ve bilişsel yeteneklerde düşüklüktür. Z kuşağının bu üyelerinin dikkat süreleri kısadır ve konsantrasyonları oldukça düşüktür (Gardner, Davis 2013). Benzer şekilde inovasyon ve değişime tutkuyla bağlı olan bu kuşağın üyeleri sonuç odaklı bir kişilik yapısına sahiptir. Çok hırslıdırlar ve kolay kolay tatmin olmazlar. Bağımsız bir ruha sahip ve bireyselliği seven bu kuşağın üyelerinin öz saygıları, kendilerine olan güvenleri, memnuniyet ve beğeni eşikleri oldukça yüksektir (Baykal 2019).

Gardner ve Davis'e (2013) göre Z kuşağı, önceki kuşakların kimliklerinin aksine dış görünüşe odaklanan parlatılmış ve paketlenmiş bir benliğe sahiptir. Risk almaktan veya riskli durumlarla karşı karşıya kalmaktan çekinen Z kuşağı üyeleri kendilerini uzun süreli romantik bir ilişkiye adamaktan kaçınırlar ve ilişkiden cinsellik odaklı yüksek beklentilere sahiptirler. Bu durumun kendilerini 'havalı' yaptığına inanırlar. Bu kuşağın üyeleri toplumsal sorunlara ve ideolojilere ilgi duymaz, ideolojik tartışmalara katılmaz, insanlara daha az güvenir, daha izole ve bireysel bir yaşam sürerler. Zorluklarla karşılaştıklarında, önceki nesillerden farklı olarak, başkalarının kişisel deneyimlerinden yardım istemek yerine internet kaynaklarından çözüm aramaktadırlar (Bencsik ve diğ. 2016).

Levine ve Dean'e (2012) göre, bu kuşak kariyere daha fazla odaklanmakta, daha pragmatik davranışlar sergilemekte ve ideolojik konulardan uzak durmaktadır. Eğitim, bu kuşak tarafından istenen işi elde etmek için tamamlanması gereken bir dizi görev olarak kabul edilmektedir. Gün geçtikçe daha pragmatik ve kariyer odaklı hale gelen bu kuşağın üyeleri, daha fazla bireyci ve daha az toplumsal sorunlara duyarlı hale gelmektedir. Her ne kadar bu kuşak daha bireyci hale gelmiş ve bireyci değerlere daha fazla odaklanmış olsa da sosyal sorumluluk projelerinde yer alma oranları yüksektir. Bu durum bir çelişki gibi görünse de bunu topluluk duygusunu hissetmek veya insanlara yardım etmek için değil, özgeçmişlerine yazmak ve bireysel benliklerini parlatmak için yapmaktadırlar (Gardner, Davis 2013).

Z kuşağının karakter gelişimden öne çıkan ve etkili olan en önemli faktörlerden biri de ailedir. Nitekim, Seemiller ve Grace (2019) tarafından yapılan çalışmada Z kuşağı üyelerinin büyük çoğunluğu (%80) karakteristik özelliklerinin gelişiminde en etkili faktörün aileleri olduğunu ifade etmiştir.

Z kuşağının ebeveynleri çoğunluğu X kuşağından olmakla birlikte Y kuşağından da oluşmaktadır. Z kuşağının ebeveynleri genellikle ailelerin ebeveynlik stillerini etkileyen 2008-2009 ekonomik krizini yoğun bir şekilde yaşamıştır (Dorsey, Villa 2020). Her kuşağın ebeveynlik stilleri birbirinden farklıdır. X kuşağı ebeveynlerinin ikisinin de istihdamda yer almasından dolayı "anahtarla eve giren çocuklar" olarak adlandırılmış; Y kuşağı üyeleri çocuklarından üstün başarılar bekleyen, sürekli çocuklarının etrafında pervane olan helikopter ebeveynler tarafından

yetiştirilmiştir. Z kuşağı ise iyi eğitimli, çocuk merkezli, çocuklarına oldukça yardımcı olan ve adeta çocuklarına akıl hocalığı yapan bir ebeveynlik ilişkilerine tanık olmaktadır (Smith, Cawthon 2017).

Z kuşağı aile yapısının ve normların değişip dönüştüğü bir döneme tanıklık eden ve bu değişen dinamiklerin bir ürünü olarak karşımıza çıkan bir kuşaktır. Günümüz dünyasında bireylerin aile içindeki rolleri ve aile üyeleri arasındaki iletişim daha açık ve demokratik hale gelmiştir (Fromm, Read 2018). Nitekim yapılan araştırmalar Z kuşağının ebeveynlerini arkadaş olarak gördüklerini, mutluluk ve yakınlık ihtiyaçlarını aileleriyle karşıladıklarını ve onları kendilerine rol model aldıklarını ortaya koymaktadır (Fromm, Read 2018; Smith, Cawthon 2017). Z kuşağının üyeleri ebeveynlerini sürekli hayatlarında birer yardımcı pilot olarak görmekte ve ailelerini karar alma süreçlerine yoğun bir şekilde dahil etmektedirler (Seemiller, Grace 2019; Smith, Cawthon 2017). Smith ve Cawthon'e (2017) göre Z kuşağı önemli konular başta olmak üzere hemen hemen her konuda karar vermeden önce ailelerine danışmakta onların tavsiyelerini almaktadırlar. Bununla birlikte Z kuşağı üyeleri toplumsal yaşamda tabu olarak kabul edilen birçok konu hakkında da aileleriyle rahatlıkla konuşabilmektedir. Çocuklarının karar verme süreçlerine katılan ebeveynler aynı zamanda çocuklarını da kendi karar verme süreçlerine yoğun bir şekilde katmaktadırlar. Böylece ebeveynler çocuklarının fikirlerini önemsediklerini göstermektedirler.

Z kuşağı üyeleri her ne kadar ebeveynleriyle demokratik, açık ve diyaloga dayalı bir şekilde ilişki kursalar da ebeveynleri kendi ebeveynlerinin stillerinin etkilerinden tam kurtulamadıkları için yoğunlukla çocuklarını dikkatle izlemeye devam ederler. Önceki kuşakların ebeveynlerin farklı olarak Z kuşağının ebeveynleri çocukları konusunda hangi noktalara müdahale edecekleri konusunda daha bilgilidirler ve çocuklarını bağımsız bir denetim altında tutarlar. Örneğin, internet ve sosyal medya konusunda çocuklarına güvenseler de çocuklarının ziyaret ettikleri internet sitelerini ve sosyal medya sayfalarını kontrol etmektedirler (Smith, Cawthon 2017).

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel işlemler hakkında bilgiler verilecektir.

1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada henüz evlenmemiş Y ve Z kuşağındaki bireylerin bağlanma stilleri ve evlilik beklentilerinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, genel olarak iki veya daha çok değişken arasındaki değişimin varlığını ve düzeyini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma desendir. İlişkisel çözümlemede korelasyon veya karşılaştırma yapılabilmektedir. Korelasyon türü analizlerde değişkenlerin birlikte değişimine bakılmaktadır. Karşılaştırma analizinde ise belirlenen ortak ölçütlere göre betimlemeler yapılır ve bu betimlemeler karşılaştırılır (Karasar, 2003). Bu çalışmada ilişkisel tarama modelinin hem korelasyon hem de karşılaştırma türü kullanılmaktadır.

2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan ve henüz evlenmemiş olan 18-42 yaş aralığındaki Y (23-42 yaş) ve Z (18-22 yaş) kuşaklarındaki bireyler oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2021 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 15-19 yaş aralığında 6.229.709, 20-39 yaş aralığında 25.946.474 ve 40-44 yaş aralığında 6.547.162 kişi bulunmaktadır (TÜİK 2022a). Ancak bu bilgilerden 18-19 ve 40-42 yaş aralıklarında kaç kişinin bulunduğu dair bir bilgi elde edilememektedir. Ayrıca yaş gruplara göre medeni durum bilgisi elde edilemediği için henüz evlenmemiş bireylerin sayısına ilişkin bir bilgiye de ulaşılamamıştır. Bu nedenle evrenin sayısı kesin olarak belirlenememektedir. Evrenin sayısının tam olarak bilinemediği durumda $n = \frac{t^2 \cdot p \cdot q}{d^2}$ formülü kullanılmaktadır (Aksakoğlu 2001). Bu çalışma %95 güven aralığında 0,05 hata payı ile yapılmaktadır. %95 için t-tablo değeri =1.96’dır. p (incelenen olayın görülüş sıklığı)=0,50, q

(incelenen olayın görülmeme olasılığı)=0,50, d ise (araştırmada belirlenecek hızın olası standart sapması)= 0,05'tir.

$$n = \frac{(1,96)^2 \cdot (0,50) \cdot (0,50)}{(0,05)^2} \rightarrow n = 384,16$$

Formüldeki değerler Y ve Z kuşakları için ayrı ayrı yerine konulduğunda 384+384=768 kişinin örneklem hacmi açısından yeterli olacağı görülmüştür. Bu sayı araştırmada kullanılabilecek en düşük örneklem sayısını göstermekte olup anket formunun eksik ya da hatalı doldurulabilmesi ihtimalinden hareketle 400 Y kuşağı ve 400 Z kuşağı olmak üzere toplamda 800 kişiden veri toplanmasına karar kılınmıştır. Örneklemeye dahil etme kriterleri,

- 18-21 yaş arası Z kuşağı olup hiç evlenmemiş olmak,
- 22-41 yaş arası Y kuşağı olup hiç evlenmemiş olmak şeklinde belirlenmiştir.

Çalışma kapsamında yüz yüze ve çevrimiçi anket tekniği ile dahil etme kriterlerini sağlayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 1054 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcıların cinsiyet ve kuşak dağılımına ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet ve Kuşak Dağılımına İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	Erkek		Kadın		Toplam	
Kuşak	n	%	n	%	n	%
Y Kuşağı	250	46,1	292	53,9	542	51,4
Z Kuşağı	246	48,0	266	52,0	512	48,6
Toplam	496	47,1	558	52,9	1054	100

3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı çerçevesinde oluşturulan ölçme aracının birinci bölümünde katılımcıların sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak için “kişisel bilgi formu”, ikinci bölümünde aile içi bağlanma stillerini incelemek için “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği” ve üçüncü bölümünde bireylerin evlilik beklentilerini tespit etmek için “Evlilik Beklentisi Ölçeği” bulunmaktadır.

3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu bölümde katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, aile tipi, çocukluk döneminin büyük çoğunluğunun geçtiği yerleşim birimi, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu, kardeş sayısı, hanede birlikte yaşadığı kişi sayısı, anne-baba evlenme biçimi,

çocukluk döneminde anne-babanın birliktelik durumu, romantik ilişki durumu, ailenin çocuk yetiştirme tutumu, aile ilişkilerini nasıl değerlendirdiği, evliliğe hazır hissetme durumu, nasıl bir evlilik yapmak istediği, ideal evlenme yaşı, kendini tanımlama (iyimser, gerçekçi, hayalci, çocuksu, kötümser), evlilikten beklentiler (cinsellik, samimiyet, yakınlık, kişisel fiziksel özellikler), evlilik beklentilerini nasıl oluşturdukları (aile, eğitim, medya, duygusal ilişki, eksikliğini duyma, arkadaş ve çevre) gibi sosyo-demografik özelliklerine ilişkin 19 soru sorulmuştur.

3.2. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

Erzen (2016) tarafından geliştirilen ölçek, 5'li likert tarzında (1=Kesinlikle katılmıyorum ... 5=Kesinlikle katılıyorum) 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte güvenli bağlanma stili, kaçınan bağlanma stili ve kaygılı-kararsız bağlanma stili olmak üzere 3 alt boyut bulunmaktadır.

Bireylerin bağlanma stillerini belirlemek amacıyla geliştirilen Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği'nin geliştirilme sürecinde ilk olarak 63 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuş, 63 maddelik bu ölçek açımlayıcı faktör analizine tabi tutulmuş ve analiz sonucunda 3 alt boyutlu 18 maddelik ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin güvenli bağlanma stili alt boyutu 4,7, 10, 13 ve 16'ncı maddeler olmak üzere 5 maddeden; kaçınan bağlanma stili alt boyutu 1, 3, 5, 9, 12, 15 ve 18'inci maddeler olmak üzere 7 maddeden ve kaygılı-kararsız bağlanma stili alt boyutu 2, 6, 8, 11, 14 ve 17'nci maddeler olmak üzere 6 maddeden oluşmaktadır. *Güvenli bağlanma* stili alt boyutu, bireyin kendisi ile birlikte karşısındaki bireylerin de değerli varlıklar olduğu kabulüne ilişkin tutumları; *kaçınan bağlanma* stili alt boyutu, bireylerin öz değerini yüksek tutarak başkalarının değerini tanımadığı/reddettiği tutumları; *kaygılı-kararsız bağlanma* stili alt boyutu ise kendini değersiz gören bireyin hem diğerleri ile sürekli etkileşim içerisinde olmak istemesine hem de diğerlerinden gelebilecek olumsuzluklara/zararlara karşı onlardan kaçınması ikilemine ilişkin tutumları içeren maddelerden oluşmaktadır (Erzen 2016).

Ölçekte, ters olarak kodlanmış madde bulunmamaktadır. Hangi bağlanma stilinin daha yüksek olduğunu belirlemek amacıyla geliştirilen ölçeğin 3 alt boyutundan ayrı ayrı puan alınmaktadır. Kuramsal açıdan bağlanma stillerinin birleştirilebilir ve bir çatı altına toplanabilir yapıya sahip olmamasından dolayı ölçeğin

tamamından toplam puan alınamamaktadır. Bağlanma stillerine yönelik alt boyutlardan alınan puan arttıkça ilgili bağlanma stili düzeyleri de artmaktadır (Erzen 2016).

Erzen (2016) tarafından üç alt boyut için yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı güvenli bağlanma stili alt boyutu için $\alpha=0,69$; kaçınan bağlanma stili alt boyutu için $\alpha=0,80$ ve kaygılı-kararsız bağlanma stili alt boyutu için $\alpha=0,71$ olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı güvenli bağlanma stili alt boyutu için $\alpha=0,70$; kaçınan bağlanma stili alt boyutu için $\alpha=0,80$ ve kaygılı-kararsız bağlanma stili alt boyutu için $\alpha=0,82$ 'dir.

3.3. Evlilik Beklentileri Ölçeği

Bireylerin evliliğe yönelik beklentilerini ölçmek amacıyla Jones ve Nelson (1996) tarafından geliştirilen ölçek 40 maddeden oluşmaktadır. 5'li likert tarzında (1=Tamamen katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Nötrüm, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen katılıyorum) tek boyutlu bir ölçektir. Ölçekteki maddeler evlilikte samimiyet (örneğin; "Birbirimizden yardım istemek bir sorun oluşturmayacak."), eşitlik (örneğin; "Ben ve eşim benzer temizlik alışkanlıklarına sahip olacağız.") ve uyumluluk (örneğin; "Benzer ilgilerimizin tümünü paylaşacağız.") ile ilgili beklentileri ölçmektedir. Ölçek, bireylerin evlilik beklentilerini kötümser, gerçekçi ve idealist olmak üzere üç alt faktör ile ölçmektedir. Ölçekten alınan *düşük puanlar (85 ve altı puan) evliliğin gerçekçi olmayan-kötümser beklentilerini* gösterirken, *yüksek puanlar (97 ve üzeri puan) evliliğin gerçekçi olmayan-idealist beklentilerini* göstermektedir. *Orta aralıktaki puanlar (86-96 arası puan) ise evliliğin gerçekçi beklentilerini* göstermektedir (Jones, Nelson 1996).

Ölçekteki iletişim, yakınlık, cinsel ilişki vb. ile ilgili maddeler evlilikte samimiyeti; çocuk bakımı, ev işleri vb. ile ilgili maddeler evlilikte eşitliği; kişilik ve fiziksel özellikler ile ilgili maddeler kişinin evleneceği kişi ile uyumluluğunu ölçmektedir (Öz-Soysal ve diğ. 2016).

Evlilik Beklentileri Ölçeği'nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Öz-Soysal ve arkadaşları (2016) tarafından yapılmıştır. Yapılan adaptasyon çalışmasında yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda uyum indeksleri $\chi^2/sd=2,51$; RMSEA=0,06; GFI=0,81; CFI=0,96; NFI=0,94;

IFI=0,96 ve AGFI=0,80 olarak hesaplanmıştır. Bu uyum indeksleri ölçeğin yapısının ve modelinin iyi düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin dil geçerliliğini belirlemek için orijinal ölçek ve Türkçe uyarlaması ile test tekrar test uygulanmış 3 hafta arayla yapılan uygulamalar arası korelasyon kat sayısı 0,98 olarak bulunmuştur. Bu bulgu ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmış formunun orijinal ölçek ile yüksek düzeyde korelasyona sahip olduğunu ve aynı yapıyı ölçtüğünü göstermektedir (Öz-Soysal ve diğ. 2016).

Öz-Soysal ve arkadaşları (2016) ölçeğin güvenilirlik çalışmasında ilk olarak ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısını hesaplamıştır. Bu hesaplama sonucunda iç tutarlılık katsayısı $\alpha=0,93$ olarak bulunmuştur. Aynı zamanda 4 hafta ara ile 92 kişilik bir gruba test tekrar test uygulanmış ve iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı $r=0,97$ olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç ölçek güvenilirliğinin oldukça iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı $\alpha=0,90$ olarak bulunmuştur.

4. Verilerin Toplanması

Araştırma için verilerin toplanması amacıyla sosyodemografik bilgilerin yer aldığı kişisel bilgi formu, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Evlilik Beklentileri Ölçeği'ni içeren ölçme aracı oluşturulmuştur. Veri toplama sürecine başlamadan önce Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 28.10.2021 Tarihli E-60263016-050.06.04-91672 Sayı numaralı etik kurul izni alınmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplama sürecinde öncelikle olasıksız örnekleme yöntemlerinden -araştırmacının kendisine yakın, rahat ulaşabileceği birimleri örnekleme dahil ettiği, birimlerin seçilme olasılıkları bilinmeden örnekleme alındığı (Baştürk, Taştepe 2013)- kolayda örnekleme yöntemi ile -araştırmacının zengin veri elde edilebilecek kişi ve kritik durumlara odaklandığı ve bu kişi veya kritik durumlar vasıtasıyla evreni temsil edebilecek örneklem grubuna ulaşıldığı (Creswell 2013)-kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak 29.10.2021-10.02.2022 tarihleri arasında çevrimiçi anket tekniği ile 629 kişiye ulaşılmıştır. “Google Formlar” kullanılarak oluşturulan çevrimiçi anket formu sosyal medya platformları (WhatsApp, Twitter, Telegram, mail grupları vb.) aracılığıyla katılımcılara ulaştırılmıştır. Ancak anket formunu dolduran katılımcılarda kadın sayısının ve Y kuşağı sayısının oransal

olarak daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışmanın amacı doğrultusunda katılımcıların cinsiyet ve kuşak oranlarının birbirine yaklaşık olarak eşit olmasına dikkat edildiğinden eşitliğin sağlanması adına 15.02.2022-15.04.2022 tarihleri arasında amaçlı (kasti) örnekleme ve kota örnekleme yöntemleri kullanılarak yüz yüze anket tekniğiyle 425 kişiye daha anket uygulanmış ve böylece çalışmanın amacı doğrultusunda cinsiyet ve kuşak oranları birbirine yaklaşık olarak eşit olan 1054 kişi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Amaçlı (Kasti) örnekleme yöntemi, araştırmacının bilgi, deneyim ve gözlemlerinden yola çıkarak çalışmanın amacına hizmet edecek katılımcıları kendi yargıları ile belirleyerek örnekleme dahil ettiği bir örnekleme yöntemidir (Ural, Kılıç 2013). Kota örnekleme yöntemi ise evrenin cinsiyet ve yaş gibi özelliklerine göre kotalar konularak olasılıksız bir şekilde araştırmacı tarafından belirlenen sayıdaki katılımcının seçimine dayanan bir örnekleme yöntemidir (Dawson, Trapp 2001). Araştırma kapsamında çevrimiçi ve yüz yüze anket teknikleriyle toplanan verilere ilişkin bilgiler Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Veri Toplama Teknikleri Özeti

Veri Toplama Tekniği	Örneklem		Örnekleme Yöntemi	Veri Toplama Süreci
	n	%		
Çevrimiçi	629	59,7	Kolayda Örnekleme Kartopu Örnekleme	29.10.2021- 10.02.2022
Yüz Yüze	425	40,3	Amaçlı (Kasti) Örnekleme Kota Örnekleme	15.02.2022- 15.04.2022

5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Çalışma kapsamında verilerin analizinde tüm istatistiksel işlemler için SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel analizlere geçilmeden önce araştırma verilerinin iki ayrı veri toplama tekniği (çevrimiçi ve yüz yüze anket teknikleri) kullanılarak yapılmış olmasının araştırma sonuçlarında farklılık oluşturan bir etken olup olmadığını tespit etmek için araştırma değişkenlerine bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’te verilmiştir. Buna göre araştırma değişkenleri veri toplama tekniğine göre farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Analiz sonuçlarından veri toplama tekniğindeki farklılığın (çevrimiçi ve yüz yüze anket teknikleri) araştırma sonuçlarını farklılaştırıcı bir etkiye sahip olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 3. Veri Toplama Tekniğine Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi

Değişkenler	Veri Toplama Tekniği	n	$\bar{x}$	ss.	t	p
Evlilik	Çevrimiçi	629	96,96	11,74	-1,143	,25
Beklentisi	Yüz yüze	425	97,81	12,10		
Güvenli	Çevrimiçi	629	3,86	,56	-,532	,59
Bağlanma	Yüz yüze	425	3,87	,57		
Kaçınan	Çevrimiçi	629	2,20	,76	,507	,61
Bağlanma	Yüz yüze	425	2,18	,71		
Kaygılı/Kararsız	Çevrimiçi	629	2,84	,88	,180	,85
Bağlanma	Yüz yüze	425	2,83	,89		

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini ortaya koymak için frekans, minimum, maksimum, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı analizler kullanılmıştır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen bütün analiz sonuçları %95’lik güven aralığında ve 0,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırma verilerinin normal dağılıma sahip olup olmadığını tespit etmek için kullanılan birçok istatistiksel yöntem mevcuttur. Normallik varsayımı test etmek için Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk testleri ve grafik incelemeleri yapılabilir. Fakat aynı veri seti için normallik testleri (Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk) ile grafikler aynı sonuçları vermeyebilir. Bunun gibi durumlarda verilerin normalliğini test etmek için Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) katsayı değerlerinin incelenmesi yöntemi kullanılabilir (Kim 2013).

Araştırmada verilerin normalliğini test etmek için öncelikle Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 4’te verilmiştir. Test sonucuna göre Evlilik Beklentisi Ölçeği ve Güvenli Bağlanma, Kaçınan Bağlanma, Kaygılı-Kararsız Bağlanma alt ölçekleri için normallikten sapma değeri anlamlı bulunmuş olup Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine göre verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür ($p<0,05$).

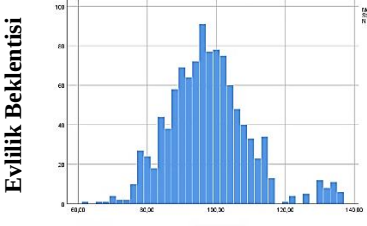
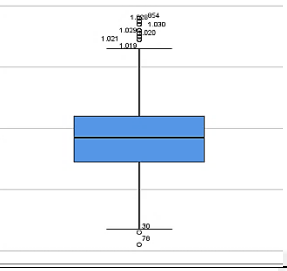
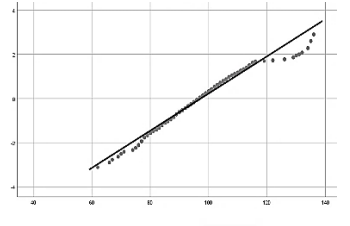
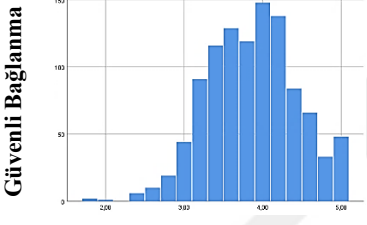
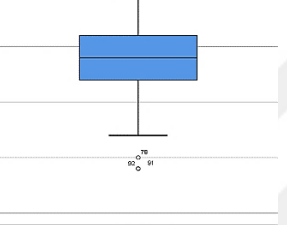
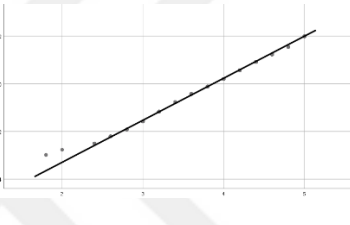
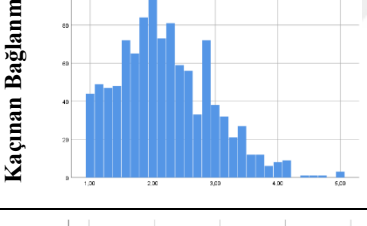
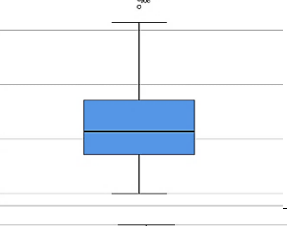
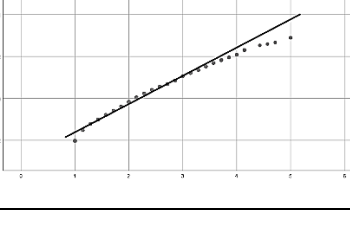
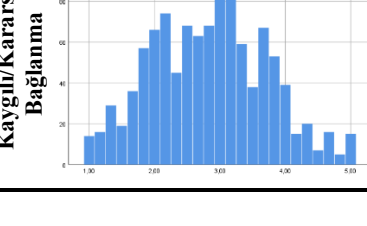
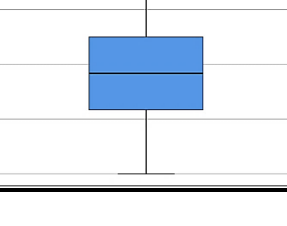
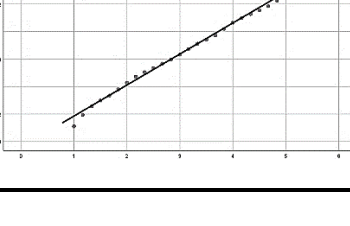
Tablo 4. Ölçeklere İlişkin Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Değerleri

Ölçekler	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk	
	Statistic	p	Statistic	p
Evlilik Beklentisi	,064	,00	,966	,00
Güvenli Bağlanma	,083	,00	,981	,00
Kaçınan Bağlanma	,089	,00	,969	,00
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	,070	,00	,987	,00

Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri sonucunda normallik varsayımı karşılanmamış ($p<0,05$) olsa da Evlilik Beklentisi Ölçeği ve Güvenli

Bağlanma, Kaçınan Bağlanma, Kaygılı-Kararsız Bağlanma alt ölçekleri için histogram, kutu ve Q-Q plot grafikleri aynı sonucu vermemiştir. Grafikler incelendiğinde veri setinin yüksek oranda normal dağılım gösterdiği görülmüştür (Tablo 5).

Tablo 5. Ölçeklere İlişkin Histogram, Kutu ve Çizgi Grafikleri

Ölçek	Histogram Grafiği	Kutu Grafiği	Q-Q Plot Grafiği
Evlilik Beklentisi			
Güvenli Bağlanma			
Kaçınan Bağlanma			
Kaygılı/Kararsız Bağlanma			

Aynı veri setinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik testleri ile grafiklerin aynı sonucu vermediğinden dolayı verilerin normalliğini test etmek için bir diğer normallik testi olan Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) katsayı değerlerinin incelenmesi yöntemi kullanılmıştır. Nitekim Kim'e (2013) göre 300'den büyük örneklem gruplarının normallik varsayımının test edilmesinde Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) katsayılarının incelenmesi daha uygundur. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık)

katsayılarının $\pm 1,5$ aralığında olması verilerin normal dağılıma sahip olduğu ve parametrik testlerden yararlanılabileceği şeklinde yorumlanmaktadır. Yapılan analiz sonucunda bu değerlerin $\pm 1,5$ aralığında yer aldığı, verilerin normal dağılıma sahip olduğu ve verilerin analizinde parametrik testlerden faydalanılabileceği görülmüştür (Tablo 6).

Tablo 6. Ölçeklere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçekler	Skewness (Çarpıklık)		Kurtosis (Basıklık)	
	Statistic	ss.	Statistic	ss.
Evlilik Beklentisi	,67	,07	1,18	,15
Güvenli Bağlanma	-,08	,07	-,17	,15
Kaçınan Bağlanma	,58	,07	,17	,15
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	,14	,07	-,49	,15

Normallik varsayımının karşılandığına karar verilen verilerin analizinde parametrik testlerden faydalanılmıştır. Buna göre katılımcıların evlilik beklentisi, güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanma düzeylerine ilişkin betimleyici analizler yapılmıştır. Ölçeklere ilişkin betimsel analizlerden sonra bağlanma stillerinin ve evlilik beklentilerinin sosyodemografik değişkenlere göre incelenirken kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında “ki kare”, iki grup karşılaştırmalarında “bağımsız örneklem t testi”, üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında “ANOVA” kullanılmıştır. ANOVA testi sonucunda anlamlı farklılığın olduğu değişkenlerde farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde Post-Hoc testleri uygulanmıştır. Gruplar arasındaki örneklem farkının fazla olduğu durumlar için en esnek ve karşılaştırılacak grup sayılarının çok olması durumunda α hata payını kontrol altında tutabilen ve gruplardaki gözlem sayılarının eşit olması varsayımını dikkate almayan Scheffe testi (Scheffe 1959); varyansların homojen dağılıma sahip olması durumunda üç ve daha fazla grubun ortalama puanlarını ortak bir hata yaklaşımı ile ikili olarak karşılaştıran çoklu karşılaştırma (Post Hoc) testlerinden Tukey testi uygulanmıştır (Daniel, Terrell 1986).

III. BÖLÜM

BULGULAR

1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin betimsel analizler (frekans, minimum, maksimum, yüzde, ortalama ve standart sapma) uygulanmış ve analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Kategoriler	Y Kuşağı		Z Kuşağı		Toplam						
		n	%	n	%	n	%					
Cinsiyet	Erkek	250	46,1	246	48,0	496	47,1					
	Kadın	292	53,9	266	52,0	558	52,9					
Öğrenim Durumu	Lise	25	4,7	74	14,5	99	9,4					
	Önlisans	41	7,6	39	7,6	80	7,6					
	Lisans	416	76,8	399	77,9	815	77,3					
	Lisansüstü	60	11,1	-	-	60	3,3					
Aile Yapısı	Geniş aile	74	13,7	100	19,5	174	16,5					
	Çekirdek aile	425	78,4	365	71,3	790	75,0					
	Parçalanmış/Tek ebeveynli aile	43	7,9	47	9,2	90	8,5					
Çocuklukta Yaşanılan Yer	Köy-kasaba	106	19,6	85	16,6	191	18,1					
	İlçe	154	28,4	118	23,0	272	25,8					
	Kent (İl)	147	27,1	147	28,7	294	27,9					
	Büyükşehir	135	24,9	162	31,6	297	28,2					
Anne-Baba Evlenme Biçimi	Görücü usulü zorla	48	8,9	37	7,2	85	8,1					
	Görücü usulü isteyerek	361	66,6	351	68,6	712	67,6					
	Flört ederek (severek)	114	21,0	110	21,5	224	21,3					
	Kaçarak	19	3,5	14	2,7	33	3,1					
Çocuklukta Ebeveyn Durumu	Evli ve beraber	496	91,5	473	92,4	969	91,9					
	Ayrı/boşanmış	22	4,1	15	2,9	37	3,5					
	Anne veya baba vefat etmiş	24	4,4	24	4,7	48	4,6					
Romantik İlişki	Var	192	35,4	161	31,4	353	33,5					
	Yok	350	64,6	351	68,6	701	66,5					
Aile Tipi	Otoriter	101	18,6	96	18,8	197	18,7					
	Aşırı korumacı	124	22,9	164	32,0	288	27,3					
	Tutarsız	122	22,5	95	18,6	217	20,6					
	Demokratik	195	36,0	157	30,7	352	33,4					
Evliliğe Kendini Hazır Hissetme	Evet	132	24,4	82	16,0	214	20,3					
	Hayır	261	48,2	336	65,6	597	56,6					
	Kararsız	149	27,5	94	18,4	243	23,1					
Evlilik Tercihi	Mantık evliliği	143	26,4	130	25,4	273	25,9					
	Flört evliliği	399	73,6	382	74,6	781	74,1					
Değişkenler	Y Kuşağı (n=542)				Z Kuşağı (n=512)				Toplam (n=1054)			
	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss.	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss.	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss.
Yaş	23	42	26,15	3,26	18	22	20,93	1,10	18	42	23,62	3,58
Sizce İdeal Evlenme Yaşı	18	40	27,62	2,64	18	45	26,53	3,05	18	45	27,09	2,90
Aile İlişkisini Değerlendirme	1	5	3,77	0,93	1	5	3,73	1,00	1	5	3,75	0,96

Tablo 7’de özetlenen bulgulara göre araştırmaya katılan 1054 kişinin 496’sı (%47,1) erkek, 558’i (%52,9) kadındır. Katılımcıların tamamının (18-42 yaş arası) yaş ortalaması $\bar{x}=23,62\pm3,58$ ’dir. Katılımcıların 815’i (%77,3) lisans düzeyinde öğrenime sahip iken 99’u (%9,4) lise, 80’i (%7,6) önlisans, 60’ı (%3,3) lisansüstü düzeyinde öğrenim durumuna sahiptir. Çocukluk çağında 297’si (%28,2) büyükşehirde, 294’ü (%27,9) kentte (il), 272’si (%25,8) ilçede ve 191’i (%18,1) köy/kasabada yaşayan katılımcıların 790’ı (%75) çekirdek aile, 174’ü (%16,5) geniş aile ve 90’ı (%8,5) parçalanmış/tek ebeveynli aile yapısına sahiptir. Katılımcıların 712’sinin (%67,6) ebeveyni görücü usulü isteyerek, 224’ü (%21,3) flört ederek (severek), 85’i (%8,1) görücü usulü zorla ve 33’ü (%3,1) kaçarak evlenmiştir. Katılımcılar çocukluk çağında iken 969’unun (%91,9) ebeveyni evli ve beraber olup 37’sinin (%3,5) ebeveynleri ayrı/boşanmış ve 48’inin (%4,6) anne veya babası vefat etmiştir. Bireylerin 352’si (%33,4) aile tipini demokratik olarak ifade ederken 288’i (%27,3) aşırı korumacı, 217’si (%20,6) tutarsız ve 197’si (%18,7) otoriter olarak ifade etmiştir. Katılımcıların 701’i (%66,5) romantik bir ilişkisi olmadığını belirtirken 353’ü (%33,5) şu an romantik bir ilişkileri olduğunu belirtmiştir. 781’i (%74,1) flört evliliği, 273’ü (%25,9) mantık evliliği isteyen katılımcıların 597’si (%56,6) kendini evliliğe hazır hissetmezken 243’ü (%23,1) evliliğe hazır olup olmadığı konusunda kararsızdır. Katılımcıların aile ilişkilerini değerlendirme ortalaması ($\bar{x}=3,75\pm0,96$) aile ilişkilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcılara göre ideal evlenme yaşı ortalaması ise $\bar{x}=27,09\pm2,90$ ’dur.

Araştırmaya katılan Y kuşağının 250’si (%46,1) erkek, 292’si (%53,9) kadındır. Y kuşağının (23-42 yaş arası) yaş ortalaması $\bar{x}=26,15\pm3,26$ ’tir. Y kuşağındaki katılımcıların 416’sı (%76,8) lisans düzeyinde öğrenime sahip iken 60’ı (%11,1) lisansüstü, 41’i (%7,6) önlisans, 25’i (%4,7) lise düzeyinde öğrenim durumuna sahiptir. Çocukluk çağında 154’ü (%28,4) ilçede, 147’si (%27,1) kentte (il), 135’i (%24,9) büyükşehirde ve 106’sı (%19,6) köy/kasabada yaşayan Y kuşağındaki katılımcıların 425’i (%78,4) çekirdek aile, 74’ü (%13,7) geniş aile ve 43’ü (%7,9) parçalanmış/tek ebeveynli aile yapısına sahiptir. Y kuşağındaki bireylerin 361’inin (%66,6) ebeveyni görücü usulü isteyerek, 114’ü (%21) flört ederek (severek), 48’i (%8,9) görücü usulü zorla ve 19’u (%3,5) kaçarak evlenmiştir. Y kuşağındaki bireyler çocukluk çağında iken 496’sının (%91,5) ebeveyni evli ve beraber olup 22’sinin

(%4,1) ebeveynleri ayrı/boşanmış ve 24'ünün (%4,4) anne veya babası vefat etmiştir. Y kuşağındaki katılımcıların 195'i (%36) aile tipini demokratik olarak ifade ederken 124'ü (%22,9) aşırı korumacı, 122'si (%22,5) tutarsız ve 101'i (%18,6) otoriter olarak ifade etmiştir. Katılımcıların 350'si (%64,6) romantik bir ilişkisi olmadığını belirtirken 192'si (%35,4) şu an romantik bir ilişkileri olduğunu belirtmiştir. 399'u (%73,6) flört evliliği, 143'ü (%26,4) mantık evliliği isteyen katılımcıların 261'i (%48,2) kendini evliliğe hazır hissetmezken 149'u (%27,5) evliliğe hazır olup olmadığı konusunda kararsızdır. Y kuşağının aile ilişkilerini değerlendirme ortalaması ($\bar{x}=3,77\pm0,93$) aile ilişkilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Y kuşağındaki katılımcılara göre ideal evlenme yaşı ortalaması ise $\bar{x}=27,62\pm2,64$ 'dir (Tablo 7).

Araştırmaya katılan Z kuşağının 246'sı (%48) erkek, 266'sı (%52) kadındır. Z kuşağının (18-22 yaş arası) yaş ortalaması $\bar{x}=20,93\pm1,10$ 'tür. Z kuşağındaki katılımcıların 399'u (%77,9) lisans düzeyinde öğrenime sahip iken 74'ü (%14,5) lise, 39'u (%7,6) önlisans düzeyinde öğrenim durumuna sahiptir. Çocukluk çağında 162'si (%31,6) büyükşehirde, 147'si (%28,7) kentte (il), 118'i (%23) ilçede 85'i (%16,6) köy/kasabada yaşayan Z kuşağındaki katılımcıların 365'i (%71,3) çekirdek aile, 100'ü (%19,5) geniş aile ve 47'si (%9,2) parçalanmış/tek ebeveynli aile yapısına sahiptir. Z kuşağındaki bireylerin 351'inin (%68,6) ebeveyni görücü usulü isteyerek, 110'u (%21,5) flört ederek (severek), 37'si (%7,2) görücü usulü zorla ve 14'ü (%2,7) kaçarak evlenmiştir. Z kuşağındaki bireylerin 473'ünün (%92,4) ebeveyni çocukluk çağında evli ve beraber olup 24'ünün (%4,7) anne veya babası vefat etmiş ve 15'inin (%2,9) ebeveynleri ayrı/boşanmıştır. Z kuşağındaki katılımcıların 164'ü (%32) aile tipini aşırı korumacı olarak ifade ederken 157'si (%30,7) demokratik, 96'sı (%18,8) otoriter ve 95'i (%18,6) tutarsız olarak ifade etmiştir. Z kuşağındaki katılımcıların 351'i (%68,6) romantik bir ilişkisi olmadığını belirtirken 161'i (%15,4) şu an romantik bir ilişkileri olduğunu belirtmiştir. 382'si (%74,6) flört evliliği, 130'u (%25,4) mantık evliliği yapmak isteyen katılımcıların 336'sı (%65,6) kendini evliliğe hazır hissetmezken 94'ü (%18,4) evliliğe hazır olup olmadığı konusunda kararsızdır. Z kuşağının aile ilişkilerini değerlendirme ortalaması ($\bar{x}=3,73\pm1,00$) aile ilişkilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Z kuşağındaki katılımcılara göre ideal evlenme yaşı ortalaması ise $\bar{x}=26,53\pm3,05$ 'tür (Tablo 7).

2. Katılımcıların Evlilikten En Önemli Beklentileri ve Beklentilerini Nasıl Oluşturduklarına İlişkin İstatistikler

Katılımcılara evlilikten en önemli beklentileri sorulmuş ve 7 dereceli şekilde cevaplamaları istenmiştir. Buna göre Tablo 8’de de görüleceği üzere katılımcıların genelinin evlilikten en önemli beklentisi $\bar{x}=6,79\pm0,54$ ortalama ile samimiyet olmuştur. Samimiyeti sırasıyla duygusal yakınlık ($\bar{x}=6,54\pm0,84$), eşitlik ($\bar{x}=6,24\pm1,08$), cinsellik ($\bar{x}=5,37\pm1,42$) ve kişisel-fiziksel özellikler ($\bar{x}=5,13\pm1,47$) takip etmektedir.

Katılımcıların evlilikten en önemli beklentilerine kuşaklar bağlamında bakıldığında Y kuşağındaki katılımcıların evlilikten en önemli beklentisi $\bar{x}=6,84\pm0,41$ ortalama ile samimiyettir. Samimiyeti sırasıyla duygusal yakınlık ($\bar{x}=6,60\pm0,71$), eşitlik ($\bar{x}=6,16\pm1,17$), cinsellik ($\bar{x}=5,62\pm1,24$) ve kişisel-fiziksel özellikler ($\bar{x}=5,18\pm1,34$) takip etmektedir. Z kuşağındaki katılımcıların evlilikten en önemli beklentisi de $\bar{x}=6,73\pm0,63$ ortalama ile samimiyet olmuştur. Samimiyeti sırasıyla duygusal yakınlık ($\bar{x}=6,47\pm0,96$), eşitlik ($\bar{x}=6,33\pm0,96$), cinsellik ($\bar{x}=5,10\pm1,55$) ve kişisel-fiziksel özellikler ($\bar{x}=5,08\pm1,59$) takip etmektedir (Tablo 8).

Bulgulardan hem katılımcıların genelinin hem Y kuşağının hem de Z kuşağının evlilikten samimiyet beklentilerinin eşitlik, cinsellik, duygusal yakınlık ve kişisel-fiziksel özelliklere kıyasla daha fazla olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 8. Katılımcıların Evlilikten En Önemli Beklentilerine İlişkin İstatistikler

Değişkenler	Y Kuşağı (n=542)				Z Kuşağı (n=512)				Toplam (n=1054)			
	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss.	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss.	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss.
Eşitlik	1	7	6,16	1,17	3	7	6,33	0,96	1	7	6,24	1,08
Cinsellik	1	7	5,62	1,24	1	7	5,10	1,55	1	7	5,37	1,42
Samimiyet	4	7	6,84	0,41	3	7	6,73	0,65	3	7	6,79	0,54
Duygusal Yakınlık	3	7	6,60	0,71	3	7	6,47	0,96	1	7	6,54	0,84
Kişisel ve Fiziksel Özellikler	1	7	5,18	1,34	1	7	5,08	1,59	1	7	5,13	1,47

Katılımcılara evliliğe ilişkin en önemli beklentilerini nasıl oluşturdukları sorulmuş ve birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Buna göre katılımcıların genelinin evlilik beklentilerini duygusal ilişkileri (n=610) sayesinde oluşturduğu görülmüştür. Duygusal ilişkileri sırasıyla “eğitimle öğrenerek” (n=405), “ailemde görerek” (n=370), “eksikliğini duyarak” (n=350), “arkadaş ve çevremden görerek” (n=277) ve “medyada görerek” (n=106) seçenekleri takip etmektedir (Tablo 9).

Araştırmaya katılan bireylerin evlilik tutumlarını nasıl oluşturdukları kuşaklar bağlamında incelendiğinde Y kuşağındaki katılımcıların evlilik beklentilerini duygusal ilişkileri (n=342) sayesinde oluşturduğu görülmüştür. Duygusal ilişkileri sırasıyla “eğitimle öğrenerek” (n=235), “ailemde görerek” (n=177), “eksikliğini duyarak” (n=154), “arkadaş ve çevremden görerek” (n=138) ve “medyada görerek” (n=52) seçenekleri takip etmektedir. Tablo 9 incelendiğinde Z kuşağındaki katılımcıların da evlilik beklentilerini duygusal ilişkileri (n=268) sayesinde oluşturduğu görülmüştür. Duygusal ilişkileri sırasıyla “eksikliğini duyarak” (n=196), “ailemde görerek” (n=193), “eğitimle öğrenerek” (n=170), “arkadaş ve çevremden görerek” (n=139) ve “medyada görerek” (n=54) seçenekleri takip etmektedir.

Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgulardan hem katılımcıların genelinin hem Y kuşağının hem de Z kuşağının evliliğe ilişkin beklentilerini büyük oranda duygusal ilişkileri sayesinde oluşturdukları sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 9. Katılımcıların Evlilikten En Önemli Beklentilerini Nasıl Oluşturduklarına İlişkin İstatistikler

Beklenti Oluşturma Şekli	Y Kuşağı (n=542)	Z Kuşağı (n=512)	Toplam (n=1054)
	İşaretledi (n)	İşaretledi (n)	İşaretledi (n)
Ailemde Görerek	177	193	370
Medyada Görerek	52	54	106
Eksikliğini Duyarak	154	196	350
Eğitimle Öğrenerek	235	170	405
Arkadaş ve Çevremden Görerek	138	139	277
Duygusal İlişkilerim Sayesinde	342	268	610

3. Katılımcıların Bağlanma Stilleri ve Evlilik Beklentisi Düzeyleri

Araştırma değişkenlerinden alınan ortalama puanların verildiği Tablo 10 incelendiğinde katılımcıların genelinin evlilik beklentisi ortalaması $\bar{x}=97,30\pm11,89$ 'dur. Elde edilen bu bulgu katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist beklentilere sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların bağlanma stilleri ölçeği alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlara bakıldığında güvenli bağlanma stili alt boyutu ortalaması $\bar{x}=3,86\pm0,56$; kaçınan bağlanma stili alt boyutu ortalaması $\bar{x}=2,19\pm0,74$ ve kaygılı-kararsız bağlanma stili alt boyutu ortalaması $\bar{x}=2,83\pm0,88$ 'tür. Buna göre katılımcıların genelinin yüksek düzeyde güvenli bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmanın değişkenleri kuşaklar bağlamında incelendiğinde Y kuşağındaki katılımcıların evlilik beklentisi ölçeğinden aldıkları ortalama puan $\bar{x}=95,54\pm10,70$ 'tür. Y kuşağındaki bireylerin güvenli bağlanma alt boyutundan aldıkları puan ortalaması $\bar{x}=19,33\pm2,83$; kaçınan bağlanma alt boyutundan aldıkları puan ortalaması $\bar{x}=2,10\pm0,71$ ve kaygılı-kararsız bağlanma alt boyutundan aldıkları puan ortalaması $\bar{x}=2,75\pm0,90$ 'tir. Elde edilen bu bulgulara göre Y kuşağındaki katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentilerine ve yüksek düzeyde güvenli bağlanma stiline sahiptir (Tablo 10).

Tablo 10'da da görüleceği üzere Z kuşağındaki katılımcıların evlilik beklentisi puan ortalaması $\bar{x}=99,16\pm12,77$; güvenli bağlanma alt boyutu puan ortalaması $\bar{x}=3,83\pm0,57$; kaçınan bağlanma alt boyutu puan ortalaması $\bar{x}=2,30\pm0,75$ ve kaygılı-kararsız bağlanma alt boyutu puan ortalaması $\bar{x}=2,92\pm0,80$ 'dir. Bulgulara göre Z kuşağındaki katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine ve yüksek düzeyde güvenli bağlanma stiline sahiptir.

Tablo 10. Katılımcıların Bağlanma Stilleri ve Evlilik Beklentisi Düzeyleri

	Değişkenler	n	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss.	Cronbach's Alpha
Y Kuşağı	Evlilik Beklentisi	542	62	136	95,54	10,70	0,89
	Güvenli Bağlanma	542	1,8	5	3,89	0,55	0,70
	Kaçınan Bağlanma	542	1	5	2,10	0,72	0,81
	Kaygılı-Kararsız Bağlanma	542	1	5	2,75	0,90	0,83
Z Kuşağı	Evlilik Beklentisi	512	75	135	99,16	12,77	0,91
	Güvenli Bağlanma	512	2,4	5	3,83	0,57	0,71
	Kaçınan Bağlanma	512	1	5	2,30	0,75	0,80
	Kaygılı-Kararsız Bağlanma	512	1	5	2,92	0,80	0,81
Toplam	Evlilik Beklentisi	1054	62	136	97,30	11,89	0,90
	Güvenli Bağlanma	1054	1,8	5	3,86	0,56	0,70
	Kaçınan Bağlanma	1054	1	5	2,19	0,74	0,80
	Kaygılı-Kararsız Bağlanma	1054	1	5	2,83	0,88	0,82

4. Katılımcıların Evlilik Beklentilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Katılımcıların Evlilik Beklentileri Ölçeği'nden aldıkları 85 ve altı puan gerçekçi olmayan-kötümser beklentiye, 86-96 arası puan gerçekçi beklentiye, 97 ve üzeri puan gerçekçi olmayan-idealist beklentiye sahip olduklarını ifade etmektedir (Jones, Nelson 1996). Bu kapsamda katılımcıların evlilik beklentisi ölçeğinden aldıkları puanlar gerçekçi olmayan-kötümser beklenti, gerçekçi beklenti ve gerçekçi olmayan-idealist beklenti olmak üzere 3 kategoride incelenmiştir. Tablo 11'de de

görülebileceği üzere katılımcıların 528'inin (%50,1) gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine, 375'inin (%35,6) gerçekçi evlilik beklentisine, 151'inin (%14,3) gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentisine sahip olduğu saptanmıştır. Bulgudan katılımcıların genelinin büyük oranda (%50,1) gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların evlilik beklentileri kuşaklar bağlamında incelendiğinde Y kuşağındaki katılımcıların 245'inin (%45,2) gerçekçi olmayan-idealist beklentiye, 205'inin (%37,8) gerçekçi evlilik beklentisine, 92'sinin (%17) gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentisine sahip olduğu görülmüştür. Z kuşağındaki katılımcıların ise 283'ünün (%55,3) gerçekçi olmayan-idealist beklentiye, 170'inin (%33,2) gerçekçi evlilik beklentisine, 59'unun (%11,5) gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentisine sahip olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgulardan hem Y kuşağının (%45,2) hem de Z kuşağının (%55,3) büyük oranda gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentilerine sahip olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları Tablo 11'de özetlenmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların Evlilik Beklentilerine İlişkin Betimsel İstatistik

Evlilik Beklentileri	Y Kuşağı (n=542)		Z Kuşağı (n=512)		Toplam (n=1054)	
	n	%	n	%	n	%
Kötümser Beklenti	92	17,0	59	11,5	151	14,3
Gerçekçi Beklenti	205	37,8	170	33,2	375	35,6
İdealist Beklenti	245	45,2	283	55,3	528	50,1

5. Katılımcıların Evlilik Beklentilerine Göre Bağlanma Stillerinin İncelenmesi

Katılımcıların bağlanma stillerinin evlilik beklentilerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak adına tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 12'de verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların genelinin güvenli bağlanma ($F_{(2,1051)}=29,907$; $p<0,05$), kaçınan bağlanma ($F_{(2,1051)}=3,806$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($F_{(2,1051)}=6,645$; $p<0,05$) düzeyleri evlilik beklentilerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek amacıyla Post Hoc testlerinden yararlanılmıştır. Yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre güvenli bağlanmada tüm evlilik beklentileri arasında farkın anlamlı olduğu; kaçınan bağlanmada gerçekçi evlilik beklentisi ile gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisi arasında anlamlı farkın olduğu; kaygılı-kararsız bağlanmada gerçekçi evlilik beklentisi

ile gerçekçi olmayan kötümser evlilik beklentisi arasında anlamlı farkın olduğu görülmüştür. Buna göre gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip olan katılımcıların güvenli bağlanma ($\bar{x}=3,97\pm0,59$), kaçınan bağlanma ($\bar{x}=2,26\pm0,80$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($\bar{x}=2,85\pm0,89$) düzeyleri gerçekçi evlilik beklentisi ve gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentisi düzeylerine kıyasla daha yüksektir.

Evlilikten beklenti türlerine göre bağlanma stilleri kuşaklar bağlamında incelendiğinde Y kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma ($F_{(2,539)}=17,478$; $p<0,05$) düzeyi evlilik beklentilerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre güvenli bağlanmada tüm evlilik beklentileri arasında farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Bulgulara göre gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip katılımcıların güvenli bağlanma düzeyi ($\bar{x}=4,02\pm0,52$) gerçekçi olmayan-kötümser ($\bar{x}=3,65\pm0,64$) ve gerçekçi ($\bar{x}=3,85\pm0,49$) evlilik beklentisine sahip olanlara kıyasla daha yüksektir (Tablo 12).

Z kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma ($F_{(2,509)}=14,621$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($F_{(2,509)}=5,623$; $p<0,05$) düzeyleri evlilik beklentilerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre güvenli bağlanmada tüm evlilik beklentileri arasında farkın anlamlı olduğu; kaygılı-kararsız bağlanmada gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentisi ile gerçekçi evlilik beklentisi arasında anlamlı farkın olduğu görülmüştür. Buna göre Z kuşağında gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip katılımcıların güvenli bağlanma ($\bar{x}=3,93\pm0,64$) düzeyi gerçekçi olmayan-kötümser ($\bar{x}=3,51\pm0,49$) ve gerçekçi ($\bar{x}=3,78\pm0,42$) evlilik beklentisine sahip olanlara kıyasla daha yüksektir. Gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentisine sahip olan katılımcıların kaygılı-kararsız bağlanma ($\bar{x}=3,17\pm0,80$) düzeyi gerçekçi ($\bar{x}=2,77\pm0,81$) ve gerçekçi olmayan-idealist ($\bar{x}=2,96\pm0,88$) evlilik beklentisine sahip olanlara kıyasla daha yüksektir (Tablo 12).

Tablo 12. Katılımcıların Evlilik Beklentilerine Göre Bağlanma Stillerinin İncelenmesi

Kuşak	Değişken	Evlilik Beklentisi	n	$\bar{x}$	ss.	F	p
Y Kuşağı	Güvenli Bağlanma	Kötümser Beklenti	92	3,65	0,64	17,478	,00*
		Gerçekçi Beklenti	205	3,85	0,49		
		İdealist Beklenti	245	4,02	0,52		
	Kaçınan Bağlanma	Kötümser Beklenti	92	2,08	0,66	1,011	,36
		Gerçekçi Beklenti	205	2,05	0,60		
		İdealist Beklenti	245	2,14	0,82		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Kötümser Beklenti	92	2,95	0,93	2,716	,06
		Gerçekçi Beklenti	205	2,70	0,88		
		İdealist Beklenti	245	2,72	0,90		
Z Kuşağı	Güvenli Bağlanma	Kötümser Beklenti	59	3,51	0,49	14,621	,00*
		Gerçekçi Beklenti	170	3,78	0,42		
		İdealist Beklenti	283	3,93	0,64		
	Kaçınan Bağlanma	Kötümser Beklenti	59	2,28	0,64	1,914	,14
		Gerçekçi Beklenti	170	2,21	0,71		
		İdealist Beklenti	283	2,35	0,78		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Kötümser Beklenti	59	3,17	0,80	5,623	,00*
		Gerçekçi Beklenti	170	2,77	0,81		
		İdealist Beklenti	283	2,96	0,88		
Toplam	Güvenli Bağlanma	Kötümser Beklenti	151	3,59	0,59	29,907	,00*
		Gerçekçi Beklenti	375	3,82	0,46		
		İdealist Beklenti	528	3,97	0,59		
	Kaçınan Bağlanma	Kötümser Beklenti	151	2,15	0,66	3,806	,02*
		Gerçekçi Beklenti	375	2,12	0,66		
		İdealist Beklenti	528	2,26	0,80		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Kötümser Beklenti	151	3,03	0,89	6,645	,00*
		Gerçekçi Beklenti	375	2,73	0,85		
		İdealist Beklenti	528	2,85	0,89		

*p<0,05

6. Kuşaklara Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi

Katılımcıların evlilik beklentilerinin kuşaklara göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında kullanılan Chi Square (Ki Kare) testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların evlilik beklentileri kuşaklara göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($\chi^2_{(2)}=12,370$; $p<0,05$). Buna göre Y kuşağındaki katılımcıların gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentileri ve gerçekçi beklentileri Z kuşağındaki katılımcılara göre daha yüksek iken gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentileri daha düşüktür (Tablo 13).

Tablo 13. Kuşaklara Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi

Kuşak	Evlilik Beklentileri						x ²	p
	Kötümser Beklenti		Gerçekçi Beklenti		İdealist Beklenti			
	n	%	n	%	n	%		
Y Kuşağı	92	17,0	205	37,8	245	45,2	12,370	,00*
Z Kuşağı	59	11,5	170	33,2	283	55,3		

*p<0,05

Katılımcıların bağlanma stillerinin kuşaklara göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların kaçınan bağlanma ($t_{(1052)}=-4,445$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($t_{(1052)}=-3,117$; $p<0,05$) düzeylerinin kuşaklara göre anlamlı farklılık gösterdiği; güvenli bağlanma ($t_{(1052)}=1,575$; $p>0,05$) düzeyinin kuşaklara göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Elde edilen bulgulardan Z kuşağının ($n=512$) kaçınan bağlanma stili ortalaması ($\bar{x}=2,30\pm0,75$) ve kaygılı-kararsız bağlanma stili ortalamasının ($\bar{x}=2,92\pm0,86$) Y kuşağındaki katılımcılardan ($n=542$) daha yüksek; güvenli bağlanma stili ortalamalarının ise benzer düzeye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 14).

Tablo 14. Kuşaklara Göre Katılımcıların Bağlanma Stillerinin İncelenmesi

Değişkenler	Kuşak	n	$\bar{x}$	ss.	t	p
Güvenli Bağlanma	Y Kuşağı	542	3,89	0,55	1,575	,11
	Z Kuşağı	512	3,83	0,57		
Kaçınan Bağlanma	Y Kuşağı	542	2,10	0,72	-4,445	,00*
	Z Kuşağı	512	2,30	0,75		
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Y Kuşağı	542	2,75	0,90	-3,117	,00*
	Z Kuşağı	512	2,92	0,86		

*p<0,05

7. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi

Katılımcıların evlilik beklentilerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı Chi Square (Ki Kare) testiyle incelenmiş olup analiz sonuçları Tablo 15’te verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların genelinin evlilik beklentileri cinsiyete göre farklılık göstermezken ($\chi^2_{(2)}=4,104$; $p>0,05$), Y kuşağının evlilik beklentileri ($\chi^2_{(2)}=8,863$; $p<0,05$) ve Z kuşağının evlilik beklentileri ($\chi^2_{(2)}=8,534$; $p<0,05$) cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bulgulardan Y kuşağındaki erkeklerin gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentilerinin yüksek, kadınların gerçekçi ve kötümser beklentilerinin yüksek olduğu; Z kuşağındaki erkeklerin kötümser beklentilerinin yüksek, idealist beklentilerin ise her iki cinsiyette de benzer olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 15. Cinsiyete Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi

Kuşak	Cinsiyet	Evlilik Beklentileri						x ²	p
		Kötümser Beklenti		Gerçekçi Beklenti		İdealist Beklenti			
		n	%	n	%	n	%		
Y Kuşağı	Erkek	32	12,8	90	36,0	128	51,2	8,863	,01*
	Kadın	60	20,5	115	39,4	117	40,1		
Z Kuşağı	Erkek	38	15,4	72	29,3	136	55,3	8,534	,01*
	Kadın	21	7,9	98	36,8	147	55,3		
Toplam	Erkek	70	14,1	162	32,7	264	53,2	4,104	,12
	Kadın	81	14,5	213	38,2	264	47,3		

*p<0,05

Katılımcıların cinsiyete göre bağlanma stilleri bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların genelinde güvenli bağlanma stili ($t_{(1052)}=-3,235$; $p<0,05$) ve kaçınan bağlanma stili ($t_{(1052)}=10,079$; $p<0,05$); Y kuşağında kaçınan bağlanma stili ($t_{(540)}=7,047$; $p<0,05$); Z kuşağında güvenli bağlanma stili ($t_{(510)}=-5,047$; $p<0,05$) ve kaçınan bağlanma stili ($t_{(510)}=7,203$; $p<0,05$) cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Buna göre Y kuşağındaki erkeklerin kaçınan bağlanma stili ($\bar{x}=2,32\pm0,76$) kadınlara kıyasla; Z kuşağındaki kadınların güvenli bağlanma stili ($\bar{x}=3,96\pm0,58$) erkeklere, erkeklerin kaçınan bağlanma stili ($\bar{x}=2,54\pm0,69$) kadınlara kıyasla daha yüksektir (Tablo 16).

Tablo 16. Cinsiyete Göre Katılımcıların Bağlanma Stillerinin İncelenmesi

Kuşak	Değişkenler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss.	t	p
Y Kuşağı	Güvenli Bağlanma	Erkek	250	3,90	0,61	0,463	,64
		Kadın	292	3,88	0,49		
	Kaçınan Bağlanma	Erkek	250	2,32	0,76	7,047	,00*
		Kadın	292	1,90	0,62		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Erkek	250	2,71	0,85	-0,953	,34
		Kadın	292	2,78	0,93		
Z Kuşağı	Güvenli Bağlanma	Erkek	246	3,70	0,58	-5,047	,00*
		Kadın	266	3,96	0,55		
	Kaçınan Bağlanma	Erkek	246	2,54	0,69	7,203	,00*
		Kadın	266	2,08	0,73		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Erkek	246	2,88	0,84	-0,978	,32
		Kadın	266	2,95	0,87		
Toplam	Güvenli Bağlanma	Erkek	496	3,80	0,60	-3,235	,00*
		Kadın	558	3,92	0,52		
	Kaçınan Bağlanma	Erkek	496	2,43	0,73	10,079	,00*
		Kadın	558	1,99	0,68		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Erkek	496	2,79	0,85	-1,298	,19
		Kadın	558	2,87	0,91		

*p<0,05

8. Katılımcıların Aile Tipine Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi

Katılımcıların aile tipine göre evlilik beklentilerinin incelenmesi amacıyla Chi Square (Ki Kare) testi uygulanmıştır. Bulgulara göre katılımcıların genelinin evlilik beklentileri aile tipine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($\chi^2_{(6)}=25,645$; $p<0,05$). Kuşaklar bağlamında incelendiğinde Z kuşağındaki katılımcıların evlilik beklentileri aile tipine göre anlamlı düzeyde farklılaşırken ($\chi^2_{(6)}=27,087$; $p<0,05$) Y kuşağındaki katılımcıların evlilik beklentileri aile tipine göre farklılaşmamaktadır ($\chi^2_{(6)}=9,718$; $p>0,05$). Buna göre Z kuşağındaki katılımcıların evlilikten gerçekçi beklenti düzeyi demokratik aile tipine sahip olanların diğer aile tiplerine kıyasla daha yüksek, gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisi aşırı korumacı aile tipine sahip olanların diğer aile tiplerine kıyasla daha yüksektir (Tablo 17).

Tablo 17. Aile Tipine Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi

Kuşak	Aile Tipi	Evlilik Beklentileri						x ²	p
		Kötümser Beklenti		Gerçekçi Beklenti		İdealist Beklenti			
		n	%	n	%	n	%		
Y Kuşağı	Otoriter	10	9,9	41	40,6	50	49,5	9,718	,13
	Aşırı Korumacı	20	16,1	43	34,7	61	49,2		
	Tutarsız	28	23,0	50	41,0	44	36,1		
	Demokratik	34	17,4	71	36,4	90	46,2		
Z Kuşağı	Otoriter	16	16,7	36	37,5	44	45,8	27,087	,00*
	Aşırı Korumacı	6	3,7	45	27,4	113	68,9		
	Tutarsız	18	18,9	30	31,6	47	49,5		
	Demokratik	19	12,1	59	37,6	79	50,3		
Toplam	Otoriter	26	13,2	77	39,1	94	47,7	25,645	,00*
	Aşırı Korumacı	26	9,0	88	30,6	174	60,4		
	Tutarsız	46	21,2	80	36,9	91	41,9		
	Demokratik	53	15,1	130	36,9	169	48,0		

* $p<0,05$

Katılımcıların bağlanma stillerinin aile tipine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların genelinin güvenli bağlanma ($F_{(3,1050)}=27,634$; $p<0,05$), kaçınan bağlanma ($F_{(3,1050)}=4,487$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($F_{(3,1050)}=16,326$; $p<0,05$) düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bulgulara göre katılımcıların genelinde otoriter, aşırı korumacı, tutarsız ve demokratik aile tipine sahip olanların güvenli bağlanma stili diğer bağlanma stillerine kıyasla daha yüksektir.

Katılımcıların aile tipine göre bağlanma stilleri kuşaklar bağlamında incelendiğinde Y kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma stilleri ($F_{(3,538)}=20,629$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri ($F_{(3,538)}=9,974$; $p<0,05$) aile tipine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Z kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma ($F_{(3,508)}=10,489$; $p<0,05$), kaçınan bağlanma ($F_{(3,508)}=5,834$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($F_{(3,508)}=6,670$; $p<0,05$) stilleri aile tipine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (Tablo 18).

Tablo 18. Katılımcıların Aile Tipine Göre Bağlanma Stillerinin İncelenmesi

Kuşak	Değişken	Aile Tipi	n	$\bar{x}$	ss.	F	p
Y Kuşağı	Güvenli Bağlanma	Otoriter Aile	101	3,74	0,57	20,629	,00*
		Aşırı Korumacı Aile	124	3,80	0,51		
		Tutarsız Aile	122	3,73	0,53		
		Demokratik Aile	195	4,12	0,50		
	Kaçınan Bağlanma	Otoriter Aile	101	2,12	0,61	0,393	,75
		Aşırı Korumacı Aile	124	2,08	0,62		
		Tutarsız Aile	122	2,15	0,72		
		Demokratik Aile	195	2,06	0,82		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Otoriter Aile	101	2,68	0,89	9,974	,00*
		Aşırı Korumacı Aile	124	2,83	0,82		
		Tutarsız Aile	122	3,07	0,96		
		Demokratik Aile	195	2,53	0,85		
Z Kuşağı	Güvenli Bağlanma	Otoriter Aile	101	3,64	0,61	10,489	,00*
		Aşırı Korumacı Aile	124	3,90	0,58		
		Tutarsız Aile	122	3,67	0,53		
		Demokratik Aile	195	3,98	0,52		
	Kaçınan Bağlanma	Otoriter Aile	101	2,30	0,67	5,834	,00*
		Aşırı Korumacı Aile	124	2,41	0,76		
		Tutarsız Aile	122	2,42	0,73		
		Demokratik Aile	195	2,10	0,75		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Otoriter Aile	101	2,97	0,79	6,670	,00*
		Aşırı Korumacı Aile	124	3,01	0,82		
		Tutarsız Aile	122	3,11	0,83		
		Demokratik Aile	195	2,68	0,90		
Toplam	Güvenli Bağlanma	Otoriter Aile	197	3,69	0,59	27,634	,00*
		Aşırı Korumacı Aile	288	3,86	0,55		
		Tutarsız Aile	217	3,70	0,53		
		Demokratik Aile	352	4,06	0,51		
	Kaçınan Bağlanma	Otoriter Aile	197	2,21	0,64	4,487	,00*
		Aşırı Korumacı Aile	288	2,27	0,72		
		Tutarsız Aile	217	2,26	0,73		
		Demokratik Aile	352	2,08	0,79		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Otoriter Aile	197	2,82	0,85	16,326	,00*
		Aşırı Korumacı Aile	288	2,93	0,82		
		Tutarsız Aile	217	3,03	0,90		
		Demokratik Aile	352	2,60	0,87		

* $p<0,05$

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden yararlanılmıştır. Yapılan Tukey testi sonucunda Y kuşağında demokratik aile tipine sahip katılımcıların diğer aile tiplerine sahip olanlara göre güvenli bağlanma düzeyleri; tutarsız aile tipine sahip olanların otoriter ve demokratik aile tipine sahip olanlara kıyasla kaygılı-kararsız bağlanma düzeyleri daha yüksektir. Z kuşağında demokratik aile tipine sahip olan katılımcıların otoriter ve tutarsız aile tipine sahip olanlara kıyasla güvenli bağlanma düzeyleri; tutarsız aile tipine sahip olanların aşırı korumacı ve demokratik aile tipine sahip olanlara kıyasla kaçınan bağlanma düzeyleri; tutarsız aile tipine sahip olanların otoriter, aşırı korumacı ve demokratik aile tipine sahip olanlara kıyasla kaygılı-kararsız bağlanma düzeyleri daha yüksektir.

9. Katılımcıların Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumuna Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi

Katılımcıların romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre evlilik beklentileri Chi Square (Ki Kare) testiyle incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 19’da sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların genelinin evlilik beklentileri romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($\chi^2_{(2)}=20,018$; $p<0,05$). Evlilik beklentileri romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre kuşaklar bağlamında incelendiğinde Y kuşağının ($\chi^2_{(2)}=10,691$; $p<0,05$) ve Z kuşağının ($\chi^2_{(2)}=11,695$; $p<0,05$) evlilik beklentileri romantik ilişki durumuna göre farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre Y kuşağında romantik ilişkisi olanların idealist beklentileri yüksek iken, olmayanların gerçekçi ve idealist beklentileri benzer düzeydedir. Z kuşağında romantik ilişkisi olanların idealist beklentileri olmayanlara kıyasla daha yüksektir.

Tablo 19. Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumuna Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi

Kuşak	Romantik	Evlilik Beklentileri						x ²	p
	İlişki Durumu	Kötümser Beklenti		Gerçekçi Beklenti		İdealist Beklenti			
		n	%	n	%	n	%		
Y Kuşağı	Var	22	11,5	67	34,9	103	53,6	10,691	,00*
	Yok	70	20,0	138	39,4	142	40,6		
Z Kuşağı	Var	8	5,0	51	31,7	102	63,4	11,695	,00*
	Yok	51	14,5	119	33,9	181	51,6		
Toplam	Var	30	8,5	118	33,4	205	58,1	20,018	,00*
	Yok	121	17,3	257	36,7	323	46,1		

* $p<0,05$

Katılımcıların bağlanma stillerinin romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara katılımcıların genelinin güvenli bağlanma ($t_{(1054)}=2,432$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($t_{(1054)}=-7,396$; $p<0,05$) stili; Y kuşağının ($t_{(540)}=-5,003$; $p<0,05$) ve Z kuşağının ($t_{(510)}=-5,346$; $p<0,05$) kaygılı-kararsız bağlanma stili romantik ilişki olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bulgulara göre katılımcıların genelinin romantik ilişkisi olanlarının güvenli bağlanma ($\bar{x}=3,92\pm0,57$) düzeyi ilişkisi olmayanlara, romantik ilişkisi olmayanların kaygılı-kararsız bağlanma ($\bar{x}=2,97\pm0,87$) düzeyi ilişkisi olanlara kıyasla daha yüksektir. Y kuşağındaki ($\bar{x}=2,85\pm0,90$) ve Z kuşağındaki ($\bar{x}=3,05\pm0,83$) katılımcıların romantik ilişkisi olmayanlarının kaygılı-kararsız bağlanma düzeyi romantik ilişkisi olanlara kıyasla daha yüksektir (Tablo 20).

Tablo 20. Romantik İlişkisi Olup Olmama Durumuna Göre Katılımcıların Bağlanma Stillerinin İncelenmesi

Kuşak	Değişkenler	İlişki Durumu	n	$\bar{x}$	ss.	t	p
Y Kuşağı	Güvenli Bağlanma	Var	192	3,94	0,57	1,697	,09
		Yok	350	3,86	0,54		
	Kaçınan Bağlanma	Var	192	2,14	0,76	0,964	,33
		Yok	350	2,07	0,69		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Var	192	2,49	0,83	-5,003	,00*
		Yok	350	2,85	0,90		
Z kuşağı	Güvenli Bağlanma	Var	161	3,90	0,58	1,653	,09
		Yok	351	3,81	0,57		
	Kaçınan Bağlanma	Var	161	2,34	0,82	0,819	,41
		Yok	351	2,28	0,71		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Var	161	2,63	0,83	-5,346	,00*
		Yok	351	3,05	0,83		
Toplam	Güvenli Bağlanma	Var	353	3,92	0,57	2,432	,01*
		Yok	701	3,83	0,55		
	Kaçınan Bağlanma	Var	161	2,23	0,79	1,064	,28
		Yok	351	2,18	0,71		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Var	161	2,55	0,83	-7,396	,00*
		Yok	351	2,97	0,87		

* $p<0,05$

10. Katılımcıların Evliliğe Kendini Hazır Hissetme Durumuna Göre Araştırma Değişkenlerinin İncelenmesi

Katılımcıların evliliğe kendini hazır hissetme durumuna göre evlilik beklentilerinin farklılaşıp farklılaşmadığı Chi Square (Ki Kare) testiyle incelenmiştir.

Analiz sonuçları katılımcıların genelinin ($\chi^2_{(4)}=13,314$; $p<0,05$), Y kuşağının ($\chi^2_{(4)}=12,717$; $p<0,05$) ve Z kuşağının ($\chi^2_{(4)}=14,426$; $p<0,05$) evlilik beklentilerinin katılımcıların kendini evliliğe hazır hissetme durumuna göre farklılaştığını göstermektedir. Buna göre evliliğe kendini hazır hisseden Y kuşağındaki katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentileri daha yüksek iken kendilerini hazır hissetmeyenler ve kararsızların gerçekçi ve gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentileri benzer düzeydedir. Z kuşağında kendilerini evliliğe hazır hissedenlerin ve kararsızların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentileri kendilerini evliliğe hazır hissetmeyenlere kıyasla daha yüksektir (Tablo 21).

Tablo 21. Evliliğe Kendini Hazır Hissetme Durumuna Göre Katılımcıların Evlilik Beklentilerinin İncelenmesi

Kuşak	Evliliğe	Evlilik Beklentileri						x ²	p
	Hazır	Kötümser Beklenti		Gerçekçi Beklenti		İdealist Beklenti			
	Hissetme	n	%	n	%	n	%		
Y Kuşağı	Evet	19	14,4	36	27,3	77	58,3	12,717	,01*
	Hayır	45	17,2	107	41,0	109	41,8		
	Kararsız	28	18,8	62	41,6	59	39,6		
Z Kuşağı	Evet	5	6,1	24	29,3	53	64,6	14,426	,00*
	Hayır	48	14,3	121	36,0	167	49,7		
	Kararsız	6	6,4	25	26,6	63	67,0		
Toplam	Evet	24	11,2	60	28,0	130	60,7	13,314	,01*
	Hayır	93	15,6	228	38,2	276	46,2		
	Kararsız	34	14,0	87	35,8	122	50,2		

* $p<0,05$

Katılımcıların bağlanma stillerinin kendilerini evliliğe hazır hissetme durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 22’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların genelinin güvenli bağlanma ($F_{(2,1051)}=7,620$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($F_{(2,1051)}=19,928$; $p<0,05$) düzeyleri kendilerini evliliğe hazır hissetme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Kuşaklar bağlamında incelendiğinde Y kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma ($F_{(2,539)}=3,108$; $p<0,05$), kaçınan bağlanma ($F_{(2,539)}=5,361$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($F_{(2,539)}=9,116$; $p<0,05$) düzeyleri; Z kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma ($F_{(2,509)}=6,148$; $p<0,05$) ve kaygılı-kararsız bağlanma ($F_{(2,509)}=11,050$; $p<0,05$) düzeyleri kendilerini evliliğe hazır hissetme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Tablo 22. Katılımcıların Evliliğe Kendini Hazır Hissetme Durumuna Göre Bağlanma Stillerinin İncelenmesi

Kuşak	Değişken	Evliliğe Hazır Hissetme Durumu	n	$\bar{x}$	ss.	F	p
Y Kuşağı	Güvenli Bağlanma	Evet	132	3,98	0,58	3,108	,04*
		Hayır	261	3,84	0,56		
		Kararsız	149	3,90	0,50		
	Kaçınan Bağlanma	Evet	132	2,12	0,71	5,361	,00*
		Hayır	261	2,17	0,72		
		Kararsız	149	1,94	0,70		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Evet	132	2,47	0,77	9,116	,00*
		Hayır	261	2,87	0,91		
		Kararsız	149	2,79	0,94		
Z Kuşağı	Güvenli Bağlanma	Evet	82	4,02	0,69	6,148	,00*
		Hayır	336	3,82	0,56		
		Kararsız	94	3,73	0,50		
	Kaçınan Bağlanma	Evet	82	2,28	0,78	1,209	,29
		Hayır	336	2,27	0,75		
		Kararsız	94	2,41	0,68		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Evet	82	2,54	0,96	11,050	,00*
		Hayır	336	2,95	0,81		
		Kararsız	94	3,12	0,81		
Toplam	Güvenli Bağlanma	Evet	214	4,00	0,62	7,620	,00*
		Hayır	597	3,83	0,56		
		Kararsız	243	3,83	0,50		
	Kaçınan Bağlanma	Evet	214	2,18	0,74	1,976	,13
		Hayır	597	2,23	0,74		
		Kararsız	243	2,12	0,73		
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	Evet	214	2,50	0,84	19,928	,00*
		Hayır	597	2,92	0,86		
		Kararsız	243	2,92	0,91		

*p<0,05

Katılımcıların kendini evliliğe hazır etme durumuna göre bağlanma stillerinin hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Post Hoc testlerinden yararlanılmıştır. Yapılan Tukey testi sonuçlarına göre Y kuşağında kendini evliliğe hazır hisseden katılımcıların kendini hazır hissetmeyenlere kıyasla güvenli bağlanma düzeyi; kendini evliliğe hazır hissetme konusunda kararsız olduğunu ifade eden katılımcıların kendini hazır hissetmeyenlere kıyasla kaçınan bağlanma düzeyi; kendini evliliğe hazır hisseden katılımcıların kararsızlar ve hazır hissetmeyenlere kıyasla kaygılı-kararsız bağlanma düzeyi daha yüksektir. Z kuşağında kendini evliliğe hazır hisseden katılımcıların kararsızlar ve hazır hissetmeyenlere kıyasla güvenli bağlanma düzeyi ve kaygılı-kararsız bağlanma düzeyi daha yüksektir.

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışma Y ve Z kuşağındaki bireylerin bağlanma stilleri ve evlilik beklentilerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda katılımcılara Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Evlilik Beklentileri Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma kapsamında Y ve Z kuşağındaki bireylerin evlilik beklentilerinin ve bağlanma stillerinin ne düzeyde olduğu; bu değişkenlerin bazı sosyodemografik faktörler (kuşak, cinsiyet, aile tipi, romantik ilişkisi olup olmama durumu, evliliğe kendini hazır hissetme durumu) bağlamında farklılaşıp farklılaşmadığı sorularına cevap aranmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular bu bölümde literatür ve kuramsal temeller ışığında değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

Araştırma 18-22 yaş arası henüz evliliği deneyimlememiş Z kuşağından 512 kişi ve 23-42 yaş arası henüz evliliği deneyimlememiş Y kuşağından 542 kişi olmak üzere toplam 1054 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Örneklem hacminin büyüklüğü bu çalışmanın öne çıkan avantajlarından biridir. Yapılan literatür incelemesinde bu tür çalışmaların çoğunlukla sınırlı örneklem gruplarıyla yapıldığı görülmüştür (Aramideh, RezaKhani 2019; Erdoğan 2019; Göçener 2010; Majidova, İpek 2020; Segrin, Nabi 2002). Aynı zamanda araştırma değişkenleri kuşaklar arası karşılaştırmalı bir şekilde ele alan ilk çalışma olması araştırmanın önemli bir özgünlüğüdür. Ayrıca cinsiyet ve kuşak dağılım dengesinin sağlanması bu çalışmanın bir diğer avantajıdır. Nitekim, literatürde bu araştırma değişkenlerinin kullanıldığı bazı çalışmalar cinsiyet dağılımı noktasında sınırlılıklar bildirmiştir (bkz. Yıldız 2020).

Araştırmanın ilk bulgusu katılımcıların evlilikten en önemli beklentileri ve bu beklentilerini nasıl oluşturduklarına yöneliktir. Bu bağlamda katılımcılara evlilikten en önemli beklentileri sorulmuş ve 7 dereceli şekilde cevaplamaları istenmiştir. Buna göre hem Y kuşağının hem de Z kuşağının evlilikten samimiyet beklentilerinin eşitlik, cinsellik, duygusal yakınlık ve kişisel-fiziksel özelliklere kıyasla daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulgusu literatürdeki kuramsal açıklamaları desteklemektedir. Sternberg (1986) bireylerin evlilikten beklentilerinin en temelde

samimiyet, tutku ve bağlılık gibi oluşan duygusal bağlar aracılığıyla oluştuğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda Sternberg (1986) kapsamlı çalışmaları ve sistematik araştırmaları sonucunda “sevgi üçgeni modeli”ni kavramsallaştırmıştır. Bu modele göre sevgi, her biri bir üçgenin üç köşesinde yer alan üç bileşenin farklı kombinasyonları sonucunda oluşmaktadır. Bu bileşenler samimiyet, tutku ve bağlılıktır. Samimiyet bileşeni, romantik ilişkilerde duygusal yakınlığı ve bağlılığı teşvik eden romantik duyguları; tutku bileşeni, ilişkilerdeki romantizm ve cinsel çekimi; bağlılık bileşeni ise birinin bir başkasını sevdiği kararını ve bu sevgiyi sürdürme taahhüdünü ifade etmektedir. Modele göre bu üç bileşenin birlikte varlığı mükemmel aşkı yani idealist bir aşk beklentisini ifade etmektedir. Mevcut model bu araştırmanın bulguları doğrultusunda değerlendirilecek olursa katılımcıların samimiyet, cinsellik, duygusal yakınlık ve eşitlik puanlarının ortalamasının üzerinde olması mükemmel aşkı aradıkları yorumunun yapılmasına olanak sağlamaktadır. Nitekim her iki kuşağın da evlilik beklentilerinin idealist beklenti düzeyinde olması bu durumu açıklar niteliktedir.

Katılımcıların evlilikten en önemli beklentilerinin yanı sıra evliliğe ilişkin bu beklentileri nasıl oluşturdukları sorulmuş ve hem Y kuşağındaki hem de Z kuşağındaki katılımcıların evliliğe ilişkin beklentilerini büyük oranda duygusal/romantik ilişkileri sayesinde oluşturdukları sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç bilişsel model çerçevesinde açıklanabilir. Nitekim evlilik beklentileri bireylerin romantik ilişkilere yönelik oluşturduğu bilişsel şemalar sonucunda oluşmaktadır (Riggio, Weiser 2008). Beck’e (2001) göre bilişsel şemalar geçmişteki yaşantılarla birlikte kişisel deneyimler sonucunda şekillenmektedir. Benzer şekilde bireylerin romantik ilişkilere ilişkin yönelik şemaları da çoğunlukla romantik ilişki deneyimleriyle oluşmaktadır. Evliliğe yönelik tutum ve beklentiler de bireylerin romantik ilişki deneyimleri sonucunda oluşturmuş oldukları şemalar çerçevesinde şekillenmekte, bireyler yeni bilgileri bu şemalara göre işlemektedir (Kuyucu 2007). Buna göre katılımcıların evliliğe ilişkin beklentilerini önceki duygusal/romantik ilişkileri sayesinde oluşturması literatürdeki kuramsal açıklamaları destekler niteliktedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu ideal evlilik yaşına ilişkindir. Y kuşağındaki katılımcılara göre ideal evlilik yaşı $\bar{x}=27,62\pm2,64$ iken Z kuşağındaki katılımcılara göre ideal evlilik yaşı $\bar{x}=26,53\pm3,05$ ’tir. Araştırmanın bulgusu

literatürdeki bulgularla paralellik göstermektedir. Pınar (2008) tarafından 70 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada öğrenciler en uygun evlilik yaşının 25-29 yaş aralığı olduğunu ifade etmişlerdir. Çizmecioğlu'nun (2020) 18-25 yaş arası 376 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada da benzer şekilde en uygun evlilik yaşı büyük oranda (%49) 26-29 yaş aralığı olarak seçilmiştir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir başka araştırma da öğrenciler tarafından ideal evlenme yaşı 26-29 yaş arası olarak belirtilmiştir (Ondaş 2007). Mevcut yaş aralıkları bireylerin üniversite yaşamını bitirdiği, aktif iş yaşamında yer almaya başladığı ve artık gençlikten yetişkinliğe geçişin başladığı yaş dönemine denk gelmektedir. Bu noktada bireylerin evliliğe en uygun yaş aralığının bu dönem olarak ifade etmesi beklenen bir durumdur.

Araştırmanın temel bulgusu katılımcıların bağlanma stilleri ve evlilikten beklenti düzeylerine ilişkin bulgudur. Buna göre hem Y kuşağındaki katılımcıların hem de Z kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma örüntüsüne sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguya göre güvenli bağlanma düzeyinin kaçınan ve kaygılı/karasız bağlanma düzeylerine kıyasla daha yüksek olması hem Y kuşağının hem de Z kuşağının güvenli bağlanma örüntüsüne sahip olduğunu göstermekte olup elde edilen bu sonucun bağlanma açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Yapılan literatür incelemesinde benzer örneklem gruplarıyla yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Buna göre literatürde bazı çalışmalarda kaygılı bağlanmanın (Atkins 2016; Tepeli-Temiz 2018) bazı çalışmalarda kaçınan bağlanmanın (Kırimer ve diğ. 2014; Şahin 2022) yüksek olduğu görülmekle birlikte mevcut araştırmanın bulgularına paralel sonuçlar elde eden çalışmalar da mevcuttur. Babahanoğlu (2021) tarafından Konya'da 18-30 yaş aralığında 608 genç ile yapılan çalışmada gençlerin güvenli bağlanma ortalamalarının kaçınan bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma ortalamalarına kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Chalet'in (2017) Kanada'da 5647 kişiyle gerçekleştirdiği çalışmada katılımcıların büyük oranının (%61,3) güvenli bağlanma stiline sahip olduğu tespit edilmiştir. Çağlayan ve İpek'in (2019) evlilik uyumu ve bağlanma stilleri üzerine yaptığı çalışmada katılımcıların güvenli bağlanma puanlarının diğer bağlanma örüntülerine kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Arslan (2021) tarafından 454 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada öğrencilerin güvenli bağlanma ortalamalarının kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanmaya

kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Yıldız'ın (2020) 18-25 yaş aralığındaki 411 üniversite öğrencisiyle bağlanma stilleri ve evlilik beklentileri üzerine yaptığı çalışmada da mevcut araştırmanın bulgularına benzer şekilde katılımcıların güvenli bağlanma düzeylerinin kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeylerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Mevcut çalışmada katılımcıların güvenli bağlanma düzeylerinin kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeyine kıyasla daha yüksek olmasının muhtemel nedenin çocukluk döneminde ebeveynlerinin birliktelik durumu olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların çocukluk dönemlerinde ebeveynlerinin birliktelik durumu incelendiğinde hem Y kuşağının (%91,5) hem de Z kuşağının (%92,4) ebeveynlerinin büyük oranda evli ve beraber yaşadığı, ebeveynleri evli ve beraber yaşayan katılımcıların güvenli bağlanma düzeylerinin ($\bar{x}=3,88\pm0,56$) ebeveynleri boşanmış ($\bar{x}=3,65\pm0,50$) ve annesi/babası vefat etmiş ($\bar{x}=3,60\pm0,56$) olan katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim, Brietzke ve arkadaşları (2012) çocukluk dönemlerinde temel bakım verenlerinden ölüm veya boşanma gibi sebeplerle ayrılmak zorunda kalan bireylerin güvensiz bağlanma örüntüleri geliştirdiğini öne sürmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre hem Y kuşağındaki katılımcıların hem de Z kuşağındaki katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde evlilik beklentileriyle ilgili çalışmalarda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Yapılan çalışmalarda katılımcıların evliliğe ilişkin beklentilerinin bazı çalışmalarda gerçekçi olduğu (Akşemsettinoglu 2020; Öz-Soysal ve diğ. 2016; Yıldız 2020), bazı çalışmalarda gerçekçi olmayan-kötümser olduğu (Kamaç 2021), bazı çalışmalarda ise bu çalışmanın bulgularına paralel olarak evliliğe ilişkin beklentilerin gerçekçi olmayan-idealist olduğu görülmektedir. Özeren'in (2021) aile işlevselliği, bağlanma ve evlilik beklentileri üzerine yaptığı çalışmada yetişkin katılımcıların evliliğe ilişkin beklentilerinin büyük oranda (%79,6) idealist olduğu tespit edilmiştir. Evliliğe ilişkin gerçekçi olmayan-idealist beklentilerin kaynağı konusunda ulusal ve uluslararası literatürde tatmin edici bilgiler olduğu söylenemez. Evlilik beklentileri üzerine öncü çalışmalar gerçekleştiren Jones ve Nelson (1996) evliliğe ilişkin idealist beklentilerin tutkulu ve romantik ilişkilerden kaynaklandığını, insanların mükemmel aşk arayışının bir tezahürü olduğunu ifade etmiştir. Pines (2010) ise bireylerin ilişkileri idealize

etmesinin nedeninin “kendini gerçekleştiren kehanet” inancıyla ilişkili olduğunu, partnerlerin birbirlerini idealize etme düzeyinin birlikteliklerini sürdürme sürecini etkilediğini, idealize etme düzeyi ne kadar artarsa bağlılık ve ilişki süresinin o kadar artacağını iddia etmektedir. Sosyal medya kullanımının yaşamın pek çok alanını etkilediği bilinmekle birlikte, özellikle romantik ilişkileri ve evliliğe bakışı da etkilediği yaygın olarak kabul edilmektedir (Fox ve diğ. 2014). Özellikle Instagram gibi uygulamaların “sanal gerçekliği” gerçekmiş gibi algılama riskini artırarak (Köse 2015) bireylerin evliliği idealize etmesine ve evliliklerini sanal dünyayla karşılaştırarak evliliği olumsuz değerlendirmesine yol açabildiği düşünülmektedir. Mevcut araştırmada da Y ve Z kuşağının günlük ortalama sosyal medya kullanım sürelerinin 5 saatin üzerinde olmasından ($\bar{x}=5,06\pm3,43$) ve sosyal medya kullanım sürelerinin %62,4’ünü Instagram’da geçirmelerinden dolayı evliliğe ilişkin beklentilerinin oluşmasında ve gerçekçi olmayan-idealist beklentiler içerisinde olmalarında sosyal medyanın önemli ölçüde etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim Segrin ve Nabi (2002) 285 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada gerçekçi olmayan evlilik beklentilerinde kitle iletişim araçlarının etkisini irdelemiş; medya ve kitle iletişim araçlarının evliliğe ilişkin beklenti ve tutumlar üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmanın önemli bulgularından birisi katılımcıların evlilik beklenti türlerine göre bağlanma stillerinin farklılık göstermesidir. Buna göre Y kuşağındaki katılımcılardan gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip olanların güvenli bağlanma düzeyinin gerçekçi olmayan-kötümser ve gerçekçi evlilik beklentisine sahip olanlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Z kuşağındaki katılımcılardan gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip olanların da güvenli bağlanma düzeyinin gerçekçi olmayan-kötümser ve gerçekçi evlilik beklentisine sahip olanlara kıyasla daha yüksek olduğu; aynı zamanda Z kuşağındaki katılımcılardan gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentisine sahip olanların kaygılı-kararsız bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde mevcut iki değişkenin birlikte ele alındığı çalışmaların oldukça sınırlı olduğu, mevcut çalışmaların da farklı sonuçlar ortaya koyduğu görülmüştür. Aramideh ve RezaKhani (2019) tarafından İran’da 240 kadın üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada gerçekçi evlilik beklentisine sahip olan

öğrencilerin güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine İran'da 632 bekar üniversite öğrencisiyle yapılan bir başka çalışmada güvenli bağlanma stili ile gerçekçi evlilik beklentisi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu, gerçekçi evlilik beklentisini yordayan faktörlerden birisinin güvenli bağlanma stili olduğunu ortaya koymuştur (Khoshnevis ve diğ. 2018). Ulusal literatürde ise bu iki değişkeni birlikte ele alan tek çalışma Yıldız (2020) tarafından yapılmıştır. 18-25 yaş aralığındaki 411 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilen bu çalışmanın bulguları mevcut çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Yıldız'ın (2020) üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve evlilik beklentilerine üzerine yaptığı çalışmada gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip olan katılımcıların gerçekçi olmayan-kötümser ve gerçekçi evlilik beklentisine sahip olan katılımcılara göre güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Evlilik beklentisi, kişilerin çevrelerinden gözlemledikleri evlilik stilleri ve kendi ebeveynlerinin evlilik stillerini algısal olarak harmanlayıp kendi ideal romantik ilişkilerini kurgulamasıdır (Yıldız 2020). Mevcut araştırmada katılımcıların aile ilişkilerini ($\bar{x}=3,75\pm0,96$) oldukça iyi olarak değerlendirmeleri ve güvenli bağlanma stiline sahip olmaları aile ve evliliğe yönelik olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Olumlu bir aile iklimine sahip olduğunu ifade eden katılımcıların kendi romantik ilişki ve evliliklerinde de bu olumlu ortamı araması ve idealist beklentiler içerisinde olması beklenen bir durumdur.

Araştırmada değişkenler cinsiyet faktörü bağlamında incelenmiş olup elde edilen bulgulardan hem Y kuşağındaki katılımcıların hem de Z kuşağındaki katılımcıların evlilik beklentilerinin farklılık gösterdiği görülmüştür. Buna göre, Y kuşağındaki erkeklerin gerçekçi olmayan-idealist beklentilerinin kadınlara kıyasla daha yüksek, Z kuşağındaki kadınların gerçekçi beklentilerinin erkeklere kıyasla daha yüksek, idealist beklentilerin ise kadın ve erkeklerde benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde evlilik beklentilerinin cinsiyete göre değerlendirilmesinde farklı bulgular elde edildiği görülmektedir. Kuveyt'te Alqashan ve Alkandari (2010) tarafından 661 genç ile yapılan çalışmada erkeklerin kadınlara kıyasla evliliğe daha olumlu baktıkları saptanmıştır. Galloway ve arkadaşları (2015) Amerika'da 228 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdikleri çalışmada kadınların erkeklere kıyasla romantik ilişkilerden daha gerçekçi olmayan idealist beklentiler

içerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Güler'in (2021) 18-25 yaş arası 454 bekar katılımcılarla yaptığı araştırmada erkeklerin evlilik beklentilerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Erdoğan (2019) tarafından 349 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada da erkeklerin gerçekçi olmayan beklentilerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte evlilik beklentilerine ilişkin yapılan bazı çalışmalarda da cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Jones, Nelson 1996; Yıldız 2020). Mevcut araştırmada Y kuşağındaki erkek katılımcıların ($\bar{x}=3,88\pm0,91$) aile ilişkilerini değerlendirme düzeyinin kadın katılımcılara kıyasla daha yüksek olması, kendi romantik ilişki ve evliliklerinde de idealist beklentiler içerisinde olmasına kaynaklık etmiş olabilir.

Aynı zamanda bulgulardan Y kuşağındaki katılımcıların kaçınan bağlanma düzeylerinin, Z kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür. Bulgulardan erkeklerin kaçınan bağlanma düzeyinin hem Y kuşağında hem de Z kuşağında kadınlardan yüksek, Z kuşağındaki kadınların güvenli bağlanma düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde bağlanma stillerinin cinsiyete göre değerlendirilmesine ilişkin araştırmaların farklı sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Erözkan (2011) tarafından 504 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada erkek öğrencilerin güvenli bağlanma düzeyinin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Koser ve Barut'un (2020) 300 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada da benzer şekilde erkeklerin güvenli bağlanma stillerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Subaşı ve Kazan (2020) tarafından 324 genç yetişkinle yapılan araştırmada kadınların kaygılı bağlanma stillerinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bayraktar (2020) tarafından 817 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilen çalışmada ise mevcut çalışmalarının bulgularıyla benzer şekilde bulgular ortaya konulmuştur. Bayraktar (2020) tarafından yapılan araştırmada kadınların güvenli bağlanma düzeyinin erkeklere kıyasla daha yüksek, erkeklerin kaçınan bağlanma düzeyinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu, kaygılı/kararsız bağlanma stiline cinsiyete göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Akpınar'ın (2019) 19-26 yaş arası 638 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada da kadın katılımcıların güvenli bağlanma

düzeyinin erkeklere kıyasla, erkek katılımcıların kaçınan bağlanma düzeyinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Genç (2020) tarafından yapılan çalışmada erkek katılımcıların kaçınan bağlanma düzeylerinin kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Y kuşağında ve Z kuşağında erkeklerin kaçınan bağlanma düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olması ebeveyn tutumlarıyla ilişkili olabilir. Zira her iki kuşakta da tutarsız aile tutumuna sahip erkeklerin kaçınan bağlanma düzeylerinin ortalaması (Y kuşağı için $\bar{x}=2,59\pm0,72$; Z kuşağı için $\bar{x}=2,72\pm0,79$) diğer ebeveyn tutumlarına sahip olanlardan daha yüksektir. Kaçınan bağlanmanın çocuk ve bakım veren arasındaki tutarsız ilişkilerden kaynaklandığı düşünüldüğünde tutarsız aile tutumunun da kaçınan bağlanmayla ilişkisi anlaşılabacaktır. Z kuşağında kadınların güvenli bağlanma düzeylerinin erkeklere kıyasla daha yüksek olmasının muhtemel nedenlerinden birisi yine ebeveyn tutumuyla ilişkili olabilir. Nitekim bu çalışma kapsamında demokratik aile tutumuna sahip kadınların ($\bar{x}=4,10\pm0,44$) güvenli bağlanma düzeyinin erkeklere ($\bar{x}=3,85\pm0,57$) kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Demokratik aile tutumu bireylerin sosyalleşmesine ve çevreleriyle sağlıklı ilişkiler kurmasına zemin oluşturmakta bu da bireylerin güvenli bağlanmalarına katkı sunabilmektedir (Sümer ve diğ. 2010).

Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu araştırma değişkenlerinin aile tipine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgudur. Araştırma bulgularından Z kuşağındaki katılımcıların evlilik beklentilerinin aile tipine göre farklılaştığı görülmüştür. Buna göre aşırı korumacı aile tipine sahip Z kuşağındaki katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentilerinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde bu bulguya ilişkin sınırlı sayıda çalışma olduğu (Akşemsettinoglu 2020) mevcut çalışmaların da bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmediği görülmüştür. Aşırı korumacı aile tutumunda ebeveynler çocuklarına her konuda oldukça fazla ilgi göstermektedirler. Aşırı korumacı aile tutumuna sahip ebeveynler çocuklarına karşı hemen hemen bütün duyguları radikal boyutlarda yaşamaktadırlar. Aşırı sevgi, aşırı denetim, aşırı koruma ve aşırı bağımlılık bu aile tutumunun temel özelliklerindendir. Aşırı korumacı tutum çocukların bağımsız birer birey olmasının önündeki engellerden birisidir. Bu tutuma sahip ebeveynler çocukları üzerinde her konuda söz ve sorumluluk sahibi olmak istemektedirler. Bütün gereksinimleri, ihtiyaç duyduğu her şey ebeveynleri tarafından karşılanan çocuklar

zaman geçtikçe bunu sosyal ilişkilerinde de göstermeye başlar ve bu durumu içselleştirir. Karşısındaki bireylerden de ihtiyaçlarını karşılamasını beklerler (Özgüven 2001). Bununla birlikte bu tutuma sahip ebeveynler çocukları üzerinde oldukça fazla baskı ve kontrol uygulamaktadırlar. Uygulanan bu aşırı baskı ve kontrol bireylerin özgüvenlerinin düşmesine, kendi kararlarını alamayacak düzeyde bağımlı bir kişilik yapılanması geliştirmesine yol açabilmektedir (Alisinanoğlu 2003). Bu bağlamda aşırı korumacı aile tutumuna sahip bireylerin evlilikten yüksek beklentiler içerisinde olmasının ve evliliği idealize etmesinin; bireylerin evliliği ailenin baskısından kurtulmasını sağlayacak bir özgürleşme aracı ve kendi otoritelerini oluşturabilecekleri bir ortam, baskı ve kontrolden bir kaçış yolu olarak görmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öte yandan Y kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeylerinin; Z kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeylerinin aile tipine göre farklılaştığı görülmüştür. Bulgudan Y kuşağında güvenli bağlanma düzeyinin demokratik aile tipinde, kaygılı/kararsız bağlanma stilinin tutarsız aile tipinde yüksek olduğu; Z kuşağında güvenli bağlanma düzeyinin demokratik aile tipinde, kaçınan bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeyinin tutarsız aile tipinde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde ilgili çalışmaların bulguları bu çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bozdemir ve Gündüz'ün (2016) 935 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada demokratik aile tutumu ile kaçınan ve kaygılı bağlanma örüntüleri arasında negatif, korumacı ve otoriter aile tutumlarıyla kaçınan ve kaygılı bağlanma örüntüleri arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu tespit edilmiştir. Babahanoğlu (2021) tarafından Konya'da 18-30 yaş aralığında 608 genç ile yapılan çalışmada da demokratik ve hoşgörülü aile tutumuna sahip gençlerin güvenli bağlanma düzeyleri diğer ebeveyn tutumlarına sahip gençlere kıyasla daha yüksektir. Sümer ve arkadaşları (2010) tarafından demokratik aile tutumuna sahip bireylerin sosyal çevreleriyle olumlu etkileşimler kurduğu, güvenli bağlanma örüntüsüne sahip oldukları, bilişsel açıdan yetenekli oldukları ve olumlu sosyal davranışlar geliştirdiği ifade edilmektedir. İdeal anne baba tutumu olarak ifade edilen demokratik aile tutumuna (Yavuzer 2017) sahip bireylerin güvenli bağlanma örüntüsü geliştirmesi; tutarsız aile tutumuna sahip bireylerin kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma örüntüleri

geliştirmesi beklenen bir durumdur. Nitekim kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma stilleri, bireyler ve bağlanma figürü arasındaki ilişkinin tutarsızlığı, istikrarsızlığı, soğukluğu ve tepkisizliği ile karakterize bir bağlanma örüntüsüdür (Ainsworth ve diğ. 1978; Fraley ve diğ. 1998). Benzer şekilde dengeli, güven esaslı, hoşgörülü, yapıcı ve sınırların/sorumlulukların belirli olmasıyla karakterize güvenli bağlanma örüntüsüne sahip bireylerin spesifik özellikleriyle demokratik aile tutumuna sahip bireylerin spesifik özellikleri paralellik göstermektedir (Hazan, Shaver 1987). Bu noktada mevcut araştırmanın bulguları kuramsal açıdan beklenen bir sonuçtur.

Araştırmanın öne çıkan bir başka bulgusu ise, araştırma değişkenlerinin katılımcıların romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre incelenmesine ilişkindir. Bulgulardan evlilik beklentilerinin romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre hem Y kuşağında hem de Z kuşağında farklılaştığı görülmüştür. Buna göre hem Y kuşağında hem de Z kuşağında romantik ilişkisi olanların idealist beklentilerinin romantik ilişkisi olmayanlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları literatür bulgularıyla paralellik göstermektedir. Küçükarslan ve Gizir'in (2014) 18-30 yaş aralığında 957 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği romantik ilişki inançlarına ilişkin çalışmada halihazırda romantik ilişki yaşayan öğrencilerin romantik ilişkiyi idealleştirme inancının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Erdoğan (2019) tarafından akılcı olmayan evlilik beklentileri üzerine 349 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada romantik ilişkisi sahip olmanın evliliğe ilişkin akılcı olmayan beklentilerle yakından ilişkili olduğu, romantik ilişkiye sahip katılımcıların evliliğe ilişkin akılcı olmayan beklentilerinin romantik ilişkisi olmayanlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 18-25 yaş aralığında henüz evliliği deneyimlememiş 454 genç ile gerçekleştirilen bir başka çalışmada da benzer şekilde romantik ilişki sahibi olan gençlerin evliliğe ilişkin beklentilerinin romantik ilişkisi olmayanlara göre daha yüksek ve evliliğe ilişkin gerçekçi olmayan-idealist beklentiler içerisinde oldukları saptanmıştır (Güler 2021). Bu durumun muhtemel nedeninin romantik ilişkisi olan katılımcıların mevcut romantik ilişkilerinde deneyimledikleri aşk ve tutkunun etkisiyle evliliğe ilişkin beklentilerini rasyonel olmayan bir biçimde idealize etmesi olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların bağlanma örüntüleri romantik ilişki durumuna incelendiğinde hem Y kuşağındaki katılımcıların hem de Z kuşağındaki katılımcıların kaygılı/kararsız

bağlanma stillerinin romantik ilişkisi olup olmama durumuna göre farklılaştığı görülmüştür. Buna göre hem Y kuşağında hem de Z kuşağında romantik ilişkisi olmayan katılımcıların kaygılı/kararsız bağlanma stillerinin romantik ilişkisi olanlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde incelenen çalışmaların bulguları mevcut çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Yıldız (2020) tarafından 18-25 yaş aralığında 411 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada da bu çalışmanın bulgularına benzer şekilde romantik ilişkisi olan öğrencilerin kaygılı/kararsız bağlanma düzeylerinin romantik ilişkisi olmayan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaygılı/kararsız bağlanma stili dış dünyayı tehlikeli olarak algılaması, bağlanma figürüyle ilişkisinin tutarsız, istikrarsız olması gibi karakteristik özellikleri ele alındığında bu bireylerin romantik ilişki konusunda da istikrarlı ve tutarlı olamaması beklenen bir durumdur (Ainsworth ve diğ. 1978). Öte yandan Hazan ve Shaver (1987) güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip bireylerin romantik ilişkilerinde kararsızlık ve kaygı içerisinde olduklarını, romantik ilişkileri başlatma konusunda kaçınan olduklarını, romantik partner ilişkilerine mesafeli yaklaştıklarını belirtmiştir. Bu bağlanma romantik ilişkisi bulunmayan katılımcıların güvensiz bağlanma örüntüleri geliştirmesi beklenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın son bulgusu katılımcıların kendilerini evliliğe hazır hissetme durumuna göre evlilik beklentilerinin bağlanma stillerinin farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Elde edilen bulgulara göre hem Y kuşağının hem de Z kuşağının evlilik beklentileri katılımcıların kendini evliliğe hazır hissetme durumuna göre farklılaşmaktadır. Buna göre evliliğe kendini hazır hisseden Y kuşağındaki katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentilerinin, Z kuşağında kendilerini evliliğe hazır hissedenlerin ve kararsızların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde araştırmanın bu bulgusuna ilişkin oldukça sınırlı çalışmanın olduğu görülmüştür. Akbaş ve arkadaşları (2019) tarafından 791 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilen çalışmada evlilikten korkmayan evliliğe kendini hazır hisseden öğrencilerin evliliğe ilişkin olumlu tutumlarının, evlilikten korkan kendini evliliğe hazır hissetmeyen katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde bireylerin evliliğe kendini hazır hissetmemelerinin ve evlilikten

korkmalarının sebepleri olarak, evliliğin bireylere yeni rol ve görevler yüklemesi, sosyo-ekonomik sorumluluklar yüklemesi, özgürlüğü kısıtlayıcı unsurlar barındırması, bireysellikten uzaklaştırması ve aile içinde meydana gelen şiddet olaylarının artışı gibi faktörler ifade edilmektedir (Tezcan, Yadiğar 2004). Bu faktörlerin kendi gerçekleştireceği evlilikte de olabileceği düşüncesinden dolayı evliliğe kendini hazır hissetmeyen katılımcıların evliliğe yüksek anlamlar yüklenmediği, evlilikten yüksek beklentiler içerisinde olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmada katılımcıların kendini evliliğe hazır hissetme durumuna göre bağlanma stilleri incelenmiş olup elde edilen bulgulardan hem Y kuşağında hem de Z kuşağında kendini evliliğe hazır hissedenlerin güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek, Y kuşağında kendini evliliğe hazır hissetmeyenlerin kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde mevcut çalışmanın bulgularının karşılaştırılacağı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın bu bulgusu romantik ilişkilere yönelik tutum ve bağlanma örüntüleri çerçevesinde tartışılacaktır. Bu bağlamda literatürde bağlanma stilleri ve romantik ilişkilere ilişkin tutumlar üzerine pek çok çalışmanın olduğu görülmektedir. Majidova ve İpek (2020) tarafından 18-25 yaş arası 200 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada güvenli bağlanma örüntüleriyle olumlu evlilik tutumları arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu, güvenli bağlanmanın olumlu evlilik tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Babahanoğlu'nun (2021) 608 genç ile gerçekleştirdiği çalışmada da olumlu eş seçimi ile güvenli bağlanma stili arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı, kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Göçener (2010) tarafından 280 öğrenciyle yapılan çalışmada öğrencilerin güvenli bağlanma örüntülerinin besleyici/doyurucu ilişki tarzının anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Literatürde yapılan çalışmaların sonucunda elde edilen bulgulardan da görüleceği üzere güvenli bağlanma ile evliliğe ilişkin olumlu tutumlar arasında olumlu bir ilişki söz konusudur. Mevcut çalışmada evliliğe kendini hazır hisseden bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının da olumlu olacağı düşüncesinden hareketle bu katılımcıların güvenli bağlanma örüntülerine sahip olması mevcut literatür ve kuramsal açıklamalar odağında beklenen bir durumdur.

SONUÇ

Y ve Z kuşağındaki bireylerin bağlanma stilleri ve evlilik beklentilerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen sonuçlar sunulmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre;

- Hem Y kuşağındaki hem de Z kuşağındaki katılımcıların evlilikten en önemli beklentileri samimiyettir. Her iki kuşaktaki katılımcılar da bu beklentilerini duygusal/romantik ilişkileri sayesinde oluşturmaktadır.
- Y kuşağındaki katılımcılara göre evlilik yaşı 27 iken Z kuşağındaki katılımcıların ideal evlilik yaşı 26'dır. Her iki kuşağın da ideal evlilik yaşı benzerdir.
- Hem Y kuşağındaki katılımcıların hem de Z kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma düzeyi kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeyine göre daha yüksektir.
- Hem Y kuşağındaki katılımcıların hem de Z kuşağındaki katılımcıların evlilikten beklentileri gerçekçi olmayan-idealist beklenti düzeyindedir.
- Y kuşağında gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip katılımcıların güvenli bağlanma düzeyleri, Z kuşağında gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisine sahip katılımcıların güvenli bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeyleri gerçekçi olmayan-kötümser ve gerçekçi evlilik beklentisine sahip olanlara kıyasla daha yüksektir.
- Y kuşağındaki katılımcıların gerçekçi olmayan-kötümser evlilik beklentileri ve gerçekçi evlilik beklentileri Z kuşağındaki katılımcılara göre daha yüksek iken Z kuşağındaki katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentileri Y kuşağındaki katılımcılara göre daha yüksektir.
- Hem Y kuşağındaki hem de Z kuşağındaki katılımcıların güvenli bağlanma düzeyi benzer iken, Z kuşağındaki katılımcıların kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeyleri Y kuşağındaki katılımcılara göre daha yüksektir.
- Y kuşağındaki erkeklerin gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentileri kadınlardan, kadınların gerçekçi ve gerçekçi olmayan-kötümser beklentileri erkeklerden daha yüksektir. Z kuşağındaki erkeklerin gerçekçi olmayan-kötümser beklentileri kadınlardan daha yüksek iken gerçekçi ve gerçekçi olmayan-idealist beklentileri her iki cinsiyette de benzerdir.

- Y kuşağındaki erkeklerin kaçınan bağlanma düzeyleri kadınlardan daha yüksek iken güvenli bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeyleri her iki cinsiyette de benzerdir. Z kuşağındaki erkeklerin güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma düzeyleri kadınlardan daha yüksek iken kaygılı/kararsız bağlanma düzeyleri her iki cinsiyette de benzerdir.
- Y kuşağında katılımcıların aile tipine göre evlilik beklentileri farklılık göstermezken Z kuşağındaki tutarsız aile tipine sahip katılımcıların gerçekçi olmayan-kötümser, demokratik aile tipine sahip olanların gerçekçi, aşırı korumacı aile tipine sahip olanların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentisi düzeyleri daha yüksektir.
- Y kuşağında demokratik aile tipine sahip olan katılımcıların güvenli bağlanma, tutarsız aile tipine sahip olanların kaygılı/kararsız bağlanma düzeyi daha yüksek iken; Z kuşağında demokratik aile tipine sahip katılımcıların güvenli bağlanma, tutarsız aile tipine sahip olanların kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma düzeyleri daha yüksektir.
- Hem Y kuşağında hem de Z kuşağında romantik ilişkisi olmayan katılımcıların gerçekçi olmayan-kötümser ve gerçekçi evlilik beklentileri daha yüksek iken her iki kuşakta da romantik ilişkisi olan katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentileri daha yüksektir.
- Hem Y kuşağında hem de Z kuşağında romantik ilişkisi olan katılımcılar ile olmayan katılımcıların güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanma düzeyleri benzer iken romantik ilişkisi olmayan katılımcıların kaygılı/kararsız bağlanma düzeyleri daha yüksektir.
- Y kuşağında evliliğe kendini hazır hissetme konusunda kararsız olan katılımcıların gerçekçi olmayan-kötümser ve gerçekçi evlilik beklentileri, evliliğe kendini hazır hissedenlerin gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentileri daha yüksek iken Z kuşağında evliliğe kendini hazır hissetmeyenlerin gerçekçi olmayan-kötümser ve gerçekçi evlilik beklentileri, evliliğe kendini hazır hissetme konusunda kararsız olan katılımcıların gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentileri daha yüksektir.

ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgular ve sonuçlar çerçevesinde politika yapıcılara, uygulayıcılara ve gelecekte yapılacak araştırmalara bazı öneriler sunulmuştur.

Mevcut araştırma için çalışma grubu olarak Y ve Z kuşağı seçilmiştir. Yeni yapılacak araştırmaların daha farklı örneklem gruplarıyla (örneğin; parçalanmış ailede yetişmiş bireyler, çocukluk dönemini kurum bakımında geçirmiş bireyler vb.) gerçekleştirilmesi alana önemli katkılar sunacaktır.

Bu araştırmada sonuçlar nicel yaklaşım benimsenerek elde edilmiştir. Bireylerin evliliğe ilişkin beklentileri ve yetişkin bağlanma örüntülerinin daha iyi anlaşılabilmesi, derinlemesine ve kapsamlı sonuçların elde edilebilmesi için yeni yapılacak çalışmalarda hem nicel yaklaşımı hem de nitel yaklaşımı içerisinde barındıran karma modelin kullanılması daha faydalı olacaktır.

Evlilik olgusunun kompleks yapısından dolayı evliliğin pek çok değişkenle ilişkisi bulunmaktadır. Bu bakımdan yeni yapılacak çalışmalarda evlilik olgusunun farklı yönlerine odaklanılmasının, evlilikle ilişkili farklı değişkenlerle birlikte ele alınmasının sınırlı literatürü zenginleştireceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda hem Y kuşağındaki bireylerin hem de Z kuşağındaki bireylerin gerçekçi olmayan-idealist evlilik beklentilerine sahip olması, katılımcıların akılcı olmayan inançlarla evliliğe yaklaştıklarını göstermekte olup bu durumun ise ileride evlilikte yaşanacak doyumsuzluğa ve boşanmalara neden olabileceğine ilişkin literatürde çalışmalar mevcuttur. Bu noktada evlilik öncesinde bireyler için “evlilik öncesi danışmanlık” hizmetinin verilmesinin bireylerin evliliğe ilişkin akılcı inançlar geliştirmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Mevcut evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerinin, evliliğe ilişkin eğitim ve seminerlerin yaygınlaştırılmasının başarılı evlilikler ve toplum ruh sağlığı bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu uygulamalar multidisipliner bakış açısı çerçevesinde alanında yetkin sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, aile danışmanları ve doktorlardan oluşan bir ekiple verilebilir.

Araştırmada elde edilen bulgular çerçevesinde çeşitli sosyodemografik faktörlerin bireylerin evlilik beklentileri ve bağlanma stilleriyle ilişkili olduğu görülmüştür. Uzmanların uygulamalarını gerçekleştirirken sosyo-demografik

faktörleri göz önünde bulundurmaları sunulan hizmetin işlevselliği açısından önemlidir.

Evlilik ve çiftler arası ilişkilerin büyük oranda aile ortamında şekillendiği düşünüldüğünde “aile danışmanlığı” uygulamalarının yaygınlaştırılmasının sağlıklı ve işlevsel inançlara sahip nesiller yetiştirilmesinde oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Bireylerin sosyalizasyon sürecinde aileden sonra en etkili faktörün okullar olduğu bilinmektedir. Bireylerin çocukluk döneminden itibaren gelişimlerine etki eden biyopsikososyal faktörler üzerine odaklanılması, sosyal işlevselliklerinin geliştirilmesi, sağlıklı bağlanma örüntülerinin kurulabilmesi, akılcı inançlar çerçevesinde gelecek ideallerinin oluşturulması ve gereksinim duyulan psiko-sosyal hizmetlerden daha işlevsel şekilde yararlanılabilmesi adına okul sosyal hizmeti uygulamasının hayat geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Okul sosyal hizmet uzmanlarının sağlıklı ilişkilerin ve sağlıklı ailelerin kurulabilmesi, sağlıklı kişilik gelişiminin ve bilişsel yapının oluşması için çocuklarla terapötik uygulamalar gerçekleştirip danışmanlık hizmeti vermesinin gelecek nesillerin sosyal ve kişilik gelişimi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ailelerin, her açıdan daha sağlıklı bireyler yetiştirmeleri ve aile bütünlüğünün korunması adına serbest zaman dilimlerini etkin kullanmaları gereklidir. Serbest zamanlar etkili bir şekilde değerlendirilemediğinde çocukların kişilik gelişiminde olumsuzlukların yaşanması muhtemeldir (Şen, Sarıkaya 2015). Nitekim araştırma sonucunda her iki kuşakta da sosyal medya kullanım sürelerinin oldukça yüksek olması bireyler için boş zamanı değerlendirme çalışmalarının önemini ortaya koymaktadır. Bireylerin sağlıklı, sosyal ve duygusal gelişimi, entelektüel kapasitelerinin artırılması ve sağlıklı aile bağlarının oluşturulması için aile ile birlikte yapılan boş zamanı değerlendirme aktivitelerinin yaygınlaştırılmasının gerekliliği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel Orhan, Batur, H. Zeynep ve Ekşili, Nisa (2014). Kuşakların değişen yüzü ve y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: Mobil yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (19), 165-182.
- Ainsworth Marry Salter (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709–716. DOI:10.1037/0003-066X.44.4.709
- Ainsworth Marry Salter ve Bell Silvia (1974). Mother-infant interaction and the development of competence. K. J. Connolly ve J. S. Bruner (Ed.), *The growth of competence*. New York: Academic Press.
- Ainsworth Marry Salter, Blehar Marry, Waters Everett ve Wall Sally (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Akbaş Meltem, Gökyıldız-Sürücü Şule, Onat-Köroğlu Cemile ve Öztürk Melike (2019). Üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarını etkileyen faktörler. *Cukurova Medical Journal* 44 (1), 93-100. DOI: 10.17826/cumj.441022
- Akgün Rumeysa ve Polat-Uluocak Gonca (2010). Evlilikte etkili iletişim ve problem çözüme: bir toplum merkezindeki kadınlarla gerçekleştirilen grup çalışması. *Aile ve Toplum*, 6(23), 9-22.
- Akpınar, Elif Hazal (2019). *Üniversite öğrencilerinin rastgele cinsel yaşantıları ile bağlanma stilleri ve yalnızlık algısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Aksakoğlu, Gazanfer (2001). *Sağlıkta araştırma teknikleri ve analiz yöntemleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Akşemsettinoglu, Sinem (2020). *Romantik ilişki yaşayan bireylerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ilişki doyumu ve evlilik beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aldous Joan ve Klein David (1991). Sentiment and services: Models of intergenerational relationships in mid-life. *Journal of Marriage and the Family*, 53 (3), 595-608.
- Alisinanoğlu, Fatma (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 97-107.
- Alqashan Humoud ve Alkandari Hayfaa (2010). Attitudes of Kuwaiti young adults toward marriage and divorce: A comparative study between young adults from intact and divorced families. *Advances in Social Work*, 11(1), 33-47. DOI:10.18060/255
- Amato Paul ve Previti Denise (2003). People's reasons for divorcing: Gender, social class, the life course, and adjustment. *Family Issues*, 24(5), 602-626. DOI:10.1177/0192513X03254507
- Aramideh Rahman ve RezaKhani Simindokht (2019). Expectation of marriage based on attachment styles and personality traits. *Quarterly Journal of Women and Society*, 10(4), 223-243.

- Arsenault, Paul (2004). Validating generational differences: A legitimate diversity and leadership issue. *Leadership & Organization Development Journal*, 25 (2),124-141. DOI: 10.1108/01437730410521813
- Arslan, Berika (2021). *Üniversite öğrencilerinde sosyal görünüş kaygısı ve bağlanma stillerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atkins, Sarah (2016). *The relationship between shame and attachment styles* [Unpublished Doctoral Thesis]. University Of North Texas.
- Babahanoğlu, Rasim (2021). Gençlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 17, 98-118. DOI:10.46218/tshd.900972
- Barich Rachel Roseman ve Bielby Denise (1996). Rethinking marriage: Change and stability in expectations: 1967-1994. *Journal of Family Issues*, 17(2), 139-169. DOI: 10.1177/019251396017002001
- Bartholomew Kim ve Horowitz Leonardo (1991). Attachment styles among young adults. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2), 226-244. DOI:10.1037/0022-3514.61.2.226
- Baştürk Savaş ve Taştepe Mehtap (2013). Evren ve örneklem. S. Baştürk (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss. 129-159) içinde. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Baykal, Ahmet (2019). *A comparative analysis on voting behavior of generations X, Y, and Z: Ankara case* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayraktar, Mustafa (2020). *Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, sosyal medya bağımlılığı ve koşullu öz-değer arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Bayrami Mansour, Heshmati Rasoul ve Karami Rana (2011). Anxiety: Trait/state, sensation seeking and marital satisfaction in married women. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (30), 765-770. DOI: 10.1016/j.sbspro.2011.10.149
- Baysal-Berkup, Sezin (2015). *Sosyal ağlarda bireysel mahremiyet paylaşımı: X ve Y kuşakları arasında karşılaştırmalı bir analiz* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beck, Judith (2001). *Bilişsel terapi: Temel ilkeler ve ötesi*. (N. Hisli Şahin Çev.) Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Bencsik Andrea, Horvath-Csikos Gabriella ve Juhasz Timea (2016). Y and Z generations at workplaces. *Journal Of Competitiveness*, 8(3), 90-106. DOI:10.7441/joc.2016.03.06
- Bennet Susanne ve Nelson Judith Kay (2010). *Adult attachment in clinical social work*. Washington: Springer.
- Berber-Çelik, Çiğdem (2018). Bağlanma stilleri, psikolojik iyi oluş ve sosyal güvende hissetme: aralarındaki ilişki ne? *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (25), 27-40.
- Bickel Janet ve Brown Ann (2005). Generation X: Implications for faculty recruitment and development in academic health centers. *Academic Medicine*, 80(3), 205–210. DOI: 10.1097/00001888-200503000-00003

- Bolser Karen ve Gosciej Rachel (2015). Millennials: Multi-generational leaders staying connected. *Journal of Practical Consulting*, 5 (2), 1-9.
- Bourne, Bea (2009). *Phenomenological study of response to organizational change: Baby boomers, generation X, and generation Y* [Unpublished master's thesis]. University of Phoenix.
- Bowlby, John (1944). Forty-four juvenile thieves: Their characters and home life. *International Journal of Psychoanalysis*, 25, 19-53.
- Bowlby, John (1969). *Attachment and loss: Volume I*. New York: Basic Books.
- Bowlby, John (1973). *Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bozdemir Feyza ve Gündüz Bülent (2016). Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkileri. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1797-1814. DOI:10.14687/ijhs.v13i1.3700
- Bretherton Inge ve Munholland Kristine (2008). Internal working models in attachment relationships: Elaborating a central construct in attachment theory. J. Cassidy ve P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (ss. 102–127) içinde. New York, NY: Guilford Press.
- Bretherton, Inge (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759-775. DOI:10.1037/0012-1649.28.5.759
- Brietzke Elisa, Sant'anna Marcia Kauer, Jackowski Andrea, Grassi-Oliveira Rodrigo, Buckner Joanna, Zugman Andre, Mansur Rodrigo Barbachan ve Bressan Rodrigo Affonseca (2012) Impact of childhood stress on psychopathology. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 34, 480-488. DOI: 10.1016/j.rbp.2012.04.009
- Bristow, Jennie (2016). *The sociology of generations: New directions and challenges*. London: Macmillan.
- Buahene Adwoa ve Kovary Giselle (2003). *The road to performance success: Understanding and managing the generational divide*. Toronto: N-Gen People Performance Inc.
- Burger, Jerry (2006). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri* (İ.D. Erguvan-Sarioğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Canel, Azize Nilgün (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Carroll Jason ve Doherty William (2003). Evaluating the effectiveness of premarital prevention programs: A meta-analytic review of outcome research. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 52(2), 105-118. DOI:10.1111/j.1741-3729.2003.00105.x
- Carroll Jason, Knapp Stan ve Holman Thomas (2005). Theorizing about marriage. L. Bengtson (Ed.), *Sourcebook of family theory & research* (ss. 263-277) içinde. CA: Sage.
- Castelfranchi Cristiano ve Lorini Emiliano (2003). Cognitive anatomy and functions of expectations. *Workshop on Cognitive modelling of Agents and Multi-Agent Interactions*. Mexico: IJCAI.

- Chalet, Elias (2017). *Examining the role of attachment styles and their relationship to the risk of psychopathology and the use of mental health care services* [Unpublished master's thesis]. McGill University.
- Chatav Yael ve Whisman Mark (2009). Partner schemas and relationship functioning: A states of mind analyses. *Behavior Therapy*, 40, 50-56. DOI:10.1016/j.beth.2007.12.005
- Cho Meehee, Bonn Mark ve Han Su Jin (2018). Generation z's sustainable volunteering: motivations, attitudes and job performance. *Sustainability*, 10 (5), 1400. DOI:10.3390/su10051400
- Collins Nancy ve Read Stephan (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (4), 644-663. DOI:10.1037/0022-3514.58.4.644
- Connors, Marry (2011). Attachment theory: a "secure base" for psychotherapy integration. *Journal of Psychotherapy Integration*, 21(3), 348-362. DOI:10.1037/a0025460
- Cottrell, Sarah (2022). *A year-by-year guide to different generations and their personalities*. Temmuz 28, 2022 tarihinde <https://www.parents.com/parenting/better-parenting/style/generation-names-and-years-a-cheat-sheet-for-parents/> adresinden alındı.
- Creswell, John (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). London: Sage.
- Cüceloğlu, Doğan (2017). *Evlenmeden önce*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağ Pınar ve Yıldırım İbrahim (2016). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Turkish Psychological Counseling And Guidance Journal*. 4(39), 13-23.
- Çağlayan Yelda İpek ve İpek Melek (2019). Çiftlerde bağlanma stilleri, evlilik ile evlilik uyumu ilişkisinin incelenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi*, 5 (2), 161-180.
- Çelik, Burçe (2010). Teknolojinin taşrası, taşranın teknolojisi: Osmanlı'dan Türkiye'ye teknolojik deneyimler ve gerilimler. Z.T.Akbal Süalp and A.Güneş, (ed.), *Taşrada var bir zaman: Taşra kavramı üzerine tartışmalar* (ss. 189-210) içinde. İstanbul: Çitlembik Yayın.
- Çetin-Aydın Gülşen ve Başol Oğuz (2014). X ve Y kuşağı: Çalışmanın anlamında bir değişme var mı?. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 4 (4), 1-15. DOI:10.17339/ejovoc.41369
- Çizmecioğlu, Rüveyda (2020). *Evlilik olgunluğu ile evlilik beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Daniel Wayne ve Terrell James (1986). *Business statistics: Basic concepts and methodology* (4th ed.). Dallas: Houghton Mifflin.
- Dawson Beth ve Trapp Robert (2001). Probability & related topics for making inferences about data. B. Dawson, R.G. Trapp (Ed.), *Basic & Clinical Biostatistics* (3. Baskı, ss. 69-72) içinde. Lange medical Books/McGraw-Hill Medical Publishing Division.

- Debesse, Maurice (1955). *Le dialogue parents-enfants et le conflit des generation*. Paris: Ecole des Parents.
- Demirdağ, Muhammet Fatih (2017). Bağlanma teorisi'nin kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 76-90.
- Doğan, Şahin (2016). Boşanma nedenlerine yönelik tutumlar: Boşanmayı artırıcı veya engelleyici faktörlere yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 991-1011.
- Dolot, Anna (2018). The characteristics of generation Z. *E-mentor*, 2 (74), 44-50.
- Dorsey Jason ve Villa Denise (2020). *Zconomy: How Gen Z Will Change the Future of Business-and What to Do About It*. Harper Business Publishers.
- Downing, Vanessa Lynn (2008). *Attachment style, relationship satisfaction, intimacy, loneliness, gender role beliefs, and the expression of authentic self in romantic relationships* [Unpublished Doctoral Thesis]. University of Maryland.
- Dunn, Judy (1993). *Young children's close relationships: Beyond attachment*. California: Sage.
- Düzgün, Ayşegül (2020). Y ve Z kuşaklarının iş hayatından beklentilerinin karşılaştırılması. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 218-241. DOI:10.17218.hititsosbil.734483
- Edmunds June ve Turner Bryan (2005). Global generations: Social change in the twentieth century. *British Journal of Sociology*, 56(4), 559-577.
- Ekşi Halil ve Kahraman Zehra (2012). Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36 (36), 129-145.
- Ekşi Halil, Güneş Ferit ve Yaman Neslihan (2018). Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluşları ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 203-233.
- Ellis Albert (1986). Rational emotive therapy applied to relationships therapy. *Journal of Rational Emotive Behavior Therapy* (4), 14-21.
- Epstein Norman ve Eidelson Roy (1981). Unrealistic beliefs of clinical couples: Their relationship to expectations, goals and satisfaction. *American Journal of Family Therapy*, 9(4), 13-22. DOI:10.1080/01926188108250420
- Epstein Norman, Pretzer James ve Fleming Barbara (1987). The role of cognitive appraisal in self-reports of marital communication. *Behavior Therapy*, 18(1), 51-69. DOI:10.1016/S0005-7894(87)80051-5
- Erden Münire ve Akman Yasemin (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi
- Erdoğan, Ömer (2019). Akılcı olmayan evlilik beklentilerinin gelişiminde televizyon dizilerinin etkisi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (48), 61-79.
- Erdoğan, Zeynep (2015). *Exploring generation Y via attitudes towards economy, education and marriage* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü.
- Erözkan, Atılğan (2011). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejileri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), 60-74.

- Erzen, Evren (2016). Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 1-21.
- Fairchild, Sherry (2006). Understanding attachment: Reliability and validity of selected attachment measures for preschoolers and children. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 23(2), 235-261. DOI:10.1007/s10560-005-0037-2
- Feeney Judith ve Karantzas Gery (2017). Couple conflict: Insights from an attachment perspective. *Current Opinion in Psychology*, 13, 60-64.
- Feeney Judith ve Noller Patricia (1996). *Adult attachment*. Canada: Sage.
- Feist Jess ve Feist Gregory (2008). *Theories of personality* (7th ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Fergus, Jan (1997). Sex and social life in Jane Austen's Novels. B. Leone (Ed.), *Reading on Jane Austen* (ss. 60-69) içinde. New York: Greenhaven Press.
- Fernandez, Prasana Rosaline (2009). Impact of branding on gen Y's choice of clothing. *Journal of the South East Asia Research Centre for Communications & Humanities*, 1(1), 79-95.
- Fox Jesse, Osborn Jeremy ve Warber Katie (2014). Relational dialectics and social networking sites: The role of Facebook in romantic relationship escalation, maintenance, conflict, and dissolution. *Computers in Human Behavior*, 35, 527-534. DOI:10.1016/j.chb.2014.02.031
- Fraley Chris, Davis Keith ve Shaver Phillip (1998). Dismissing-avoidance and the defensive organization of emotion, cognition, and behavior. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships*, (pp. 249-279). New York: The Guilford Press.
- Freud, Sigmund (1949). *An outline of psychoanalysis*. New York: W.W. Norton.
- Fromm Jeff ve Read Angie (2018). *Marketing to Gen Z: the rules for reaching this vast, and very different, generation of influencers*. New York: Amacom.
- Gaelick Lisa, Bodenhausen Galen ve Wyer Robert (1985). Emotional communication in relationships. *Journal of Personality and Social Psychology* (49), 1246-1265.
- Galician, Marry Lou (2007). Dis-illusioning as discovery: The research basis and media literacy applications of Dr. FUN's mass media love quiz and Dr. Galician's prescriptions. M.L. Galician ve D. Merskin (Ed.), *Critical thinking about sex, love, and romance in mass media: Media literacy applications* (ss. 1-20) içinde. Lawrence Erlbaum Associates.
- Galloway Lauren, Engstrom Erika ve Emmers-Sommer Tara (2015). Does movie viewing cultivate young people's unrealistic expectations about love and marriage? *Marriage & Family Review*, 51 (8), 687-712. DOI:10.1080/01494929.2015.1061629
- Gardner Howard ve Davis Katie (2013). *The app generation: How today's youth navigate identity, intimacy, and imagination in a digital world*. London: Yale University Press.
- Genç, Gökçen (2020). *Çift ilişkisinde evlilik uyumunun nesne ilişkileri ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

- Gençtan, Engin (2008). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gerbner, George (1969). Toward “cultural indicators”: The analysis of mass mediated message systems. *Educational Technology Research and Development* 17 (2), 137-148. DOI:10.1007/BF02769102
- Gibson-Davis Christina, Edin Kathryn ve McLanahan Sara (2005). High hopes but even high expectations: Their treatment from marriage among low-income couples. *Journal Of Marriage And Family*, 67 (5), 1301-1312. DOI:10.33692/avasyad.543650
- Gottman, John Mordechai (1994). *What predicts divorce? The relationship between marital processes and marital outcomes*. CA: Sage
- Gouws Rufus ve Tarp Sven (2016). Information overload and data overload in lexicography. *International Journal of Lexicography*, 29 (3), 1-27.
- Göçener, Deniz (2010). *Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Granqvist, Pehr (2002). Attachment and religiosity in adolescence: cross-sectional and longitudinal evaluations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(2), 260–270. DOI:10.1177/0146167202282011
- Gravett Linda ve Throckmorton Robin (2007). *Bridging the generation gap: How to get radio babies, boomers, gen xers, and gen yers to work together and achieve more*. New Jersey: Career Press
- Greenberg Ellen ve Nay Robert (1982). The intergenerational transmission of marital instability reconsidered. *Journal of Marriage and the Family* (44), 335-347.
- Greenberg Eric ve Weber Karl (2008). *Generation we: How millennial youth are taking over America and changing our world forever*. CA: Pachatusan.
- Grubb, Valerie (2016). *Clash of the generations: Managing the new workplace reality*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Guerrero Laura ve Burgoon Judee (1996). Attachment styles and reactions to nonverbal involvement change in romantic dyads patterns of reciprocity and compensation. *Human Communication Research*, 22(3), 335–370. DOI:10.1111/j.1468-2958.1996.tb00371.x
- Güler, Kübra (2021). *Evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı ile evliliğe yükledikleri anlam ve evlilik beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Haeberle Kevin, Herzberg Jami ve Hobbs Terry (2009). Leading the multigenerational work force. A proactive approach will cultivate employee engagement and productivity. *Healthcare Executive*, 24(5), 62–64.
- Haferkamp, Claudia (1994). Dysfunctional beliefs, self-monitoring, and marital conflict. *Current Psychology*, 13(3), 248-262.
- Harlow, Harry Frederick (1958). The nature of love. *American psychologist*, 13(12), 673-685. DOI: 10.1037/h0047884
- Harlow, Harry Frederick (1962). The heterosexual affectional system in monkeys. *American Psychologist*, 17(1), 1–9. DOI:10.1037/h0043587

- Hazan Cindy ve Shaver Phillip (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524. DOI:10.1037/0022-3514.52.3.511
- Hong Yoo Rha ve Park Jae Sun (2012). Impact of attachment, temperament and parenting on human development. *Korean journal of pediatrics*, 55(12), 449-454. DOI:10.3345/kjp.2012.55.12.449
- Howe, David (1995). *Attachment theory for social work practice*. London: MacMillan Press.
- Hu Tian-Yi, Li Jingyu, Jia Huiyuan, Xie Xiaofei (2016). Helping others, warming yourself: Altruistic behaviors increase warmth feelings of the ambient environment. *Front Psychol*, 5(7),1349. DOI:10.3389/fpsyg.2016.01349
- Huntley, Rebecca (2006). *The world according to Y: Inside the new adult generation*. Australia: Allen & Unwin
- İlhan, Ümit Deniz (2019). *Kuşaklar arası çalışma değerleri algısı ve örgüte duygusal bağlılık: X ve Y kuşakları arasındaki farklılıklar üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İmamoğlu Emine Olcay ve İmamoğlu Selen (2007). Relationships between attachment security and self-construal orientations. *The Journal of Psychology*, 141(5), 539-558.
- İmamoğlu, Emine Olcay (1991). *Türk aile ansiklopedisi: Aile içinde kadın-erkek rolleri*. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı.
- İnan, Emine (2015). Narsistik kişilik örgütlenmesinin bağlanma kuramı çerçevesinde ele alınması: Vaka örneği. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 2 (1), 1-12. DOI:10.31682/ayna.470645
- İzmirlioğlu, Kerim (2008). *Konumlandırmada kuşak analizi yardımıyla tüketici algılarının tespiti: Türk otomotiv sektöründe bir uygulama* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jaeger, Hans (1985). Generations in history: Reflections on a controversial concept. *History and Theory*, 24(3), 273-292.
- Jansen, Nerina (1974). Definition of generation and sociological theory. *Social Science*, 49 (2), 90-98.
- Jennings Marlene, Salts Connie ve Smith Thomas (1991). Attitudes toward marriage: Effects of parental conflict, family structure, and gender. *Journal of Divorce & Remarriage* (17), 67-79.
- Johnson, Kristina (2015). *Marital expectation fulfillment and its relationship to height of marital expectations, optimism, and relationship self-efficacy among married individuals* [Unpublished Doctoral Thesis]. Andrews University.
- Johnson, Veronica Ida (2009). *The effects of intimate relationships education on relationship optimism and attitudes towards marriage* [Unpublished Doctoral Thesis]. Montana Üniversitesi.
- Jones Gabrielle ve Nelson Eileen (1996). Expectations of marriage among college students from intact and non-intact homes. *Journal of Divorce & Remarriage*, 26, 171-189.

- Kalter, Neil (1987). Long-term effects of divorce on children: A developmental vulnerability model. *American Journal of Orthopsychiatry* (57), 587-600
- Kamaç, Zeynep (2020). *Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin evlilik tutumlarıyla ve beklentileriyle ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Karahan Fikret ve Sardoğan Mehmet (2004). *Psikolojik danışma ve psikoterapide kuramlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Karasar, Niyazi (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Karataş, Kasım (2001). Toplumsal değişme ve aile. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 12 (2), 89-98.
- Kasapoğlu Müzeyyen Aytül, Güneş Fatime, Gökçe Birsen, Beklan-Çetin Oya, Çabuk-Kaya Nilay, Görgün-Baran Aylin, Odabaş Zuhale Yonca, Koçak-Turhanoglu Feryal Aysin, Ayan Dursun ve Turan Emine Feryal (2018). *Aile sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Kavalcı Kübra ve Ünal Sevtap (2016). Y ve Z kuşaklarının öğrenme stilleri ve tüketici karar verme tarzları açısından karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 1033-1050.
- Kavlak Oya ve Şirin Ahsen (2007). Anne babaya ait bağlanma ve hemşirenin rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 23 (2), 183-194.
- Kaya, Raşit (2009). *İktidar yumağı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kepler, Amanda (2015). *Marital satisfaction: the impact of premarital and couples counseling* [Unpublished Master's Thesis]. University of St. Thomas, Minnesota.
- Keskin, Emine Nurcihan (2019). *Oy verme davranışının kuşak teorisi ve politik pazarlama çerçevesinde incelenmesi: 2017 referandumu üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Khera Shikha ve Malik Sahil (2014). Life priorities and work preferences of generation Y: An exploratory analysis in Indian context. *Jindal Journal of Business Research*, 3(1-2), 63-76.
- Khojastemehr Ranjineh, Attari Yousef Ali ve Shiraninia, Khadijeh (2007). The effect of communication skills on communication patterns and positive feeling toward the spouse in the couples of Ahwaz City. *Journal of counseling novelties and research*, 7 (27), 81-97.
- Khoshnevis Elaheh, Mostofifar Amirhossein ve Kahali Rhea (2018). Predicting The Relationship between expectations of marriage based on religious orientation and attachment styles. *Journal of Educational Administration Research Quarterly*, 9 (34), 97-112.
- Kılıç, Çağatay (2021). *Understanding generation Z: Their attitudes towards to family, education and social life* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü.
- Kırimer Fulya, Akça Ece ve Sümer Nebi (2014). Orta çocuklukta anneye kaygılı ve kaçınan bağlanma: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II orta çocukluk dönemi ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (33), 45-57.

- Kızılkaya, Onur (2021). *The role of attachment and conflict resolution styles on romantic relationship commitment of emerging adults: investment model perspective* [Yayımlanmamış yüksek lisans]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kilber Jennifer, Barclay Allen ve Ohmer Douglas (2014). Seven tips for managing generation y. *Journal of Management Policy and Practice*, 15(4), 80-91.
- Kim, Hae-Young (2013). Statistical notes for clinical researchers: Assessing normal distribution (2) using skewness and kurtosis. *Restorative Dentistry & Endodontics*, 38 (1), 52-54. DOI:10.5395/rde.2013.38.1.52
- Knox David ve Schahct Caroline (2009). *Choices in relationships: An introduction to marriage and the family*. Canada: Cengage Learning.
- Koç, Tuba (2019). Türkiye’de boşanma oranlarını etkileyen faktörlerin beta regresyon modeli ile belirlenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi* 7 (16), 1111-1117.
- Koser İlknur Ezgi ve Barut Yaşar (2020). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri ilişkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15 (23), 1765-1789. DOI: 10.26466/opus.622867
- Köse, Aynur (2015). Hayat oyununun yeni perdesi: Sosyal ağlar ve gerçeklik algısının değişimi. *Academic Journal of Information Technology*, 6 (18), 57-70. DOI:10.5824/1309-1581.2015.1.004.x
- Kupperschmidt, Betty (2000). Multigeneration employees: Strategies for effective management. *The Health Care Manager*, 19(1), 65–76.
- Kuran, Evrim (2020). *Telgraftan tablete: Türkiye’nin 5 kuşağına bakış*. İstanbul: Destek Yayın.
- Kuyucu, Yeşim (2007). *Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bilişsel çarpıtmalarıyla benlik değeri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Küçükarslan Müzeyyen ve Gizir Cem Ali (2014). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5 (42), 148-159.
- Lancaster Lynne ve Stillman David (2003). *When generations collide: Who they are, why they clash, how to solve the generational puzzle at work*. New York: Harper Business.
- Larson, Jeffry (1988). The marriage quiz: College students’ beliefs in selected myths about marriage. *Family Relations*, (37), 3-11.
- Latif Hasan ve Serbest Salih (2014). Türkiye’de 2000 kuşağı ve 2000 kuşağının iş ve çalışma anlayışı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 125-140.
- Levine Arthur ve Dean Diane (2012). *Generation on a tightrope: A portrait of today's college student*. Jossey-Bass
- Lopez, Frederick (2009). Adult attachment security: The relational scaffolding of positive psychology. In S. J. Lopez & C. R. Snyder (Eds.), *Oxford handbook of positive psychology* (pp. 405–416). New York: Oxford University Press.

- Maier Markus, Bernier Annie, Pekrun Reinhard, Zimmerman Peter, Strasser Karin ve Grossman Klaus (2005). Attachment state of mind and perceptual processing of emotional stimuli. *Attachment & Human Development*, 7(1), 67–81.
- Majidova Fidan ve İpek Melek (2020). Bağlanma stili ile evliliğe yönelik tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi*, 6 (1), 57-78.
- Mal, Sibsankar (2013). Knowledge and attitude towards marriage of currently married women in Paschim Medinipur district of West Bengal, India. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 3(8), 46-57.
- Mannheim, Karl (1952). The sociological problems of generations. P. Kecskemeti (Ed.), *Essays on the Sociology of Knowledge* (ss. 163-195) içinde. New York: Oxford University Press.
- Markland Stacy ve Nelson Eileen (1993). The relationship between familial conflict and the identity of young adults. *Journal of Divorce and Remarriage*, (20), 193-209.
- Marshall, Gary (1997). Theory and generation X. *Journal of Public Administration Education*, 3(3), 397–403.
- Martin, Jason (2006). I have shoes older than you: Generational diversity in the library. *The Southeastern Librarian*, 54(3), 3–11.
- Maslow, Abraham (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. DOI:10.1037/h0054346
- Mavili-Aktaş, Aliye (2009). *Evlilik ve sadakatsizlik*. Ankara: Kanguru Yayınları.
- McNulty James ve Karney Benjamin (2002). Expectancy confirmation in appraisals of marital interactions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(6), 764-775.
- Mikulincer Mario ve Shaver Phillip (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York: Guilford Press.
- Mikulincer Mario, Florian Victor ve Tolmacz Rami (1990). Attachment styles and fear of personal death: A case study of affect regulation. *Journal of personality and social psychology*, 58(2), 273-280. DOI:10.1037/0022-3514.58.2.273
- Miller, Patrica (1993). *Theories of developmental psychology*. New York: W.H. Freeman And Company.
- Mitchell Mark, Montgomery Robert ve Turner Gregory (2001). Generation X and religion: Evaluating and improving existing distribution strategies. *Journal of Nonprofit and Public Sector Marketing*, 8(2), 3–15.
- Murray, Henry (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press.
- Mayıs 27, 2022 tarihinde <https://archive.org/details/in.ernet.dli.202783/page/n7/mode/2up> adresinden alındı.
- Nosko Amanda, Tieu Thanh-Thanh, Lawford Heather ve Pratt Michael (2011). How do I love thee? Let me count the ways: parenting during adolescence, attachment styles, and romantic narratives in emerging adulthood. *Developmental Psychology*, 47(3), 645-657.
- O'Donnell, Mike (1985). *Age and generation*. New York: Taylor & Francis.

- Odell Mark ve Quinn William (1998). Congruence, desire for change, and adjustment during the first year of marriage. *Marriage & Family Review*. 27(1/2), 91-130. DOI: 10.1300/J002v27n01_07
- Ondaş, Barış (2007). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimiyle ilgili görüşlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özabacı Nilüfer, Körük Serdar ve Kara Ahmet (2018). Evliliğe yüklenen anlam ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 235-259.
- Özdemir Şuayıp, Vatandaş Celalettin ve Torlak Ömer (2016). Türkiye’de aile yaşam dönemleri ve özellikleri. *Savrulan dünyada aile sempozyumu* (ss. 188-189) içinde. İstanbul: Sekam Yayıncılık.
- Özeren, Gül Sultan (2021). Aile işlevselliğine, bağlanmaya ve evlilik beklentilerine ilişkin kadınlar ve erkeklerin değerlendirmeleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (115), 155-165. DOI: 10.29228/ASOS.49734
- Özgüven, İbrahim Ethem (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özkaya, Cevat (2010). *Türkiye’de aile*. İstanbul: Sekam Yayınları.
- Öz-Soysal Selda, Uz-Baş Aslı ve Aysan Ferda (2016). Evlilik beklentisi ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 119-128.
- Öztunalı, Anıl (2019). *Evaluating online shopping behaviors of generations under the influence of social media* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, Orhan (2004). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Patterson, Constance Kindrick (2007). The impact of generational diversity in the workplace. *The Diversity Factor*, 15(3), 17-22.
- Payne, Malcolm (2020). *Modern sosyal hizmet kuramı*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Pınar, Gül (2008). Üniversite son sınıf öğrencilerinin evliliğe bakış açısı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(14), 49-60.
- Pilcher, Jane (1994). Mannheim’s sociology of generations: An undervalued legacy. *The British Journal of Sociology*, 45(3), 481.
- Pincus Anne ve Minahan Allen (1973). *Social work practice: Model and method*. Itasca, IL: Peacock.
- Pines, Ayala Malach (2010). *Aşık olmak: Sevgililerimizi neye göre seçeriz?* (M. Y. Uluengin, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Raines, Claire (2002). *Connecting generations: The sourcebook for a new workplace*. CA: Crisp.
- Reeves Thomas ve Oh Eunjung Grace (2008). Generational differences. *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*, 3, 295–303.
- Riggio Heidi ve Weiser Dana (2008). Attitudes toward marriage: Embeddedness and outcomes in personal relationships. *Personal Relationships*, 15(1), 123-140. DOI:10.1111/j.1475-6811.2007.00188.x

- Roberts James ve Manolis Chris (2000). Baby Boomers and Busters: An exploratory investigation of attitudes towards marketing, advertising and consumerism. *Journal of Consumer Marketing*, 17(6), 481–499. DOI:10.1108/07363760010349911
- Rolfe, David (1975). *Marriage adjustment of couples: A premarital assessment and follow-up in marriage* [Unpublished Doctoral Thesis]. Michigan State University.
- Rosen Larin ve Lara-Ruiz Jose (2015). Similarities and differences in workplace, personal, and technology-related values, beliefs, and attitudes across five generations of Americans. L. D. Rosen, N. A. Cheever, ve L. M. Carrier (Eds.), *The Wiley handbook of psychology, technology and society* (ss. 20–55) içinde. Wiley Blackwell.
- Salvatore Jessica, Kuo Sally I-Chun, Steele Ryan, Simpson Jeffry ve Collins Andrew (2011). Recovering from conflict in romantic relationships: A developmental perspective. *Psychological Science*, 22(3), 376–383. DOI:10.1177/0956797610397055
- Sanders, Torin Travis (2009). *Premarital counseling: An assessment of the readiness of social workers to promote an approach to divorce prevention* [Unpublished Doctoral Thesis]. Tulane University.
- Schachner Dory, Shaver Phillip ve Mikulincer Mario (2003). Adult attachment theory, psychodynamics, and couple relationships: An overview. S. M. Johnson ve V. Whiffen (Ed.), *Attachment processes in couple and family therapy* (ss. 18-42) içinde. New York: Guilford Press.
- Scheffe, Henry (1959). *The analysis of variance*. New York: John Wiley press.
- Schore, Allan (2000). Attachment and the regulation of the right brain. *Attachment & Human Development*, 2(1), 23-47. DOI:10.1080/146167300361309
- Seemiller Corey ve Grace Meghan (2019). *Generation Z: A century in the making*. London: Routledge.
- Segrin Chris ve Nabi Robin (2002). Does television viewing cultivate unrealistic expectations about marriage?. *Journal of Communication*, 52 (2), 247-263. DOI:10.1111/j.1460-2466.2002.tb02543.x
- Sheafor Bradford ve Horejsi Charles (2016). *Sosyal hizmet uygulaması: Temel teknikler ve ilkeler* (3.baskı). Ankara: Nika Yayınları.
- Shi, Lin (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy*, 31, 143-157. DOI:10.1080/01926180301120
- Simmons Berth, Gooty Janaki, Nelson Debra ve Little Laura (2009). Secure attachment: Implications for hope, trust, burnout, and performance. *Journal of Organizational Behavior*, 30(2), 233-247. DOI:10.1002/job.585
- Simpson Jeffry, Rholes Steven, Oriña Minda ve Grich Jami (2002). Working models of attachment, support giving, and support seeking in a stressful situation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28 (5), 598-608. DOI:10.1177/0146167202288004
- Smith Trianne ve Cawthon Tony (2017). Generation Z goes to college. *College Student Affairs Journal*, 35 (1), 101-102 DOI:10.1353/csaj.2017.0008

- Sperling Michael ve Berman William (1994). *Attachment in adults*. London: Guilford Press.
- Sprecher Susan, Cate Rodney ve Levin Lauren (1998). Parental divorce and young adults beliefs about love. *Journal of Divorce and Marriage*. 28 (4), 21-35. DOI:10.1300/J087v28n03_06
- Stalker Carol ve Hazelton Rosemary (2008). Attachment theory. N. Coady ve P. Lehmann (Ed.), *Theoretical Perspectives for Direct Social Work Practice: A Generalist-Eclectic Approach* (ss. 149-178) içinde. NY: Springer.
- Sternberg, Robert (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135. DOI: 10.1037/0033-295X.93.2.119
- Strauss William ve Howe Neil (1991). *Generations: The history of America's future, 1584–2089*. New York: Quill William Morrow.
- Strong Bryan, Devault Christine ve Cohen Theodore (2008). *The marriage and family experience: Intimate relationships in a changing society*. California: Thomson Wadsworth.
- Subaşı Nihal Gözde ve Kazan Hüseyin (2020). Çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkin iletişimindeki etkisi. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 10 (2), 147-162. DOI: 10.7456/11002100/007
- Sullivan Bryce ve Schwebel Andrew (1995). Relationship belief and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal* 3(4), 298-305. DOI: 10.1177/1066480795034003
- Sümer Nebi ve Güngör Derya (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Sümer Nebi, Gündoğdu-Aktürk Elçin ve Helvacı Elif (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-61.
- Şahin, Muhammet Vasfi (2022). *Üniversite öğrencilerinde güvenli bağlanma ve mental iyi oluş: Utangaçlığın aracılık rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Şen Semra ve Sarıkaya İsmail (2015). Serbest zaman etkinlikleri dersi kullanımının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 1 (1), 1-16.
- Tabachnick Barbara ve Fidell Linda (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston: Pearson.
- Tapscott, Don (2008). *Grown up digital*. New York: McGraw-Hill Education.
- Tepeli-Temiz, Zeynep (2018). Bir sınıflandırma çalışması: Aleksitimik belirtiler ve bağlanma örüntüleri. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3 (5), 21-42.
- Tezcan Sadabat ve Coşkun Yadigar (2016). Türkiye’de 20. yüzyılın son çeyreğinde kadınlarda ilk evlenme yaşı değişimi ve günümüz evlilik özellikleri. *Nüfusbilim Dergisi*, 26 (1), 15-34.
- Thompson, Neil (2005). *Understanding social work: Preparing for practice*. New York: Palgrave Macmillan.

- Thompson, Ross (2008). Attachment-related mental representations: Introduction to the special issue. *Attachment & Human Development*, 10(4), 347-358. DOI:10.1080/14616730802461334
- Tufur, Melis (2011). Türkiye'nin Y kuşağı. *Conento-MediaCat Dergisi*, (Özel Sayı), 35-36.
- Tulgan, Bruce (2009). *Not everyone gets a trophy: How to manage generation Y*. San Francisco: John Wiley and Sons.
- TÜİK. (2022a, Şubat 4). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2021*. Mart 6, 2022 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500> adresinden alındı
- TÜİK. (2022b, Şubat 25). *Evlenme ve boşanma istatistikleri, 2021*. Mayıs 16, 2022 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2021-45568> adresinden alındı
- Türküm, Sibel (2003). Akılcı olmayan inanç ölçeğinin geliştirilmesi ve kısaltma çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2(19), 41-47.
- Twenge Jean, Campbell Stacy, Hoffman Brian ve Lance Charles (2010). Generational differences in work values: Leisure and extrinsic values increasing, social and intrinsic values decreasing. *Journal of Management*, 36(5), 1117-1142. DOI:10.1177/0149206309352246
- Ural Ayhan ve Kılıç İbrahim (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi* (3. baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Vincent, John (2005). Understanding generations: Political economy and culture in an ageing society. *British Journal of Sociology*, 56(4), 579-599. DOI:10.1111/j.1468-4446.2005.00084.x
- Waite Linda ve Gallagher Maggie (2000). *The case for marriage: Why married people are happier, healthier, and better off financially*. New York. Doubleday.
- Waller Maureen ve McLanahan Sara (2005). "His" and "her" marriage expectations: Determinants and consequences. *Journal of Marriage and Family*, 67(1), 53-67. DOI: 10.1111/j.0022-2445.2005.00005.x
- Ward Monique ve Rivadeneyra Rocio (1999). Contributions of entertainment television to adolescents' sexual attitudes and expectations: The role of viewing amount versus viewer involvement. *Journal of Sex Research*, 36(3), 237-249.
- Weiss Joseph ve Sampson Harold (1986). *The psychoanalytic process: theory, clinical observation: An Ampirical Research*. New York: Guilford press
- Weiss, Robert (1982). Attachment in adult life. C. M. Parkes ve J. Stevenson-Hinde (Ed.), *The place of attachment in human behavior* (ss.171-184) içinde. NY: Basic Books.
- Westerman James ve Yamamura Jeanne (2007). Generational preferences for work environment fit: Effects on employee outcomes. *Career Development International*, 12(2), 150-161. DOI 10.1108/13620430710733631
- Williams Kaylene ve Page Robert (2011). Marketing to the generations. *Journal of Behavioral Studies in Business*, 3(1), 1-17.
- Yaşar, Öznur (2018). Siyasi mizah ve Y kuşağı. *Electronic Turkish Studies*, 13(18), 1389-1407. DOI:10.7827/TurkishStudies.13844

- Yavuzer, Haluk (2017). *Ana-baba ve çocuk* (27.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıkılmaz, İbrahim (2018). *The comparison of y and z generation's entrepreneurship tendencies in terms of entrepreneur's personality characteristics: An empirical study on university and high school students* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Sait (2021). Evlenme Tercihlerinin Dönüşümünde Kuşaklararası Farkın Toplumsal Değişim Temelinde İncelenmesi: Iğdır Üniversitesi Örneği. *Sosyoloji Dergisi*, (41-42), 53-79.
- Yıldız, Eda (2020). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin evlilik beklentisi ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yıldız, Reyhan (2016). Evlilik öncesi eğitim ve danışmanlık hizmetlerine genel bakış. *SHUDER Sosyal Hizmet Dergisi*, 1, 60-77.
- Zastrow, Charles (2013). *Sosyal hizmete giriş* (D. B. Çiftçi, Çev.). Ankara: Nika Yayınları
- Zemke Ron, Raines Claire ve Filipczak Bob (2000). *Generations at work: Managing the clash of veterans, boomers, xers and nexters in your workplace*. New York: Amacom Books.

EKLER

Ek 1. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Kullanım İzni

Ahmet Türk <

>

Ölçek Kullanım İzni hk.

3 ileti

Ahmet Türk

23 Ekim 2021 13:22

Alıcı:

Hocam Merhaba,
Ben Ahmet Türk, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü yüksek lisans programında Prof. Dr. İshak Aydemir danışmanlığında "**Y ve Z Kuşaklarının Aile İçi İlişkilerde Bağlanma Stillerinin Evlilik Beklentileri ile İlişkisi**"nin incelenmesi amacıyla gerçekleştireceğim tez çalışmamda "**Erzen, E. (2016). Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(3), 01-21.**" künyeli çalışmanızda yer alan Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği'nizi kullanmak istiyorum.
Ölçek kullanımı noktasında izninizi talep etmekteyim.
Şimdiden teşekkür ederim.
Saygılarımla.

Ahmet TÜRK
Sosyal Hizmet Uzmanı

evren erzen

24 Ekim 2021 14:56

Alıcı: Ahmet Türk

Ahmet Bey merhabalar
Ölçeği çalışmanızda kullanmanızdan memnuniyet duyarım. Ölçekle ilgili psikometrik özellikler makalede yer alıyor. Ölçek maddeleri ise makalenin sonunda bulunuyor. Ayrıca yardımcı olabileceğim bir konu olursa bana ulaşabilirsiniz.

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum.
İyi çalışmalar

Dr. Evren ERZEN

Ek 2. Evlilik Beklentileri Ölçeği Kullanım İzni

Ahmet Türk <

>

Ölçek Kullanım İzni hk.

3 ileti

Ahmet Türk

23 Ekim 2021 13:29

Alıcı:

Hocam Merhaba,
Ben Ahmet Türk, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü yüksek lisans programında Prof. Dr. İshak Aydemir danışmanlığında "Y ve Z Kuşaklarının Aile İlişkilerinde Bağlanma Stillerinin Evlilik Beklentileri ile İlişkisi"nin incelenmesi amacıyla gerçekleştireceğim tez çalışmamda "Öz-Soysal, S., Uz-Baş, A. ve Aysan, F. (2016). Evlilik beklentisi ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 119-128." künyeli çalışmanızda yer alan Evlilik Beklentisi Ölçeği'nizi kullanmak istiyorum.
Ölçek kullanımı noktasında izninizi talep etmekteyim.
Şimdiden teşekkür ederim.
Saygılarımla.

Ahmet TÜRK
Sosyal Hizmet Uzmanı

selda oz

23 Ekim 2021 13:46

Alıcı: Ahmet Türk

Merhaba , ölçekli ilgili reverse maddeleri size aşağıda gönderiyorum. Makalemizden anlaşılacağı gibi . 40 maddelik, 5'li likert tipi tek boyutlu bir ölçektir. Evlilikte samimiyet, eşitlik ve uyumluluk ilgili beklentiler ölçülmektedir. Samimiyeti ölçen maddeler; iletişim, duygusal yakınlık ve cinsel ilişki ile ilgilidir. Eşitliği ölçen maddeler; ev işleri, aile, arkadaşlık ve çocuk bakımını kapsayan maddelerdir. Uyumluluğu ölçen maddeler; evleneceği kişinin kişilik ve fiziksel özellikleri ile ilgilidir (Jones ve Nelson,1996). Ölçekten alınacak düşük puan evlilikle ilgili kötümser beklentiyi, yüksek puan idealist beklentiyi, ortalama puan ise gerçekçi bir beklentiyi işaret etmektedir. Ölçekten alınacak en düşük puan 40 en yüksek puan ise 120'dir. Sıfır ile 85 puan aralığı kötümser, 86-96 puan aralığı gerçekçi, 97-120 puan aralığı idealist beklenti olarak sınıflandırılmıştır (Jones ve Nelson 1996)

Başarılar dilerim.

Doç.Dr.F.Selda Öz Soysal

Ek 3. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulu Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.10.2021-91672

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-60263016-050.06.04-91672
Konu : Etik Kurul Kararı

Sayın Ahmet TÜRK

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kuruluna yapmış olduğunuz 07.10.2021 tarih ve 2021-10-21 nolu başvurunuz incelenmiş ve 22 nolu karar ile; "**Y ve Z Kuşaklarının Aile İçi İlişkilerde Bağlanma Stillerinin Evlilik Beklentileri İle İlişkisi**" isimli araştırmanın etik olarak uygunluğuna karar verilmiş, karar Rektör oluruna sunulmuş ve Rektör oluru alınmıştır.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Hilmi ATASEVEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSFK7BYCMU Pin Kodu :56892
Adres : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hukuk Müşavirliği Sivas
Telefon:0 346 219 1010 Faks:0 346 219 1138
e-Posta:hukuk@cumhuriyet.edu.tr Web:www.cumhuriyet.edu.tr
Kep Adresi:cumhuriyetuniversitesi@hs01.kep.tr

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/cumhuriyet-universitesi-ebys>

Bilgi için: Gamze ÇİFTÇİ
Unvanı: Sürekli İşçi

Ek 4. Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Onam Formu

KATILIMCILAR İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu araştırma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalında Prof. Dr. İshak AYDEMİR danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Ahmet TÜRK tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmada “**Y ve Z Kuşaklarının Aile İçi İlişkilerde Bağlanma Stillerinin Evlilik Beklentileri İle İlişkisi**” amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsamında size yöneltilen sorular, sadece sizin kişisel düşüncelerinizi öğrenmek amacıyla hazırlanmış olup elde edilen bilgiler tamamen bilimsel araştırma amaçlı kullanılacaktır.

Araştırma sosyodemografik bilgilere ilişkin “kişisel bilgi formu”, bağlanma stillerinin tespitine ilişkin “Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği” ve evlilik beklentilerinin tespitine ilişkin “Evlilik Beklentileri Ölçeği” olmak üzere üç ayrı formdan oluşmaktadır. Araştırmanın tamamlanması ve sağlıklı sonuçların elde edilmesi için anketteki maddelere vereceğiniz cevapların gerçek düşüncelerinizi içermesi büyük önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılımızdan dolayı sizden hiçbir ücret talep edilmemekte ve aynı zamanda size herhangi bir ödeme yapılmamaktadır. Bu araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük ilkesine göre sizin isteğinize bağlıdır. Çalışmanın herhangi bir aşamasında, çalışmadan ayrılma konusunda tamamen serbestsiniz. Anketteki soruların cevaplama süresi yaklaşık olarak 8-10 dakika sürecektir. Çalışma kapsamında sormak istediğiniz herhangi bir husus varsa, Ahmet TÜRK (e-posta: [REDACTED]@gmail.com) ile iletişime geçebilirsiniz. Ankete ayıracağınız zaman ve göstereceğiniz özenden dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Ahmet TÜRK

Söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum. ☐ Evet ☐ Hayır

Ek 5. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU	
1. Cinsiyetiniz	☐ Erkek ☐ Kadın
2. Yaşınız	.....
3. Öğrenim Durumunuz	☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Lisansüstü
4. Aile Yapısı	☐ Geniş Aile ☐ Çekirdek Aile ☐ Parçalanmış Aile ☐ Tek Ebeveynli Aile
5. Çocukluk döneminizin büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yerleşim birimi	☐ Köy ☐ Kasaba ☐ İlçe ☐ Kent (İl) ☐ Büyükşehir
6. Ailenizin kaçınca çocuğusunuz?	.....
7. Kardeş sayınız: (Kendiniz hariç)	.....
8. Hanenizde kaç kişi ile birlikte yaşamaktasınız? (Kendiniz dahil)	.....
9. Anne- babanızın evlenme biçimi	☐ Görücü Usulü Zorla ☐ Görücü Usulü İsteyerek ☐ Flört Ederek (Severek) ☐ Kaçarak
10. Anne-babanızın çocukluk döneminizdeki birliktelik durumunu nasıl tanımlarsınız?	☐ Çocukluk dönemimde ebeveynlerim evli ve beraber yaşıyorlardı ☐ Çocukluk dönemimde ebeveynlerim boşanmıştı ve ayrı yaşıyorlardı ☐ Çocukluk dönemimde annem veya babam vefat etti.
11. Şu anda devam eden romantik ilişkiniz var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
12. Ailenizi nasıl tanımlıyorsunuz?	☐ Otoriter ☐ Aşırı Korumacı ☐ Tutarsız ☐ Demokratik
13. Aile ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? 1: Çok Kötü .... 5: Çok İyi	☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5
14. Kendinizi evliliğe hazır hissediyor musunuz?	☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım
15. Nasıl bir evlilik yapmak istersiniz?	☐ Mantık Evliliği ☐ Flört-Aşk Evliliği
16. Sizce en uygun evlenme yaşı kaçtır?	.....
17. Evlilikte en önemli beklentiniz nedir? Her seçeneğe önem derecesine göre puan veriniz. (1: en az önemli .... 7: en önemli)	Eşitlik.... Cinsellik.... Samimiyet.... Duygusal yakınlık.... Kişisel ve fiziki özellikler....
18. Bir önceki sorudaki beklentiği nasıl oluşturdunuz?	☐ Ailemde görerek ☐ Eksikliği duyarak ☐ Arkadaş ve çevremden görerek ☐ Medyada görerek ☐ Eğitimle öğrenerek ☐ Duygusal ilişkilerim sayesinde
19. Kendinizi nasıl tanımlarsınız?	☐ İyimser ☐ Çocuksu ☐ Hayalci ☐ Gerçekçi ☐ Kötümser
20. Günde ortalama kaç saatinizi sosyal medya kullanarak geçiriyorsunuz?	.....
21. En sık kullandığınız sosyal medya platformu hangisidir?	☐ Instagram ☐ Twitter ☐ Facebook ☐ Tiktok ☐ YouTube ☐ Diğer.....

Ek 6. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

ÜÇ BOYUTLU BAĞLANMA STİLLERİ ÖLÇEĞİ		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
(1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kısmen katılıyorum, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum						
01.	Karşımdaki insanlar benim kadar değerli değiller.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
02.	Birisiyle çok fazla samimi olduğumda sorun çıkabileceğinden kaygılanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
03.	Karar alırken kimseyi önemsemem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
04.	Sorunu olan birisini gördüğümde kendimi onun yerine koyabiliyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
05.	Başkalarının benim kadar değerli olduklarını düşünmüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
06.	İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar az üzülürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
07.	Ebeveynimle (anne, baba veya benim bakımımı üstlenen bir başkası) iyi anlaşıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
08.	İnsanlardan uzak duruyorum çünkü bana acı çeiktirebilirler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
09.	Bir sorun varsa bunun kaynağı genelde karşımdakilerin sorunlu olmasıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Kendimi mutlu bir insan olarak tanımlıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Duygusal ilişki yaşadığım kişinin beni gerçekten sevmediğini düşünerek kaygılanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Yalnızca kendime değer veririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Başkalarının üzüntülerini anlayabiliyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Duygusal ilişkilerden uzak duruyorum çünkü terk edilmek istemiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	İnsanların görüşleri benim için önemsizdir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Ebeveynlerime (anne, baba veya benim bakımımı üstlenen bir başkası) genelde kırııcı sözler söylemem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar mutlu olurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	Başkaları çok da umurumda değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 7. Evlilik Beklentileri Ölçeği

EVLİLİK BEKLENTİSİ ÖLÇEĞİ (1) Tamamen katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Nötrüm (Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum), (4) Katılıyorum, (5) Tamamen katılıyorum		Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Nötrüm	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
01.	Evliliğim yaşadığım tüm diğer yakın ilişkilerden daha yoğun olacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
02.	Eşim ve ben cinselliğe eşit şekilde önem vereceğiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
03.	Ben ve eşim benzer temizlik alışkanlıklarına sahip olacağız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
04.	Gelirlerimizi düzenli bir şekilde korumak zor olacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
05.	Birbirimizden yardım istemek bir sorun oluşturmayacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
06.	Eşim oldukça çekici biri olacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
07.	Her ikimizin de yapacağı belli başlı ev işleri olacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
08.	Yalnız başına geçirilen zaman birlikte geçirilen zaman kadar önemli olmayacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
09.	Romantik aşkın sürdürülmesi mutlu evliliğimiz için anahtar unsur olacaktır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Eşim ve ben aynı zamanda çocuk sahibi olmak isteyeceğiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Eğer işimde terfi edersem ve başka bir şehre taşınmamız gerekirse eşim benimle birlikte gelmeye kesinlikle gönüllü olacaktır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Evlilikteki doyumumuz cinsel hayatımızın yansıması olacaktır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Eşim çok güçlü bir mizah duygusuna sahip olacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Her ikimiz de gerekirse evlilik danışmanına gitme konusunda gönüllü olacağız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	Eşim ve ben birbirimize karşı oldukça şefkatli olacağız	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Çocuk sahibi olmak her ikimizin de evlilik doyumunu geliştirecek.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	Eşim ne istediğimi ve neyle mutlu olacağımı içgüdüsel olarak bilecek.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	Eşim beni anlama konusunda sorun yaşayacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	Eşimin vücudunun bozulması benim için sorun olmaz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20.	Eşim hayatımı şenlendirecek.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	Eşim beni her zaman dinleyecek.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	EVLİLİK BEKLENTİSİ ÖLÇEĞİ (Devamı) (1) Tamamen katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Nötrüm (Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum), (4) Katılıyorum, (5) Tamamen katılıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Nötrüm	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
22.	Eşimin eksik yanlarını göstererek onu değiştirebileceğim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23.	Birbirimize öfkeleneceğiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24.	Cinsellik her zaman heyecan verici olacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	Her zaman duygularımızı açıkça ifade edebileceğiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26.	Eşim ve ben tatillerimizi hangimizin ailesiyle birlikte geçireceğimiz konusunda aynı görüşte olacağız	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27.	Kararlarımızı her zaman birlikte alacağız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28.	Eşimin sadakatiyle ilgili kuşku duyacağım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29.	Tüm kavgalarımız hızlı bir şekilde çözümlenecek.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30.	Eşim evlilik yıldönümü gibi önemli tarihleri unutacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31.	Eşim otomatik olarak ailemdeki kişileri sevecek.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32.	Ev işlerini eşit bir şekilde paylaşacağız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33.	Eşim kararlarını alırken her zaman bana danışacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34.	Her zaman aşırı duygusal yakınlığımız olacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35.	Eşim ve ben çok fazla tartışacağız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36.	Eşim ve ben yemeklerimizi her zaman birlikte yiyeceğiz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37.	Benzer ilgilerimizin tümünü paylaşacağız.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38.	Kayınlarım ile geçinmem zor olacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39.	Eğer eşime kendisiyle ilgili bazı şeyleri değiştirmesini söylersem benimle aynı fikirde olacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40.	Eşim karşı cinsten birisini asla çekici bulmayacak.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 8. Benzerlik Raporu

Y ve Z Kuşaklarının Aile İçi İlişkilerde Bağlanma Stillerinin Evlilik Beklentileri İle İlişkisi

ORJİNALLİK RAPORU

% 7	% 6	% 2	% 2
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikerisim.cumhuriyet.edu.tr İnternet Kaynağı	% 2
2	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
3	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
4	Submitted to Istanbul Gelisim University Öğrenci Ödevi	<% 1
5	dspace.yildiz.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
6	Submitted to Bahcesehir University Öğrenci Ödevi	<% 1
7	www.hurriyet.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
8	9lib.net İnternet Kaynağı	<% 1
9	acikerisim.pau.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ahmet TÜRK
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Tarihi ve Yeri : XXXXXXXXXX
e-posta : XXXXXXXXXX@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2020
Yüksek Lisans	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2022

İŞ TECRÜBESİ

YABANCI DİL BİLGİSİ